

(Kantzsch)

The Book of Properts

in Hebrew

BS 1462 M8 1901

HE present edition of the Sacred Books of the Old Testament in Hebrew exhibits the reconstructed text on the basis of which our new Version in the Polychrome Bible has been prepared by the learned contributors mentioned on the inside page of the back cover.

Departures from the Received Text are indicated by critical marks: $- \sim (i. e. V = Versions)$ designate a reading adopted on the authority of the Ancient Versions (es , a , &c. indicate that the respective glosses relegated to the foot of the page are omitted

in the Versions, esp. 6, cf. Prov. 25,21); - . (i.e. c = conjecture) are used for 10 Conjectural Emendations; and יי (i. e. ב), for changes involving merely a departure from the Masoretic points, or a different division of the consonantal text (e. g. 30, 1). A pod 1 indicates transposition of the Masoretic pide; בתיב are used in cases where the ידי has been adopted instead of the כתיב, and 11 for changes introduced by reason of Parallel Passages. A small note of ex- 15 clamation, (e.g. 24,31) calls attention to readings deliberately preferred on the strength of some Heb. MSS or early printed editions of good authority. Doubtful Words or Passages are enclosed in notes of interrogation (1). Occasionally two critical marks are combined, e. g. **, i. e. Deviations from the Received Text suggested by the Versions as well as by Parallel Passages; or .; i. e. Depar- 20 tures from the Masoretic points, supported by the Versions, &c. [] calls attention to transposed passages, the traditional position of the words in the Received Text being marked by [] while the transposed words are enclosed in []. In addition to these brackets, [], braces, \{\}, and parentheses, (), are used if there are two or three transpositions on the same page (e.g. 23,2.8). In cases where two or three 25 consecutive words are transposed the traditional sequence is indicated by 1 2 3 &c. respectively prefixed to the individual words (e. g. 10, 31, 32). Transposition of consonants is indicated by figures above the respective letters (e.g. 14, 32). Passages corrupted beyond emendation are indicated by, while * * * point to Lacunæ in the original.

Headings (1,1; 10,1; 24,23; 25,1; 30,1; 31,1) and Introductory Lines (1,2-7; 22,17-21) have been printed in RED, also the Acrostic Letters in the Alphabetical Poems (24,1.3.5; 31,10-31).

The Ancient Versions are referred to in the *Notes* under the following abbreviations:—M = Masoretic Text; $\mathfrak{G} = LXX$; $\mathfrak{E} = Targum$; $\mathfrak{S} = Peshita$; 35 $\mathfrak{A} = Arabic Version$; $\mathfrak{F} = LXX$; $\mathfrak{E} = LXX$;

The heavy-faced figures in the left margin of the *Notes* (1, 2, 3, &c.) refer to the chapters, the numbers in () to the verses of the Hebrew text. The mark means *omit(s)* or *omitted by*; alt. = as an alternative; 1°, 2° = first or second occurrence, respectively. AV = Authorized Version; RV = Revised Version.

ROBERT B. PLEIFFER BELLICH ROAD CAMERIDIE, MASS,

The Library

SCHOOL OF THEOLOGY

AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE CLAREMONT, CALIFORNIA

The Good of Proverbs

MÜLLER & KAUTZSCH

THE SACRED BOOKS

The Old Testament

A CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS, WITH NOTES

PREPARED

by eminent Giblical scholars of Europe and America

UNDER THE EDITORIAL DIRECTION OF

PAUL HAUPT

PROFESSOR IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

PART 15

The Book of Proverbs

A. MÜLLER AND E. KAUTZSCH

Leipzig

J.C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1901

Waltimore.

London, M. C. THE JOHNS HOPKINS PRESS DAVID NUTT, 57-59 LONG ACRE BS 1462 M8 1901

THE

Gook of Proverbs

CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

WITH NOTES

BY

THE LATE AUGUST MÜLLER, PH. D.

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF HALLE

AND

EMIL KAUTZSCH, D.D.

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF HALLE

English translation of the Motes

BY

DUNCAN B. MACDONALD, B. D.

PROFESSOR IN THE THEOLOGICAL SEMINARY, HARTFORD, CONN.

Leipzig

J.C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1901

Caltimore
THE JOHNS HOPKINS PRESS

London, Q.C.

DAVID NUTT, 57-59 LONG ACRE

Theology Library SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT California

PRINTING BY W. DRUGULIN

PAPER FROM FERD. FLINSCH

Leipzig

the Polychrome Bible

in Hebrew

EDITED BY

Paul Baupt.

*

Now ready:

I. Genevis, by C. J. BALL, Oxford. 120 pp. in eight colors, 1896.	M. 7.50
3. Leviticus, by S. R. DRIVER, Oxford. 32 pp. in three colors, 1894.	M. 2.50
4. (Numbers, by J. A. PATERSON, Edinburgh. 67 pp. in 8 colors, 1900	M. 5.50
6. Joshua, by W. H. BENNETT, London. 32 pp. in eight colors, 1895	M. 3.00
7. Judges, by Geo. F. MOORE, Andover. 72 pp. in seven colors, 1900	M. 6.00
8. Samuel, by K. BUDDE, Marburg. 100 pp. in nine colors, 1894.	M. 6.50
10. Jsaiaß, by T. K. CHEYNE, Oxford. 208 pp. in seven colors, 1899.	M. 12.50
11. Jeremiaß, by C. H. CORNILL, Breslau. 80 pp. in black and red, 1895	M. 5.00
12. Ezekiel, by C. H. Toy, Cambridge, Mass. 118 pp., 1899	M. 7.50
14. (Psalms, by J. WELLHAUSEN, Göttingen. 96 pp. in black and red, 1895	M. 6.00
15. (Proverbs, by E. KAUTZSCH, Halle. 86 pp. in black and red, 1901	M. 5.50
17. 308, by C. SIEGFRIED, Jena. 50 pp. in four colors, 1893	M. 3.50
18. Daniel, by A. KAMPHAUSEN, Bonn. 43 pp. in black and red, 1896	M. 3.00
19. Ezra-Mehemiah, by H. GUTHE, Leipzig. 72 pp. in ten colors, 1901	M. 6.00
20. Chronicles, by R. KITTEL, Leipzig. 82 pp. in five colors, 1895 .	M. 6.00

In press:

- 5. Deuteronomy, by GEORGE ADAM SMITH, Glasgow.
- 9. Kings, by B. STADE and F. SCHWALLY, Giessen.

These volumes may also be had in substantial and attractive cloth bindings, in uniform style, with gilt tops. The price of these bindings is *M* 1.50 net.

Edition de sure.

In compliance with a desire expressed by several distinguished bibliophiles, an édition de luxe has been prepared, printed on the most costly heavy plate paper, in folio, with broad margins, limited to 120 copies signed and numbered by the General Editor. Special prospectus of this large-paper edition with sample pages will be sent free on application. The prices of the édition de luxe are of 20 per volume for Leviticus, Numbers, Joshua, Judges, Jeremiah, Proverbs, Daniel, and Ezra-Nehemiah; of 30 for Psalms and Chronicles; of 40 for Genesis, Samuel, and Ezekiel; and of 60 for Isaiah.

Of Jeremiah, Ezekiel, Psalms, and Daniel there is also a large-paper edition, limited to 50 copies, printed on hand-made paper. The prices of these copies on hand-made paper are the same as the prices of the copies on plate paper.

Subscriptions for the édition de luxe, at the special price of \mathcal{M} 400 for the entire work, may be left with any bookseller at home and abroad.

PUBLISHED BY

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

Leipzig

THE JOHNS HOPKINS PRESS

DAVID NUTT, 57-59 LONG ACRE London, QD. C.

The polychrome Wible

in English
EDITED BY

paul Baupt.

器

Now ready:

- The Book of Joshua. Translated by The Rev. W. H. BENNETT, M. A., Professor of Old Testament Languages and Literature at Hackney and New Colleges, London, formerly Fellow of St. John's College, Cambridge. viii and 94 pages, printed in nine colors (43 pages of Translation and 51 pages of Notes, including an illustrated Excursus on the el-Amarna Tablets and an Alphabetical List of Geographical Names). With eleven full-page illustrations (one of them in colors) and 25 illustrations in the Notes. Cloth, (M. 6.00; 6/; \$ 1.25 net.)
- The Gook of Judges. Translated by The Rev. G. F. Moore, D. D., Professor of Hebrew, Andover Theological Seminary. xii and 99 pages, printed in seven colors (42 pages of Translation and 57 pages of Notes). With seven full-page illustrations (including a Map of the Twelve Tribes, in colors) and 21 illustrations in the Notes. Cloth.

Each in a substantial and attractive cloth binding in uniform style.

PUBLISHED BY

DEUTSCHE VERLAGS-ANSTALT Stuffgart.

JAMES CLARKE & CO.
13 & 14 FLEET STREET

London, E. C.

DODD, MEAD, & CO. 372 FIFTH AVENUE Uem York.

Addenda.

PP. LL. CC. VV.

31,36 [Add:—J.D. MICHAELIS, Lesearten der Consonanten sowohl als der Punkte, welche er in der deutschen Übersetzung dem gedruckten Text vorgezogen hat oder gleich schätzet in Neue orientalische und 5

exegetische Bibliothek, Part 7, pp. 168ff. — P. H.]

32,26 (1,1) On the strophic division of the Prologue to Proverbs cf. the views of D. H. Müller in his Strophenbau in den Proverbien (Vienna, 1901) pp. ii ff. He divides 1,8-19 into a two line introduction and two five line stanzas, substituting for אל הבא in 10b [אליך] וואליך וואליך. It is true that אל הבא is an awkward anticipation as it is not stated to what end the sinners try to mislead us. This warning is not introduced before the beginning of the second stanza (vv. 15 ff.).

Ibid., pp. 4ff. c. 5 is divided into three seven line stanzas and 15 one final three line stanza, the introduction (vv. 1.2) being con-

sidered a part of the first stanza.

1bid., pp. vii ff. c. 8 is divided into three double stanzas and one final single stanza, each of five lines. To obtain this he omits v. 11 (as the gloss of a reader from 3,14f.), 13^a (so, too, BICKELL), 20 $29^{a\beta}$, $30^{b\alpha}$ (ואל־תפרי), 33^b (ואל־תפרי). 33^a follows 32^a , then 34^a and 32^b , then $34^{b.c}$ &c.

33,13 (6) [Contrast my paper The Beginning of the Babylonian Nimrod Epic in vol. 22 of the Journal of the American Oriental Society (New Haven, 1901).

(8) Cf. Duhm's commentary on Jeremiah (Tübingen, 1901) p. 365.

נריב ליהוה עם ישראלי ולפקד על יעקב כדרכיו ; see Dr. K. J. GRIMM's dissertation Euphemistic Liturgical Appendixes 30 in the OT (Baltimore, 1901) p. 76; cf. also Ges.-KAUTZSCH, § 114, p.

62,16 (26,8) Geo. Beer in his review of Toy's Commentary on Proverbs (*Theol. Literaturzeitung* 26,287 (May 25 '01) suggests מרגליתא, מרגליתא = μαργαρίτης *pearl* for the who honors a fool is like a man who mixes up pearls with stones). He raises the question whether 35 μαργαρίτης is not a Semitic loanword.

48 (23) The Syriac term for litharge is معة برها. - P. H.]

JA0522

29 (7) 6 translates A 7^b twice (JÄG.): the second translation καὶ πτωχῷ οὐχ ὑπάρχει νοῦς ἐπιγνώμων and a beggar has no judicious understanding presupposes τ in the beginning for M rm. This change, however, must not be considered, with JÄG., as a transcriptional error, but, with LAG., as an intentional alteration (cf. above, p. 70, l. 16). It is an example of the frequent playing with texts on the 5 formula, Read not this but that, and does not involve any real textual variant. We may therefore pass over BAUMG,'s remark that מ may be a misunderstanding of the abbreviation רשי, and that the second rendering is in accordance with the translator's usual method rather than the first. 10

(25) The third and fourth hemistichs in 6:

ασέβεια ανδρί δίδωσιν σφάλμα,

δς δὲ πέποιθεν ἐπὶ τῷ δεσπότη σωθήσεται.

are evidently a parallel to v. 25a.b:

φοβηθέντες καὶ αἰσχυνθέντες ἀνθρώπους ὑπεσκελίσθησαν·

ό δὲ πεποιθώς ἐπὶ Κυρίψ εὐφρανθήσεται.

15 According to LAGARDE both translations are by the first translator who, after having joined 25^a to 25^b, translated the whole v. 25 a second time. But it is difficult to see what led him to do anything of the kind. It is much more natural to suppose that the object of the second translation, i. e. 6 25c.d, was a more exact rendering of A. Lag. himself admits that ἀσέβεια is intended to render 20 חררת ארם fear of man as opposed to θεοσέβεια.

35

40

26 In the recently found Hebrew fragments of Sir. these words run as follows:— ויש בשת כבוד וחן כי יש בשת משאת עון

SCHECHTER and TAYLOR, The Wisdom of Ben Sira (Cambridge, 1899) print on p. 4 of their Hebrew text: — כי יש בשׁאַת ונוי. In the original manuscript the א is crossed out and not simply marked as delendum by a superimposed dot (cf. Crit. 5 Notes on the Psalms, p. 80, 1, 33). This & is, of course, nothing but a transcriptional error due to the א in the following משאת. I would therefore read simply בשת. The two dots above the ש and ב in the original are placed a little more toward the left; they represent, of course, the חולם of the initial and the diacritical point of the w (contrast GES.-KAUTZSCH, § 8,g). Both dots as well as the 10 under the של were added by a later hand to avoid all possible misunderstanding. SCHECHTER and TAYLOR translate this משל on p. xviii:--

> For there is a shame (?) that ladeth with iniquity; and there is a shame that is honor and grace.

For מָשְאַת עָון they refer (on p. xviii) to Lev. 22,16: מַשְאַת עָון and 15 to Zeph. 3, 18: מַשְאַת עליה חרפה מְשָאַת (cf. above, p. 34, l. 44) is fem. part. Hif. of two to pronounce (cf. Crit. Notes on Numbers, p. 57, l. 8) for מְשֶׁאֶּם = manši'tu, manši'(a)tu; cf. Ges.-Kautzsch, § 53, o. — P. H.] In the Notes on the Text (p. 41) SCHECHTER and TAYLOR remark on בשאת: "The dot indicates that the letter is to be canceled. For jπj, cf. ψ 84,12." Cf. also RYSSEL in 20 Theol. Studien und Kritiken, 1900, p. 375. We cannot explain why this quotation was introduced in this passage; Toy suggests that it may be due to a Christian scribe.

27 (20) After v. 20, and in very loose connection with it, 6 adds: βδέλυγμα Κυρίψ στηρίζων όφθαλμόν,

καὶ οἱ ἀπαίδευτοι ἀκρατεῖς γλώσση. He who stares with his eye is an abomination to JHVH;

and fools are of impudent tongue.

30 Ew. (p. 235) and Del. agree in retranslating (cf. 16, 30):-תועבת יהוה עצה עיניו וכסילים עזי לשון

Here and in v. 21, if anywhere, we may have some original lines of Proverbs which have been lost in M.

(21) After v. 21 6 adds: - καρδία ἀνόμου ἐκζητεῖ κακά,

καρδία δὲ εὐθὺς ζητεῖ γνῶσιν.

The heart of the wicked seeks evil;

but an honest heart seeks after knowledge.

Ew. (p. 236) retranslates these lines as follows:-

לב רַשָּע יבַקש רַעות ולב וַשָּר ידרש דעת:

while DELITZSCH renders:-לב רַשָּע מבַקש רע ולב ישר מבקש דעת: On the probable genuineness of this above on v. 20 (l. 32).

- 28 (10) On the fourth hemistich which 6 adds, καὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς αὐτά, cf. above, p. 65, ll. 25 ff. So much is certain that this hemistich is not "a third corruption 45 of א וסכ" but an expansion of v. וס" into a משל, which may be even original.
 - (17) After v. 17 6 adds a variant of 29,17 and 182. But the difference between the third hemistich in the addition here (28,17°) and 29,18° is so great that it is doubtful whether they are renderings of the same original. In 6 v 28,17c runs as follows: — οὐ μὴ ὑπακούσης (ΚSc.a ὑπακούσει, which DEL translates: לא ישמע 50 אל פריצי עם) ἔθνει παρανόμψ listen not to godless people. On the other hand 29, 18^a runs: οὐ μὴ ὑπάρξη (ઉΑ ὑπάρξει) ἐξηγητὴς ἔθνει παρανόμω give thyself not away as a leader for godless people.

30

35

40

50

Several indications, like υίος in the first hemistich and ພັσπερ φλόξ = אַלָּי in the tenth, point to a Hebrew original, which is restored by Del., beginning from the third hemistich, as follows:—

כל לשון אל תאמר שקר למלך ומלשונו אל צא כל שקר: חרב לשון מלך ולא בשר וכל אשר נפון בידה ישבר: אם יחֱרה אפּוּ יאכל אדם עם נידיהם וינֶרם עצמותיהם ויקדת כשַׁלְהבת עד כי יהיו מאכל לבני נשר:

But the last line here says the opposite of the Greek text; we should probably render: לבלתי היות.

In his Jahrbücher für Bibl. Wiss., II (1863) pp. 18 ff., Ew. regarded these verses as an original element in Proverbs, adding a retranslation into Hebrew; but in the second edition of his Salomonische Schriften (Göttingen, 1867) there is not a word about them, so he seems to have himself given up all belief in their originality. Certainly, both the structure, with its lack of exact parallelism 15 or clean cut antithesis, and the thought, with its wild and in part absurd exaggerations in the sixth hemistich, are at variance with the spirit of the Hebrew Book of Proverbs. BAUMG. finds additional arguments against the originality of this section in the prolix development of the same thought and in the fact that these verses are omitted in the other Versions.

25 (9) The omission of 9^a in 6 is to be explained by homeoteleuton: the translator passed over from און at the end of v. 8 to בער at the end of v. 9.

(10) 6 adds after 10^b, The hostility and enmity to thee will not pass away, four hemistichs:— άλλ' ἔσται σοί ἴση θανάτψ.

χάρις καὶ φιλία έλευθεροί,

άς τήρησον σεαυτῷ, ἵνα μὴ ἐπονείδιστος γένη, ἀλλὰ φύλαξον τὰς ὁδούς σου εὐσυναλλάκτως.

but will be to thee like unto death.

Favor and friendship make free;

preserve them for thyself, that thou mayest not incur reproaches.

Guard thy ways rather, easy of intercourse.

Ew. thinks from the bad Greek of these verses that they have been translated from Hebrew, but attempts no retranslation. According to Del. the original ran as follows: — ני חהיה לך כפורו:

חן ורַעוּת יעשו חורים ותנצרֵם פן תכּלם: אך שמר דרכיך בעַרבוּת נפש:

(20) After v. 20 6 adds this משל: --

ὕσπερ σὴς ἐν ἱματίψ καὶ σκώληξ ξύλψ, οὕτως λύπη ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν. As the moth in a garment and the worm in wood, so grief eats out the heart of man.

It can hardly be doubted that this משל is based on a Hebrew original, though it may have been added later on account of its affinity in thought with v. 20.

EWALD (p. 224) translates: — יותונת איש מכת לבו מס בבנד רַקב בעץ מכלה לבו לבו כן תונת איש מכלה לבו כליש בבנד וכרקב לעץ

26 (11) After v. 11 6 adds a משל which was recognized by Jäg. to be identical with Sir. 4,21 (in Sir., however, these lines are joined to v. 20 with ἔστιν γάρ):—

ἔστιν αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη, δόξα καὶ χάρις.

There is a shame which brings sin,
and there is a shame which leads to honor and favor.

40

45

50

as Hebrew original: — הור והְרֶר לֹאִישׁ מִתְּן, but considered this hemistich a variant 22 translation of v. 19b; BAUMG., on the other hand, thinks it is a gloss to 18, 16. Following HITZ, the second hemistich has been generally regarded as a variant translation of 1,19 (את נפש בעליו יקח). But this cannot possibly mean and conquers the soul of him who receives the gift (Ew.); it can only mean but (μέντοι) 5 it snatches away the life of its possessor (6 wrongly takes בעליו as a real plural; see, however, above, p. 34, l. 31). In 1,19 this is at once plain, for there the seeking of illegal gain is the grammatical subject; בעליו refers to him who is guilty of this striving after unjust lucre. In this passage, on the other hand, it must refer to him who seeks to give bribes and thus endangers his life, viz., if he 10 is caught by a just judge. It cannot refer to him who receives bribes; cf. above, Ew.'s translation (p. 81, 1, 52) and 3 animam autem aufert accipientium. It cannot be denied that this interpretation is somewhat artificial; nevertheless it is far more probable than to supply, with DEL., as subject to ἀφαιρεῖται, covetousness in opposition to munificence.

(11) For the hemistich missing in \$\mathbb{A}\text{ after v. 11\$\,^2 cf. above, p. 54, ll. 44 ff.

(14) After v. 14 all texts of 6 read the following addition:—

είσιν όδοι κακαι ενώπιον ανδρός,

καὶ οὐκ ἀγαπὰ τοῦ ἀποστρέψαι ἀπ' αὐτῶν '
ἀποστρέφειν δὲ δεῖ ἀπὸ όδοῦ σκολιᾶς καὶ κακῆς,

There are evil ways before a man | and he hates to turn from them; | but from a crooked and evil way one ought to turn. Form and thought show that we have here no verse but a prosaic gloss (to v. 14?). Nevertheless it is probable, especially on account of èvú π tov ἀνδρός, that the gloss lay before \mathfrak{G} in a Hebrew garb. According to Del. the Hebrew original ran: —

יש דרכים רעים לפני איש ולא יחפץ לפנות מהם אך היה לו לפנות מדרך נֶהפֶּך ורע:

23 (23) V. 23 is lacking in $\mathfrak G$. Its originality, at least in the present context, is certainly dubious, since it breaks the connection between vv. 22 and 23 ff. In $\mathfrak G^{\text{Compl.}}$ &c. this verse is added as usually from Θ .

24 (22) After v. **22 6** adds several hemistichs, ten to eleven in number according as the verse is divided:— λόγον φυλασσόμενος υίὸς ἀπωλείας ἐκτὸς ἔσται,

δεχόμενος δὲ ἐδέξατο αὐτόν.

μηδὲν ψεῦδος ἀπὸ γλώσσης βασιλεῖ λεγέσθω,

καὶ οὐδὲν ψεῦδος αὐτοῦ ἀπὸ γλώσσης μὴ ἐξέλθη.

μάχαιρα γλῶσσα βασιλέως καὶ οὐ σαρκίνη

δς δ᾽ ἄν παραδοθῆ, συντριβήσεται.

ἐὰν γὰρ ὀξυνθῆ ὁ θυμὸς αὐτοῦ,

σύν νεύροις άνθρώπους άναλίσκει, καὶ ὀστα ἀνθρώπων κατατρώγει,

καὶ συγκαίει ὥσπερ φλόξ, ὥστε ἄβρωτα εἶναι νεοσσοῖς ἀετῶν.

A son who keeps the word of God will be kept from destruction.

(beyond translation)..........

By no tongue shall a lie be said to the king, and no manner of lie shall pass his tongue.

The king's tongue is a sword and not of flesh, and whoever is given over to it will be shattered.

For when his wrath is violently excited, it consumes men and their sinews.

And gnaws in pieces the bones of men, and burns them up as with fire, so that they are uneatable for young eagles.

35

50

The first משל forms an independent whole which no doubt goes back to a 19 Hebrew original. Ew.'s restoration of that original (p. 183) runs: -

דעת פוב ליודע תקרב ואיש תבונה ימצאנה:

DEL.'s rendering probably comes nearer the original text:-

שַכל מוב יקרב ליודעיו ואיש תבונה ימצאנו: The second משל is very difficult, and the above translation is only an attempt. The text is evidently very corrupt. Only one thing seems certain, namely that the last hemistich is intended to correspond to the superfluous third hemistich in Al v. 7, although the corruption of לא ימלם into המה can hardly be explained. But the principal difficulty lies in the fact that this last hemistich contains 10 neither a sequel nor an antithesis to the preceding, probably owing to the cor-

ruption of the latter. Ew. (p. 184) conjectured that the original ran:-ומרדף אמרים לא ימלמ:

לעה רבים ירוע

He who has too many friends has much evil; and he who pursues words will not be saved.

i. e., he who pursues the empty words of hypocritical friends. But this interpretation is artificial and forced in the highest degree. Nor is DEL's restoration, proposed on p. 14 of the introduction to his Commentary, any better:-

מַרַעַ רבּים ישָׁלֹם רע מרַדף אמרים לא ימלמ

He who is the friend of many will be rewarded with evil;

he who pursues words will not be saved.

On p. 307 of DEL.'s Commentary this last hemistich is explained to mean that courting the friendship of as many as possible is a pursuit of words which mean nothing and lead to nothing. On p. 545 DEL gives as a literal translation of the last but one hemistich: -- ומרבה רעה יָרֶע עד־תְמוֹ.

- 20 (14) VV. 14-19 are lacking in 6; in Cod. 23 of H-P and some minuscules (cf. above, p. 80, 1. 41) they are added from O. The omission of these verses is probably due to the insertion of vv. 20-22 in 6 after v. 9 (so TOY).
- (5) V. 5 is lacking in 6 for no apparent reason; the addition in Cod. 23 of H-P and 6 minuscules is taken again from Θ (cf. above, 1. 28).
 - (18) V. 18b , 6; the addition in Cod. 23 of H-P and some minuscules καὶ ἀντὶ εὐθέων ἀσύνθετος (alii ἀσύνετος or παράνομος), which corresponds exactly to £1, is according to LAG. due to a later hand.
- 22 (6) V. 6, Λ, 6, is added again from Θ in Cod. 23 of H-P and some minuscules.
 - (8) After v. 8 6 adds two hemistichs:—

άνδρα ίλαρὸν καὶ δότην εὐλογεῖ ὁ θεός,

ματαιότητα δὲ ἔργων αὐτοῦ συντελέσει.

The first hemistich is a more exact (and therefore probably later) though not entirely literal translation of v. 9a, i. e., a doublet of the freer translation which follows. The second hemistich, on the other hand, is a doublet of the translation of v. 8b, the only difference being that the translator read, and rendered by ματαιότητα, some other word than # שַׁבֹּשׁ. LAG. conjectured that he read מַבָּה, 45 which, however, is unknown to the OT; BAUMG. thought that it was הַבֶּל, which is graphically difficult; Ew. was probably right in supposing that it was אָשׁי; cf. ψ 25 (M 26), 4 &c.

(9) After v. 9 6 again has two additional hemistichs:-

νίκην καὶ τιμὴν περιποιεῖται ὁ δῶρα δούς,

τὴν μέντοι ψυχὴν ἀφαιρεῖται τῶν κεκτημένων.

The first hemistich, according to Ew. (p. 201), ran in the original: נצח וכבוד יקנה נתן מחן the who gives gifts, gains honor and glory. Del. (p. 354) presupposed Prov.

45

17 (6) After v. 6 6 6 &c. (in 6 &c. after v. 4) adds this double hemistich: τοῦ πιστοῦ ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός.

To the faithful belongs the whole world of treasures; but to the unfaithful not an obolos.

LAG. considers this distich to be a transformation of v. 7; it was read:—
אף כי לגריב שָּבְּעַת יָתר:

and in translating it the order of the hemistichs was inverted. But this hypothesis is so artificial that it has rightly met with no acceptance. It is another question whether this verse ever had a Hebrew original. Ew. (p. 171) thought it 10 had, and translated back (reading $\delta\pi\lambda\eta\sigma\tau\sigma\upsilon$ for $\delta\pi\iota\sigma\tau\upsilon$, following 28,25):—

לאיש אמונים כל הַכִנית הון ולרחב נפש אין בֶּרה:

DEL., on the other hand, rendered:-

למאמין כל אוצרות עולם 💎 ולאשר איננו מאמין אף לא אגורה:

But both translations cover up the strangeness of the expression ὁ κόσμος τῶν 15 χρημάτων, Εw. rendering κόσμος by the obscure ρως [cf. Crit. Notes on Ezekiel, p. 85, l. 39. — P. H.], while Del. arbitrarily inverts nomen regens and nomen rectum. Toy may be right in maintaining that the form is Greek. A reason for the addition cannot be discovered, unless it be that πιστά re-occurs in v. 7.

- (21) **6** reads, as a third hemistich, υίὸς δὲ φρόνιμος εὐφραίνει μητέρα αὐτοῦ. Regard-20 ing this antithesis to 21^b, our opinion is the same as in the case of the addition to 17,5 (see above p. 79, l. 52). In Hebrew this hemistich would run: —

 ובן חבם ישמח אמו (cf. 10,1).
- 18 (8) Instead of v. 8 6 has, as JäG. recognized, a variant to the translation of 19,15. 25

 The thought is akin to that of #1 18,9 but not to 18,9 in 6. The anticipation of 19,15 in this passage is, therefore, just as inexplicable as the omission of 18,8; this latter verse joins well to 18,7 and can hardly be a later addition.
 - (22) After v. 22 6 adds the following double hemistich:

δς ἐκβάλλει τυναῖκα ἀταθὴν ἐκβάλλει τὰ ἀταθά, δ δὲ κατέχων μοιχαλίδα ἄφρων καὶ ἀσεβής.

He who casts off a good wife casts off good,

and he who retains an adulteress is foolish and godless.

LAG. rightly considers this מצא השה משל to be a transformation of v. 22, which was added to the Hebrew text. אשה מצא אשה מצא אשה מוב suggested to the glossator the 35 word-play מוציא משה מובה מוציא מוב, and, as Toy remarks, b is the natural antithesis. Quite uncalled for is Ew.'s hypothesis that this verse was added by a later hand in order to reduce the apparently too great praise of wives. Del. recognized that the glossator was led by א מוציא סו מצא א מובה מנרש אשה מובה מנרש מובתו ומחויק בנאפת סכל הוא ורשע

(23 ff.) VV. 18,23-19,2 are lacking in Θ ; in Cod. 23 of H-P and some minuscules they have been added from Θ .

19 (7) After v. 7a.b 6 adds two :--

ἔννοια ἀγαθή τοῖς εἰδόσιν αὐτὴν ἐγγιεῖ, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος εὐρήσει αὐτήν. δ πολλὰ κακοποιῶν τελεσιουργεῖ κακίαν, δς δὲ ἔρεθίζει λόγους οὐ σωθήσεται.

Good consideration is near to those who understand it, (or, who care for it; cf. Gen. 39,6); \(\begin{array}{l}\) and an intelligent man will find it. \(\begin{array}{l}\) He who works much evil, 50 finally consummates evil, \(\beta\) and he who irritates to violent words (or rather, irritates with words, following, with DEL., BAUMG., the reading of 6 Compl., λόγοις) will not escape.

ראשית הימֵב עשות צדק גבחר ליהוה מנֶּבח: מבַקשי יהוה ימצאו דעת ומישָרי לבַקש שלום:

DEL.'s rendering of the three last משלים is:-

כל מעשי ענֶיו גלויִם לפני יהוה והרשעים ביום רעה יאברו: ראשית דרך הטוב עשות צדק וגבחר לאלהים מיְבת זבח: דרש יהוה ימצא דעת בצדָקה ודרשיו בישר ימצאו שלום:

[For נבחר preferable see above, p. 44, l. 16. — P. H.]

(17) After 17ª 6 adds three hemistichs:-

μῆκος δὲ βίου όδοὶ δικαιοσύνης.
δ δεχόμενος παιδείαν ἐν ἀγαθοῖς ἔσται,
δ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους σοφισθήσεται.
and ways of righteousness ·bring· long life.
He who accepts chastisement will be happy,
and he who heeds rebukes will become wise.

Ew. regarded this as the original text, out of which the present text was shorten-15 ed by 17^{b.c.d} being dropped because the combination of the first and the last hemistichs (17^a and ^c) formed a suitable doubted. That the intervening lines in 6 are based on a Hebrew original can hardly be doubted. Del. raised the objection against their genuineness in the present context that all the ideas in the additional hemistichs had already occurred, but this argument would apply to many passages 20 in A. A more valid objection might be found in the fact that we have in 6 a double translation of A 17^b. Consequently 6's arrangement of v. 17 in three double hemistichs could only be made when the double translation of 17^b was already in existence; otherwise one hemistich would have been lacking. According to Ew. (p. 167) the Hebrew original of 6 17^{b.c.d} was:—

וארך ימים דרך צדְקה לקח מוסר יהיה בטוב וגצר תוכחות יחכם

- (26) In place of 26^b 6 has two hemistichs, the first of which, καὶ ἐκβιάζεται ἐαυτοῦ τὴν ἀπώλειαν (έ. e., as was pointed out by HITZIG, פורו instead of M instead of M. According to LAG, the following hemistich (ὁ μέντοι σκολιὸς ἐπὶ τῷ ἐαυτοῦ στόματι φορεῖ τὴν ἀπώλειαν) also emanated from the first translator, "who, in the fashion of a midrash, developed statement and 40 contradiction out of the hemistich." But there is no contradiction in the exact sense in this case; besides, the same translator, after having read פיהו או ספיהו ב6^b, could not read מיהו ב6^c. This third hemistich can, therefore, only be the gloss of some one who intended to give a more exact translation of 26^b, based on the reading אוה.
- (30) The superfluous third hemistich, οὖτος κάμινός ἐστιν κακίας (= τυπ), originally belonged, it may be supposed, to v. 27°a, where it was superseded by ὀρύσσει ἑαυτῷ κακά, ἐ. e. τιπ τιπ (Jäg., Lag.).
- 17 (5) After v. 5^b 6 reads a third hemistich: δ δὲ ἐπισπλαχνιζόμενος ἐλεηθήσεται. 50 In this case the addition of an antithesis after the fashion of a midrash is conceivable (see above, l. 40), and it may even, perhaps, have stood already in the Hebrew text of the translator (according to Del. = אונחם עליו ירָחם).

40

- 15 (1) The beginning of this verse in 6, δργή ἀπόλλυσιν καὶ φρονίμους, is, in reality, a parallel translation of 14,35b (LAG.); only the translator read מביש instead of (JÄG.). DELITZSCH, on the other hand, presupposes as the Hebrew original: -.חמה גם תאבד נבונים
 - (6) 6 read originally: ἐν πλεοναζούση δικαιοσύνη ἰσχὺς πολλή, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὁλόριζοι 5 έκ τῆς (מַתְּבֶל, Lag.) ἀπολοῦνται, i. e., according to JÄG., נֵעָכָּר, the translator confusing נכר with עכר wp (Eccl. 3, 2), or נכרח, which Toy also holds to have been the original reading. The younger and more exact version, which is not yet in GS, reads: — οἴκοις δικαίων ἰσχὺς πολλή,

καρποί δὲ ἀσεβῶν ἀπολοῦνται. (18) Of the two translations in 6 of this verse the first, by its greater exactness, shows itself to be the younger which was subsequently added by a reviser. The second μακρόθυμος άνηρ κατασβέσει κρίσεις,

ό δὲ ἀσεβὴς ἐγείρει μᾶλλον.

transposes the two hemistichs. BAUMG, holds that this was done first by a 15 clumsy compiler; but if this conjecture were correct this verse would have a different form. Further, the second translation read σάπ for παπ. For ἀσέβεια = DDΠ cf. ψ 72 (£1 73), 6; Jer. 6,7; Ez. 12,19; Hab. 2,17.

- (31) This verse was originally lacking in 6, but a reason for its omission cannot be discovered. In Cod. 23 of H-P and in a number of minuscules it is inserted ac- 20 cording to the rendering of the other Greek translators: — οὖς ἀκοῦον ἐλέγχους (πις ποτ πις α Lag. supposes) ζωής εν μέσω σοφών αὐλισθήσεται.
- 16 (1) In place of the first three verses of this chapter 6 reads in some MSS after 15,33:σσω μέγας εἶ, τοσοῦτον ταπείνου σεαυτόν· 25 καὶ ἔναντι Κυρίου [τοῦ θεοῦ] εύρήσεις χάριν.

Then in all MSS:-

πάντα τὰ ἔργα τοῦ ταπεινοῦ φανερὰ παρὰ τῷ θεῷ, οί δὲ ἀσεβεῖς ἐν ἡμέρα κακή ὀλοῦνται.

Finally after v. 5 (which however, according to LAG., is a subsequent addition 30 in 6, put together from 11,20a and 21a):—

άρχη όδου άγαθης το ποιείν τα δίκαια,

δεκτά δὲ παρά θεῷ μᾶλλον ἢ θύειν θυσίας.

ό ζητῶν τὸν Κύριον εύρήσει γνῶσιν μετὰ δικαιοσύνης,

οί δὲ ὀρθῶς ζητοῦντες αὐτὸν εύρήσουσιν εἰρήνην.

The greater thou art, the more do thou humble thyself;

then wilt thou find grace before JHVH.

All the works of the humble are open before God,

but the godless will perish on an evil day.

The beginning of the good way is the doing of that which is right;

this is better pleasing to God than slaughtering of sacrifices.

He who seeks JHVH, will find knowledge and justice, and they who seek Him uprightly, will find peace.

The substitution for # 16,1-3.5 of four entirely different משלים was evidently due to the confusion which must have existed in the Hebrew text from which 6 45 was translated. In 6 these verses are arranged as follows (but with several variations in different MSS): — 15,27; 16,6; 15,28; 16,7; 15,29; 16,8.9; 15,30; 32, 33; then the two first of the above משלים; then 16,5 and thereafter the two other משלים. Nevertheless we cannot doubt that these four משלים are based on a Hebrew original, though it may have been somewhat younger than # 16,1-3. 50 According to Ew. this Hebrew text may have run as follows:-

ולפני יהוה תמצא חן: ורשעים ביום רעה יאבדו:

כנרלך ענה נפשך כל דרכי ענו גכת יהוה

35

40

12 (26) After v. 26a 6A &c. (but not 6V) add:—

αί δὲ γνῶμαι τῶν ἀσεβῶν ἀνεπιεικεῖς but the plans of the godless are unfair. Lag. sees in this, no doubt rightly, the original translation of v. 10^b. Then follows in G^{AV} and, in brackets, also in $G^{Sa.c.}$: — ἀμαρτάνοντας $(G^V + δέ)$ κατα-διώξεται κακά. That this hemistich comes from 13,21^a is certified by the fact 5 that in G^S and some minuscules 13,21^b is further added.

- 13 (6) The omission of this verse in 6V can only be accidental, 6A &c. read δικαιοσύνη φυλάσσει ἀκάκους όδῷ, τοὺς δὲ ἀσεβεῖς φαύλους ποιεῖ ἁμαρτία. The second hemistich here takes πακπ erroneously as subject; nevertheless it may be the 10 work of the first translator (so LAG.).
 - (9) After this verse GAV (3 after v. 13) add:—

נפש מרמה תועה בחמאת וצדיק חונן ומלוה:

DEL. renders:- נפש רמיה תשנה בחַמָּא וצדיק חנן ומרַחם:

A connection with vv. 9 or 10 cannot be established, Toy remarks, The couplet is not improbably a combination of glosses.

- (11) ⑤ reads as a third clause in the verse: δίκαιος οἰκτείρει καὶ κιχρῷ = אַדִּיק חֹנן מלֹיָה (ναὶ καὶ κιχρῷ = vidently only a misplaced variant to 9^a (see above), following ψ 112 (⑤ 111), 5:— χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτίρμων καὶ κιχρῶν.
- (13) After v. 13 63 add three hemistichs:-

οικέτη δε σομώι εξοροι έσονται τ

οἰκέτη δὲ σοφῷ εὔοδοι ἔσονται πράξεις, καὶ κατευθυνθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτοῦ.

Ew. (p. 149) translates: — בן מרמה אין לו מוב ועבד משכיל יצליח דרכו: מרמה אין לו מוב ועבד חכם יצליחו מעשיו ויאשר דרכו: בן מרמה אין לו מוב ועבד חכם יצליחו מעשיו ויאשר דרכו:

The content suggests 17,2 (Ew.), and a Hebrew original is very probable. Toy 30 says, This is apparently a scribal addition, taken, perhaps, from some current collection of proverbs.

(15) Between 15^a and ^c 6 reads τὸ δὲ γνῶναι νόμον διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς, word for word the addition in 9, 10. The addition here is intended to explain what is meant by σύνεσις ἀγαθή in 15^a.

14 (22) All MSS offer a double translation. First, a younger: πλανώμενοι τεκταίνουσι κακά,

έλεον δὲ καὶ ἀλήθειαν τεκταίνουσιν ἀγαθοί·

then:— οὐκ ἐπίστανται ἔλεον καὶ πίστιν τέκτονες κακῶν,

έλεημοσύναι δὲ καὶ πίστεις παρά τέκτοσιν ἀγαθοῖς.

which can be recognized again as the older by its deviating further from ${\mathfrak M}$. In this second case the translator probably read:—

לא יַרעו חרשי רע חסד ואמת וחסד ואמת לחרשי מוב:

Can we regard this as the original text, or is it merely due to dittography of 45 חסר ואמת? The latter view is the more probable one, unless שמר were arbitrarily supplied from the second hemistich in order to provide an object for ידעו. On the other hand, ידעו may possibly be original (cf. above, p. 47, l. 42).

(23) Instead of 23^b 6 gives an antithesis to 23^a (Lag.), reading אַצֶּב for 23^b (Hitz.). According to Lag. this antithesis, δ δὲ ἡδὺς καὶ ἀνάλγητος ἐν ἐνδείᾳ ἔσται, was due 50 to a Christian who had in mind Luke 16,19-31; 10,42. For ἐν ἐνδείᾳ Lag. conjectured ἐν ὀδύνη; it may have come from the lost second hemistich (למחסור). That ἡδὺς καὶ ἀνάλγητος is a free translation of דבר שפתים (so Toy), is impossible.

- best escaped, and thereafter (perhaps by another hand) a positive admonition is added on the model of 5,15 ff., strengthened with the promise of 9,11.
- 10 (4) After 10,4 (but in Cod. 23 of H-P and in some minuscules before the addition to 9,12) 6 adds:— υίὸς πεπαιδευμένος σοφὸς ἔσται,

τῷ δὲ ἄφρονι διακόνψ χρήσεται.

A well trained son will be wise, and the fool will he use as a servant. According to Ew. the Hebrew original ran perhaps as follows:—

בן מוסר חכם יהיה ואויל כעבד בידו

The connection of this dwd with v. 4 is loose, but it probably had a Hebrew 10 original which was added by some transcriber on the margin.

- II (3) VV. 3^b and 4 are lacking in 6; in their place v. 10^b is inserted (JÄG., LAG.); in most MSS (GAS &c.) the gap is filled by an insertion after v. 2 (in some before v. 5) from O. Since M קצרקה, according to the parallelism, seems to mean 15 alms (so LAG.) the omission of v. 4 may be regarded, with HEIDENH. and BAUMG., as a protest against the doctrine of merit from good works; cf. above, p. 41, l. 36.
 - (10) For the omission of vv. 10^a and 11^b in 6 (10^b was inserted in the place of v. 4; see above l. 13) and the filling of the gap from Θ, cf. above p. 44, ll. 44 ff.
 - (16) The plus in 6 between £1 16a and b has been accepted in our text; see p. 9, 20 ll. 39 and 41 and cf. p. 44, ll. 50 ff. BAUMG., however, explains it as an addition by the translator who, not recognizing the parallelism between 16a and b in £1, tried to help it out. Toy also doubts the originality of 6's text on the ground that throne is used nowhere else of a person. In this, however, he has not taken account of Is. 22, 23 (סמא כבר) which was probably in the mind of the author of 16b.c. 25
- 12 (11) After v. 11 6 adds: ὅς ἐστιν ἡδὺς ἐν οἴνων διατριβαῖς,

έν τοῖς έαυτοῦ ὀχυρώμασιν καταλείψει ἀτιμίαν.

3 renders this literally, qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam. According to Ew. (p. 141) the Hebrew original was 30 perhaps:— מתנעם בהַליכות יין בּאַיתנו יעוֹב קלון:

DEL. (p. 543) renders:- מתענג במשתי יין יעוב קלון במצולתיו:

The strangeness of the Greek expressions point to a Hebrew original, i. e. to an illustrative quotation on the margin of the MS from which the Greek was translated. This was not, however, an exemplifying gloss on v. 11^b but stood in some 35 relation or other to v. 12. BAUMG. rightly finds it noteworthy that èv ὸχυρώμασουν occurs again in v. 12^b, and DEL. is certainly on the right track in presupposing value (cf. 112 at 125 in v. 12) as its Hebrew equivalent. But whether 6 11^{c.d} is an attempt to restore v. 12 in **M** after it had become illegible and unintelligible (cf. above, p. 71, l. 28), or is simply a gloss caused by מצור , we cannot venture 40 to decide.

(13) After v. 13 6 adds: - δ βλέπων λεῖα έλεηθήσεται,

δ δὲ συναντῶν ἐν πύλαις ἐκθλίψει ψυχάς.

According to Ew. (p. 143) the Hebrew original was:—

רך עין ירחם ומקדם בשערים יציל נפשות:

He who is kind-hearted, will find compassion; he who is helpful in the gates, will deliver souls. But the rendering of ἐκθλίψει by יציל is very arbitrary, and we should rather expect an antithesis. DEL.'s rendering is certainly better, which מוב עין ירתם ונגש בשערים ירכא נפש:

Here DEL. takes בשערים in the sense he who carries on a law-suit and regards נפשו (crushes himself) as possible in place of נפשו. The proverb is most probably based on a Hebrew original, but how it came into its present context is inexplicable.

IO

15

40

45

9

διαπορεύεται δὲ δι' ἀνύδρου ἐρήμου καὶ τῆν διατεταγμένην ἐν διψώδεσιν, συνάγει δὲ χερσὶν ἀκαρπίαν.

Who props himself on lies hunts the wind, | he pursues fluttering birds; | for he abandoned the ways of his vineyard | and wandered from the paths of his 5 farmland; || he strays through waterless wastes | and a land in regions of thirst; | and he gathers with his hands unfruitfulness. According to Ew. (p. 125) the

Hebrew original ran: -- נשען על שקר רעה רוחות והוא ירדף צפרת כנף:

ומעגלי שרהו תעה: כי עזב דרכי כרמו וארץ שממת ציים: ויעבר בישימון בלי מים ואסף בידיו גלמוד

DEL., on the other hand, rendered it:-

והוא ירדף צפרים עפות: הנשען בשקר ירעה רוח ותועה בנתיבות שדהו: כי עזב שבילי כרמו וארץ יסודה לצמאון: ועובר מדבר אין מים ואוסף בירו שדפה

Here, too, the possibility of a Hebrew original cannot be denied. In form and content these verses have real life and weight. But they are certainly not the original sequel of M v. 12. They appear to have been added (perhaps as an illustrative quotation) by a later sage in order to warn the disciples of that true 20 wisdom, which springs from the fear of JHVH (cf. v. 10), to keep aloof from false and lying wisdom (above all, probably, from heathen philosophy), which promises satisfaction but brings only sad disappointment.

(18) 6 adds four double hemistichs:-

άλλὰ ἀποπήδησον, μὴ χρονίσης ἐν τῷ τόπω,* 25 μηδέ ἐπιστήσης τὸ σὸν ὄμμαβ πρὸς αὐτήν. ούτως γάρ διαβήση ύδωρ άλλότριον καὶ ύπερβήση ποταμὸν άλλότριον. γ ἀπὸ δὲ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπόσχου, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίης, 30 ίνα πολύν ζήσης χρόνον, προστεθή δέ σοι έτη ζωής.

-53-500-E300-

(α) 6 Sc.a + α)της. - (β) So all except 6 which reads δνομα. - (γ) This hemistich in 6 Sc.a A; 6 V A.

But flee, linger not in the place, I nor let thine eye dwell on her; I for so passest 35 thou through strange water | and over a strange river. | From strange water abide thou far | and from a strange fountain drink not, | that much time thou mayest live | and that years of life may be added to thee. The Hebrew original ran according to Ew. (p. 126):-

> ולא תשית עיניך בה: כי אם נד אל תאחר במקמה ותפסח על מים נכרים: כי כן תעבר בנהר זר וממעין נכרי אל תַשְׁתַּ ומים זרים הנצל מהם ויוסיפו לך שנות חיים: למען תחיה ימים רבים

DEL. renders (p. 543):-

אך סור ממנה ואל תאחר במקומה ואל תשא עיניך אליה: כי כן תעבר מים זרים:

ואל תשת ממקום זר: רַחַק־נא ממים זרים ויוסיפו לך שנות חיים למען תחיה ימים רבים

The last line agrees exactly with Ew.'s translation.

That these lines are based on a Hebrew original must be admitted. But they 50 are certainly the addition of some one who missed an express statement of how dangerous the counsel of Folly in v. 17 must be. Advice is therefore first given in four hemistichs how the danger of being led astray by the adulteress may be

- 6 μηδὲ ἀγρ. is only a free rendering of Al and does not presuppose ΠΡΡ, as BAUMG. thinks. The second rendering, μηδὲ συναρπασθῆς ἀπὸ τῶν αὐτῆς βλεφάρων, which subsequently pushed its way into the text, is later and more exact.
- - command as opposed to the fear of God which should alone be considered.

 (25) The second hemistich in this verse, which is lacking in **6V**, is supplied by **6**Sc.aA &c. in the form καὶ μὴ πλανηθῆς ἐν ἀτράποις αὐτῆς from Θ; cf. MIDDELDORPF, 15 Cod. Syr.-Hexapl., p. 576.
- 8 (21) 6 adds:— ἐἀν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμῆσαι.

If I declare to you what takes place from day to day,
I must remember to recount the things that have been from eternity.

This may be based on a Hebrew original. According to EWALD (p. 122) it ran:— אם אניד לכם אשר ליום יום ואוכרה אשר לעולם לספר:

while Del. (p. 543) renders it:—

ני אגיר לכם את אשר יקרה יום יום אזכר מה לספר מעולם: But it is certainly only an addition for the purpose of facilitating the transition from the section which described $\tau \grave{\alpha} \kappa \alpha \theta$ ήμέραν γινόμενα (vv. 1-21) to that on $\tau \grave{\alpha} \ \grave{\epsilon} \ \alpha \hat{\iota} \hat{\omega} voc$ (vv. 22ff.); so BAUMGARTNER.

- (29) The omission of v. 29^a in **G** can be due to accident only. The insertion in **G**S c.a A έν τῷ τιθέναι τῆ θαλάσση ἀκριβασμὸν αὐτοῦ καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται στόμα- 30 τος αὐτοῦ is derived from Θ.
- 9 (6) © renders v. 6^a ἀπολείπετε ἀφροσύνην (reading ντω with all other Versions, and apparently rightly, instead of Μ (επνα είς τὸν αἰῶνα βασιλεύσητε (a free rendering of Μ (νπ), influenced by Wisd. 6,20 ἐπιθυμία ἄρα σοφίας ἀνάγει ἐπὶ 35 βασιλείαν). The further addition καὶ ζητήσατε φρόνησιν and seek after insight may be explained on the supposition that to the above free rendering, as so often, a correction καὶ ζήσετε was added. From this arose by error ζητήσατε, and then the necessary object was added in the form of φρόνησιν. This hypothesis would seem to be simpler than LAG.'s that φρόνησιν, originally a gloss to 40 σύνεσιν in the third hemistich, had come to stand after ζήσετε, and that ζήσετε had then, for the sake of sense, been changed by a reviser to ζητήσατε.
 - (10) The addition in το το γάρ γνῶναι νόμον διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς for to know the Law is (the test of) true knowledge (according to Del., p. 543, = לרעת תורה שֵכל cannot be regarded as a second, and still less, with Lag., Baumg., as the 45 authentic translation of at 10^b. It is rather the gloss of some transcriber for whom all wisdom and knowledge of God was comprised in the study and knowledge of the Law.
 - (12) Between vv. 12 and 13 6 adds:—

 δς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οῦτος ποιμαίνει ἀνέμους,

 δ δ' αὐτὸς διώξεται ὄρνεα πετόμενα

 ἀπέλιπεν γὰρ ὁδοὺς τοῦ ἐαυτοῦ ἀμπελῶνος,

 τοὺς δὲ ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηται

and on p. 543 he renders more literally:-

דרכי ימין יודע יהוה ודרכי שמאל נעקשו: והוא יישר מעגלותיך ומצעדיך בשלום יכינם:

According to EWALD (Sprüche Salomo's2, p. 94) the Hebrew text read as כי דרך מימין לך יהוה והפכות הם משמאלד: follows:-והוא יישר מעגליך

והליכותיך בשלום ינחם: We doubt, however, whether these two verses are derived from a Hebrew original: the first contains a gloss on # 27a in which right and left is interpreted ethically and made to apply to the right and to the crooked ways; the second, on the other hand, is a dogmatic correction (cf. above, p. 70, l. 16) of # 26 where man 10 is commanded to remove his foot from evil, and consequently looked upon as capable of molding aright his own ways. LAG.'s suggestion deserves consideration that it was a Greek speaking Christian who, having in mind the much discussed doctrine of the two ways, first added these words.

5 (3) 6 prefixes μή πρόσεχε φαύλη γυναικί heed not an evil woman. This is evidently not based on a Hebrew original but is an imitation of v. I, υίέ, ἐμἢ σοφία πρόσεχε, freely expanded in order to bridge the chasm between vv. 2 and 3 of A.

(23) 6 has two translations of v. 23^a. The first, οῦτος τελευτά μετὰ ἀπαιδεύτων, which is probably the original rendering, takes ב in the sense among and אין 20 as paraphrase of a personal adjective, dissolute (cf. Ges.-Kautzsch, § 152, u). The second, καὶ (evidently substituted for the original οὖτος in order to obtain a better connection) ἀπώλετο δι' ἀφροσύνην, is a later correction which was subsequently inserted after 23b.

6 (8) After v. 8 6 has a long addition which may perhaps be divided, with SWETE, into seven hemistichs: — ἢ πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν

καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἐστιν,

τήν τε έργασίαν ώς σεμνήν ποιείται. ης τούς πόνους βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς ύγείαν προσ- 30 ποθεινή δέ έστιν πάσιν καί ἐπίδοξος. [φέρονται, καίπερ οὖσα τῆ ρώμη ἀσθενής,

την σοφίαν τιμήσασα προήχθη.

Or go to the bee, I and learn how diligent she is, I and how nobly she does her work. I Kings and people use her labors for their health, and with all she is 35 honored and beloved. || Although weak in strength, she is highly esteemed, | because she honors wisdom. There can be no question of a Hebrew original for this addition (HITZ., LAG., TOY). It originated with some Greek who thought that the bee was at least as well suited as the ant to be an example of diligence and prudence; but to the Hebrew OT such a view of the bee, as BAUMG. rightly 40 points out, is quite foreign.

(II) After a somewhat arbitrary translation of this verse 6 adds: ἐὰν δὲ ἄοκνος ἢς, ἥξει ὥσπερ πηγὴ ὁ ἀμητός σου, ή δὲ ἔνδεια ὥσπερ κακὸς δρομεὺς ἀπαυτομολήσει.

> But if thou art unwearied, thy harvest-wealth will come as a fountain. And want will desert thee like a bad runner.

These words are evidently an antithesis to v. 11 of A, but in all probability were balanced against 6 in its present form. It is therefore useless, with LAG and others, to labor over a supposed Hebrew original and its possible origin. The reference to harvest is derived from v. 8, and the comparison of it to a richly 50 streaming fountain may have been suggested by such passages as Amos 5,24.

(25) 6 renders 25 in a double form: first, by μηδε άγρευθης σοις όφθαλμοις which is the original translation; it presupposes בעפעפיה instead of או בעפעפיה, but Prov.

IO

45

- 2 ἀλλότριον τῆς δικαίας γνώμης. υἱέ, μή σε καταλάβη κακὴ βουλή to a different Hebrew original. Toy's judgment (p. 51 of his Commentary) is correct: "This is not a scribal heterogram of the particular words of য়, but an independent, allegorizing reading of the schools. The next section also is taken as a description of moral folly and is introduced by the words υἱέ, μή κ. τ. λ."

 - (21) In 6 we find two translations of this verse. One, rendering it χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοι δὲ (65* καὶ ὅσιοι) ὑπολιφθήσονται ἐν αὐτῆ, is found in 65*c.a.A and (along with the other form), in Compl., Ald. This is regarded by LAG. and 15 BAUMG. as the more original. The second rendering, ὅτι εὐθεῖς κατασκηνώσουσι γῆν, καὶ ὅσιοι ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῆ, is the text of 6^V and, according to Toy, appears to show the hand of an Alexandrian reviser.
- 3 (15) Between 15^a and ^b 6 has two doublets: οὖκ ἀντιτάξεται (ઉS c.a A ἀντιτάσσεται) 20 αὐτῆ οὐδὲν πονηρόν (read, with JÄG., GRABE, BAUMG., ποθητόν) and εὔγνωστός ἐστιν πᾶσιν τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῆ. The latter would probably run in Hebrew πασιν τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῆ. The latter would probably run in Hebrew πασιν τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῆ. The latter would probably run in Hebrew πασιν τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῆ. The latter would probably run in Hebrew πασιν τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῆ. The latter would probably run in Hebrew πασιν πασιν τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῆ. The latter would probably run in Hebrew πασιν πασιν τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῆ. The latter would probably run in Hebrew πασιν πασι
 - (16) After v. 16 6 has two additional hemistichs. One of these (ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη) is almost word for word from Is. 45,23 (changing αὐτῆς to μου, as the utterance is from the mouth of God) and the other (νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσσης φορεῖ) is a rough rendering of A ותורת-חסר על־לשונָה in Prov. 31,26.
 - (22) After this verse 6 repeats v. 8 with slight variants.
 - (28) 6 adds οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα from 27, I, only writing οἶδας instead of γινώσκεις.
- 4 (10) 6 gives two translations of 10^b: καὶ πληθυνθήσεται (6Sc.aA + σοι) ἔτη ζωῆς σου 35 and ἵνα σοι γένωνται πολλαὶ όδοὶ βίου. The latter departs much more from At but is no doubt more original (Jäg., Lag., Baumg.). The strange όδοἱ does not point to a different reading (ארחות) for ארחות, Lag.) but is only a transcriptional error induced by όδοὑς in v. 11 (so Toy).
 - (27) After this verse 63, but not \$0, add four lines:-

όδους γὰρ τὰς ἐκ δεξιῶν οἶδεν ὁ θεός, διεστραμμέναι δέ εἰσιν αἱ ἐξ ἀριστερῶν · αὐτὸς δὲ ὀρθὰς ποιήσει τὰς τροχιάς σου, τὰς δὲ πορείας σου ἐν εἰρήνη προάξει. For God knows the ways of the right hand, But the ways of the left are crooked. Thy paths He Himself will straighten

And lead forward thy ways in peace.

On p. 39 of his commentary DEL, has the following very neat rendering into

Hebrew:— כי דרכי פון מינים ידע יהוה ועקשים דרכי משמאילם:

הוא יפלס מעגלותיך ארחותיך בשלום יצליח:

\$ - 50 · 53 · · · · · · ·

^{*} The asterisk in 6S* &c. denotes corrections by the original scribe.

After 24,22 At and 6 differ also in the arrangement of the text: after the Collection of Aphorisms in 22,17-24,22 6 has the first half of the Sayings of Agur ben-Jakeh (30,1-14), preceded by five proverbs not found in At (see below, p. 82, l. 32); then follows the conclusion of c. 24, viz. vv. 23-34, containing the additional small collection of Aphorisms of the Sages (מם אלה לחכמים), and thereafter comes the second half of the Sayings of Agur ben-Jakeh (30,15-33), containing the Numerical Proverbs (see above, p. 67, l. 32) and followed by the Sayings of Lenuel in 31,1-9.

In the final chapters 25-31 the arrangement is practically the same in both recensions except that, as stated above (ll. 2.6), the Sayings of Agur and Lemuel 10 (30-31,9) precede in 6 cc. 25-29, the first section (30,1-14) being inserted between vv. 22 and 23 of c. 24, and the final section (30,15-31,9) after the last verse of c. 24: thus cc. 25-29 are inserted, in 6, between vv. 9 and 10 of c. 31; and the section 24,23-34 (ממ אלה לחכמים) is interposed between vv. 14 and 15 of c. 30. This arrangement of 6 (22,17-24,22; 30,1-14; 24,23-34; 30,15-33; 31,1-9; 15 25-29; 31,10-31) is manifestly inferior to that of \$1. — P. H.

I (7) Between 7^a and 7^b of M two additional hemistichs are inserted in 6:— σύνεσις δὲ ἀγαθή πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν εὐσέβεια δὲ εἰς θεὸν ἀρχὴ αἰσθήσεως,

The first of these is derived from ψ 110 (M 111), 10, where, also, it is preceded by àrrh σοφίας φόβος Κυρίου; the other is evidently a second translation of 7^a (so, too, Toy).

(12) Instead of 12^b 6 reads καὶ ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἐκ τῆς, which is probably derived from ψ 33 (£ 34), 17 τοῦ ἐξολεθρεῦσαι ἐκ τῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. It may be a substitute for some illegible passage in the Hebrew original (so LAG.); cf. Crit. Notes on Isaiah, p. 80, l. 6; p. 86, l. 15; p. 138, l. 28; p. 152, l. 3, &c.

(14) In 6 14b has a double translation:—

κοινὸν δὲ βαλλάντιον κτησώμεθα πάντες καὶ μαρσίππιον εν γενηθήτω ἡμίν.

The first and freer rendering is to be regarded, with JäG., LAG., and BAUMG., as the original; the second is lacking in Cod. 23 of HOLMES and PARSONS.

(18) 6 adds a third clause ή δὲ καταστροφή ἀνδρῶν παρανόμων κακή for the end (or 35 destruction) of the godless is evil, Heb. אנשי רָשע רע (Del.). This brings to mind 6's version of Job 8,19: ὅτι καταστροφή ἀσεβοῦς τοιαύτη, but is probably nothing but an explanatory gloss to the preceding θησαυρίζουσιν ἐαυτοῖς κακά.

(21) Between 21^a and ^b 6 inserts ἐπὶ δὲ πύλαις δυναστῶν παρεδρεύει and she sits at the door of the mighty, which is evidently derived from 8,3 where παρὰ γὰρ 40 πύλαις δυναστῶν παρεδρεύει is an inaccurate translation of the translation of the surface of the mighty.

- (27) 6 (but not 6P) adds a fourth clause ἢ ὅταν ἔρχηται ὑμῖν ὄλεθρος, an evident doublet to 27°, καὶ ὅταν ἔρχηται ὑμῖν θλίψις καὶ πολιορκία, which was subsequently added and connected by means of ἤ. According to LAG, this fourth clause 27^d was rather a second translation of 27^a καὶ ὡς ἄν ἀφίκηται ὑμῖν ἄφνω 45 θόρυβος, which was moved down here because a parallel was required for 27°.
- 2 (2) 6 gives two translations of 2^b: καὶ παραβαλεῖς καρδίαν σου εἰς σύνεσιν and παραβαλεῖς δὲ αὐτὴν ἐπὶ νουθέτησιν (6^p νουθεσίαν) τῷ υἱῷ σου. The first rendering is, without doubt, a correction of the second and more original one, which presupposes as Hebrew original: אַפֶּהְ לְבִנְּךְ לֹתְבונה. It is probably connected with the reading מַנ אַם in 3^a which is attested by €.
 - (16) It is useless to attempt to trace 6 τοῦ μακράν σε ποιῆσαι ἀπὸ όδοῦ εὐθείας καὶ

Appendix

Additional Lines and Hemistichs

found in the

SEPTUAGINTAL VERSION OF THE BOOK

and

Lines wanting in that Wersion.

HE SEPTUAGINTAL VERSION of the Book of Proverbs contains a number of made and hemistichs not found in the received Hebrew text (cf. 1,7.14.18.21.27; 2,2.19.21; 3,15.16.22.28; 4, 10. 27; 5,3.23; 6,8.11.25; 7,1; 8,21; 9,6.10.12.18; 10,4; 11,16; 12,11.13.26; 13,9.11.13.15; 14,22; 15,1.18; 16,1-3.5.17.26.30; 5 17,5.6.21; 18,22; 19,7; 22,8.9.14; 24,22; 25,10.20; 26,11; 27,20.21; 28,10.17; 29,25). On the other hand, a number of hemistichs of All are not represented in 6 (cf. 7,25; 8,29; 11,3^b.4.10^a.11^b; 13,6; 15,31; 16,1-3; 18,23-19,2; 20,14-19; 21,5.18; 23,23; 25,9), and

it is impossible to attribute all the clauses wanting in 6 to subsequent scribal 10 expansions of the Hebrew text. Some of the additional proverbs in 6, however, may be mere variants or versional doublets (cf. 1, 14.27; 2, 2.19.21; 3, 15; 4, 10; 5,23; 6,25; 9,6; 14,22; 15,1.18; 22,8.9; 28,17; 29,7.25) or illustrative quotations (cf. 1,7; 3, 16.28; 9, 12; 12, 11; 13, 13; 26, 11) and explanatory glosses (cf. 1, 18; 4,27; 13, 15; 22, 14) or corrective interpolations (cf. 4,27; 7,1 and 6's 15 omission of 11,3b.4; see also above, p. 62, l. 6) which afterwards crept from the margin into the text; others may have been found by the Greek translators, as subsequent expansions of Hebrew scribes, in their Egyptian recension of the Hebrew text (cf. 7,1; 8,21; 9,12.18; 10,4; 12,11.13; 13,13; 16, 1-3.17; 17, 5.21; 19, 7; 22, 11.14; 24, 22; 25, 10.20; 27, 20.21); but we can 20 hardly suppose that all of the additional lines in 6 are based on a Hebrew original (cf. 4,27; 5,3; 6,8.11; 14,23; 17,6). The cases in which 6 seems to have preserved some משלים which formed part of the original Hebrew text of the Book of Proverbs (cf. 11, 16; 27, 20.21) are exceptional. Some of the additional proverbs of 6 are not given in 3. A Hebrew version of the additional 25 lines found in 6 is appended to FRANZ DELITZSCH's commentary on Das salomonische Spruchbuch (Leipzig, 1873) pp. 543-547.

ז דשמטי, אומן אלמוני דשתין שיכרא פאר איי איי איי both S and € begin the verse with an imperative, Beware.

איי with the Qerê; איי with the Kethîb. Kamph. suggests איי און so, too, Oort, Em.,
i. e. Textus Hebraici Emendationes quibus in Vetere Testamento Neerlandice

i. e. Textus Hebraici Emendationes quibus in Vetere Testamento Neerlandice vertendo usi sunt A. Kuenen, I. Hooykaas, W. H. Kosters, H. Oort, edidit 5 H. Oort. Lugduni Batavorum, typis E. J. Brill, MCM]; but see König, Lehrgebäude, vol. 2, p. 245, note 2.

(8) או אלוה; but perhaps the א is due to dittography (the following verse begins with אויף; but perhaps the א is due to dittography (the following verse begins with אוֹף, באָר, אוֹף) and we must read, with Dys., Toy (all who suffer), יאָה.

(II) For the alliteration in the first hemistich see above, note on 24, I.

(15) According to Toy # לגערתיה is a gloss, a repetition or explanation of the second hemistich.

עניק with the Qerê and \$C; Kethîb נָמָע (בְּשָׁלָה Dys.; נָמָע GRÄTZ). [I should prefer to read נָמָע, omitting כרם which spoils the rhythm; ברם is a subsequent explanatory addition just as מו אבנים 25,21 וו אבנים וו Eccl. 3,5.— P. H.]

(18) בַּלֵילָה with the Kethîb; Qerê בַּלִילָה.

(21) For the alliteration in this verse see note on 24,1. 20 For או שנים we should, perhaps, read שנים with Luther &c., following 5 מוססמק which, however, 5 takes with v. 22.

(25) און אַחְשְּחַוּ, perhaps better אַרשׁחוּן for the same reasons as in 30,25 ff. Cf. above, p. 68, l. 26.

(27) Kethîb הילכות is transcriptional error for הילכות; so Qerê.

10

25

In Ezek. 19,2, on the other hand, the מה after מה seems to correspond to the Assyr. må 'thus, as follows,' introducing oratio directa (cf. Del., Ass. Gr. § 78; HW 387^b): ממרת may be combined with the preceding אַמָּר so that the סִינה begins with אַמֶּרְ like the second allegory in v. 10.

The matter deserves further investigation.

The prefixed לאכל is perhaps the emphatic particle (= Assyr. lil-ikhal, cf. above, p. 52, l. 11 and below, p. 86, l. 28); otherwise we should have no apodosis.

(15) Cf. CHEYNE, PSBA 23, 143. — P. H.]

- עני (16) א עני (30, too, \$\$\epsilon\$) is struck out by Bickell. δ έρως γυναικός probably read only חודתם.
- (17) For M קְּלֶּהָת (cf. Ges.-Kautzsch § 24,e) we should perhaps read, with Frank.,
 Τον, following 6, אַנָּה נָּה 23,22b.

(18) וארבע with the Qerê; וארבעה Kethîb.

(20) Both the subject-matter and the prosaic form of this verse prove it to be a later addition [cf. above, p. 67, l. 28]; so DATHE, HITZ., DEL., FRANKENBERG.

(24) [Omission of חכמים in the second hemistich would improve the rhythm; it is probably a gloss on מחכמים. OORT, Em. reads מחכמים. — P. H.]

(25) אווישימו, impf. consec. (in the same way v. 26: וישימו, v. 27: אווישימו, impf. consec. (in the same way v. 26: יישימו, v. 27: אווישימו, impf. consec. (in the same way v. 26: יישימו, v. 27: אווישימו, v. 27: אווישימו, impf. consec. (in the same way v. 26: יישימו, v. 27: אווישים, impf. consec. (in the same way v. 26: "ישימו, v. 27: אווישים, impf. consec. (in the same way v. 26: "ישימו, v. 27: אווישים, impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "שימון impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf. in a negative clause in v. 30: "impf. consec. (in the same way v. 26: "impf.

(28) For A manh we should perhaps read, with Mühlau, Dys., following 6 εὐάλωτος ἄν, μορή [so, too, Oort, Em.

(29) The first hemistich would gain by omitting המה. — P. H.]

- (33) The third clause of v. 33 may be the complement to a lost hemistich; but it is 35 probably nothing but scribal expansion added by some one who felt called upon to append a moral. [Cf. p. 65, l. 29; p. 62, l. 8. P. H.]

- 31 (2) The addition מָה־לְמוּאַל בְּכוֹרִי אִמֶּר אֵלֶיךְ בְּרִי is preserved in \$\mathcal{G}\$; its omission in \$\mathcal{M}\$ and \$\mathcal{S}\mathcal{C}\$ is probably due to homeoteleuton of ברי . [The second ברי, however, is better omitted. Oort, \$Em\$. inserts אמר after \$\mathcal{M}\$. P. H.]

 - (4) אל למלכים למואל א, (similarly \$\$\mathbb{C}\$; but \$\mathcal{G}\$ has μετὰ βουλῆς πάντα ποίει), is rhythmically superfluous and evidently only a dittogram of the words which follow, 50 with the addition of למואל.

The evident gap after אָלְרוּוְנִים should probably be filled with לְּשָׁאל or some such expression; ε ends the verse with οί δυνάσται θυμώδεις εἰσίν, οἶνον δὲ μὴ πινέ-

(3) For א לא לְמִרְתִּי we should perhaps use, with GRÄTZ, SMEND, the reading of σ θεὸς δεδίδαχέν με (JÄG.); in that case we should have to translate the 10

second hemistich: and I have learned the knowledge of the Holy One.

(4) Instead of the meaningless חַקִּמִי of Μ (so, too, SC) read הְחָיֵּה, with σ ἐκράτησεν. For Μ בָּל־אָפְמֵי (so, too S; פֹל־ בְּלִי , with σ. [For the brief hemistichs מה שמו בנו see above, p. 34, l. 13. — P. H.] אווא (so, too, SC) is rhythmically superfluous and should be struck out, 15 with σ, as a gloss from Job 38,5.

(5) For אלוה in all probability יהוה stood originally; cf. ע 18,31.

(8) I believe that 8° is a subsequent addition just as the final hemistich of the chapter, 33°, and v. 20; but it seems to me that not only 8°.20, and 33° but also 10.15°.17.32 are out of place and must be relegated to the margin. I do not mean to say that vv. 10.17.32 are glosses, they may be genuine משלים, and may 30 have belonged to the collection, but they are not in their proper place in this section of numerical proverbs and should be inserted elsewhere. — P. H.]

(10) ארוניו with the Qerê; Kethîb ארוניו.

(13) [I can hardly believe that מה רמו עיניו represents an exclamative clause; a it is not taken as an exclamation in the Versions: 6 (SWETE, p. 464) has ἔκγονον (κακὸν) 35 ύψηλοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει (in the Arabic Version: الولد الردي له عينان هادلتان), 3 generatio cujus excelsi sunt oculi; Talso has a relative clause, דרא דרמו עינוי, and the original reading of \$ may have been معل بازا براع حتمه we find before, in the Received Text may be a subsequent insertion; it is hardly probable that the conditional-temporal ب المداد (NÖLD.2 § 258) is a correction of the 40 exclamative של (NÖLD.2 § 232, A, 3). The מה may be the enclitic emphatic -ma, which is so frequent in Assyrian and in Arabic. In a great many cases in Arabic where $\[\]$ is said to be indefinite we have this emphatic particle, e. g. in cases like بعين مّا لأرينك &c. Cf. my remarks on the particle "in the Johns Hopkins University Circulars, No. 114, p. 109 (cited in GES.-KAUTZSCH26 § 105, 45 n. 3); see also RECKENDORF, Die syntact. Verhältnisse des Arabischen, Leyden 1895-98, pp. 165 & 425. The emphatic -ma appears in Hebrew in three forms: — (I) as אנד (cf. above, l. 44); — (2) as in in to &c. (Assyr. kî-ma &c.; cf. my Akkad. und Sumer. Keilschrifttexte, Leipzig, 1881, p. 195); — (3) מה.

Nor can או וגם בואת לא שֶׁבְעַת: מה אמְלה לְבָּתַך in Ezek. 16,30 be an exclamative 50

\$3-50-E330-

a [In 15,23b the case is different. — P. H.]

- - (18) דְּרָכִים for או הרבים as in v. 6b.

 Instead of א הְּשֶּחָת as in v. 6b.

 Instead of א הְשֶּׁחָת which cannot mean all at once, read הַּשֶּׁחָת or הַּשְּׁחַ, with LAG., GRÄTZ, BICK., KAMPH., STRACK, OORT, Em., following \$ and perhaps also © (see PINK.); ס א. Toy omits באחת as a gloss.
 - (23) For א אָחָרי, which gives no meaning in this place and is rhythmically super- 10 fluous, read אָחָרי, with Bick., at the end of the verse. This reading, it is true, has not the support of the Versions; δ δδούς (= אַרְחוּ ; Lag. אָרָהוּי, אַרָּ, אַרָּ, אַרָּחוּ ; Lag. אָרָהוּי, אַרָּ, אַרָּ, אַרָּ, וּאַרְּחוּ אַרָּ, אַרָּ, וּאַרְּהוּי, אַרָּ וּאַרְּיִּ, וּאַרְּאָּ, אַרָּ וּאַרְּיִּ, אַרָּ, אַרָּ, וּאַרְּיִּ, אַרָּ, אַרָּי, אַרָּ, אַרָּי, אַרָּי, אַרָּי, אַרָּי, אַרָּיי, אָּבָּיי, אַרָּייי, אָבּיּיי, אַרָּיי, אָרָיי, אָרָי, אָרָיי, אָרָיי, אָרָי, אָרָיי, אָרָּייִי, אָרָי, אָרָיי, אָרָּייִי, אָרָיי, אָרִייי, אָרָיי, אָרָיי, אָרִיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרִיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרָיי, אָרִיי, אָרָיי, אָרִייי, אָרִיי, אָרָיי, אָרָייי, אָרָיייי, אָרִיייי, אָרִייי, אָרִייי, אָרִיייי, אָרִייי, אָרָייי, אָרִיייי, אָרִיייי, אָר
 - (24) און (so, too, too, too, too, too, too, too, userfluous and should be struck out, with Dys., Bick., as a scribal expansion.
- 29 (2) או ברבות צדיקים; but בּרְרות צדיקים when the righteous rule, as suggested by Toy, would better suit the parallelism.

 - (10) For או יבקשו נפשו (so, too, אוני) (so, too, אוני) is evidently only a guess on the basis of the parallelism), which could only mean they seek his life (Ex. 4, 19; I S 20, 3), read ישנים; with Dys., Kamph., following Ez. 34, 11f. Toy prefers ישרים אונים (so, too, Oort, Em.; cf., however, בקרו ובשו Ez. 34, 4.16; Eccl. 3,6; see 30 Crit. Notes on Ezekiel, p. 94, l. 46.
 - (16) For או ברבות Toy (cf. above, 1. 21) prefers בָּרָרוּת.
 - (19) For אנה to respond see above, p. 48, l. 44. P. H.]

 - (24) For אלה cf. Jud. 17,2; Lev. 5,1 which must be translated: If a person, in spite of his having heard the adjuration of the judge, sin by not giving testimony when he is a witness, no matter whether he have seen the thing or only heard of it, and thus incur guilt &c. The apodosis to the four coördinated conditional clauses begins in v. 6, not in v. 5. Cf. the translation in Johns Hopkins University 40 Circulars, July '94, p. 114^a and contrast BÄNTSCH ad loc. P. H.]

- For the section 30-31,9 see MÜHLAU's dissertation quoted above, p. 32, l. 1. 45 [For c. 30 cf. *Iepheti ben-Eli Karaitæ in Proverbiorum Solomonis caput XXX Commentarius* ed. Zacharias Auerbach, Bonnæ, 1866. See also E. J. Dillon, *The Sceptics of the OT* (London, 1895) pp. 133—156; 269—272.
 - (ו) אנור may mean hired slave; cf. Arab. באל, Assyr. agru, agarru (Del., HW 17b), or thinker, cf. Assyr. egirrû (Del., HW 18a); the etymology is, of course, 50 very uncertain. P. H.]
 - For או הְּמְשָּׁא, which probably means the oracle or prophetic utterance [cf. note on Num. 23,7] we must read, with Dys., either הַמַּשָּׂאָ, or הַמַּשָּׂאָ.

- Por או נְסוּ Dys., Grätz read נָס; they regard the i as due to dittography of the i that follows.
 - (2) ST follow M; 6 δι' άμαρτίας ἀσεβῶν κρίσεις (= רבים JÄG.) ἀνὴρ δὲ πανοῦργος κατασβέσει (= ידער Ew., Hitz.) αὐτάς. Grätz ידער; Bick. בְּאָרֶם מָבִין; דְעֶכוּן: Bick. בְּאָרֶם מָבִין יִדְעֶכוּן: as an explanatory gloss to מכין (cf. Neh. 10, 29); otherwise the hemistich would be too long.
 - (3) For M ק' (so, too, SE) read אָשֶׁרְ (Toy, שְׁשֵׁל as in v. 15. 6 ἐν ἀσεβείαις points to the same reading. Hitz. takes דו האש (so, too Oort, Em.].

(4) א יְשֵׁע; ווּאַ פֿאַ read יָשָׁע.

\$2-20-EH--

- (6) For # הְרָכִים, the basis of which must be some artificial interpretation, read 10 הְרָכִים, with שַּבּבּל, Strack (following Ibn Ezra), Kamph., Toy; Grätz prefers בְּיִרִייִים, [The idea underlying the dual is the double life the שַבּיִּ leads. Cf. Sir. 2,12; Prov. 20, 10.23; Deut. 25,13 אבן ואבן (AV, divers weights; see Ges.-Kautzsch § 123,f); I Chr. 12,33 בלא לב ולב ולב ירברו (AV, with a double heart do they speak) and our double-dealing, double-teyed, double-faced, double-handed, double-hearted, double-tongued (German doppelzingig) &c. The two ways do not refer to the good way and the bad way between which the man has to choose (Toy) but to the two parts the שַבְּיִּצְי acts, one secretly, and the other openly, the evil way which he pursues and the good way which he pretends to follow (so Fleischer in Delitzsch's Comm. and 20 Wildeboer). P. H.]
- (8) ובתרבית; with the Kethîb and \$C; Qerê and C וְתְּרְבָּיִת, and so Bick. [אָרָבִּית, however, may be a scribal expansion, suggested by Lev. 25, 36; Ez. 18,8.13.17; 22, 12. P. H.]
- (10) The unnecessary third hemistich of At is found also in SE; it exists, too, in G, 25 but there, by the addition of another hemistich, it has been developed into an independent verse of quite different context; BICK. אָבאָּוּנִי נְּוְחָלוּ מוֹנִי נִּוְחָלוּ מוֹנִי נִּוְחָלוּ מוֹנִי נִּוְחָלוּ מוֹנִי נִינְחָלוּ מוֹנִי נִינְיִים נִינְחָלוּ מוֹנִי נִינְחָלוּ מוֹנִי נִינְחְלוּ מוֹנִי נִייִים נִינְחָלוּ מוֹנִי נִינְחְלוּ מוֹנִי נִינְחְלוּ מוֹנִי נִינְחְלוּ מוֹנִי נִינְחְלוּ מוֹנִי נִינְתְלוּ מוֹנְנִי נִינְתְלוּ מוֹנְנִי נִינְתְלוּ מוֹנְנִי נִינְתְלוּ מוֹנְנִי נִינְתְלוּ מוֹנְנִי נְיִנְתְלוּ מוֹנְנִי נְיִתְּנִי נְיִנְתְלוּ מוֹנְנִי נִינְתְלוּ מוֹנְנִי נִינְתְלוֹנִי נִינְתְלוֹנִי נִינְתְלוּ מוֹנִי לִי נִיתְלוֹי מוֹנְי נִינְתְלוֹי מוֹנְי נִיתְלוֹי לִינִים נִינְבְּיִים נִינְבְּיִים נְיִינְם נִינְבְּיִים נְיִים נְּיִים נְיִינְם נִייִים נִינְבְּיִים נְיִינְם נִייְיִים נִינְבְּייִים נִינְבְּיִים נִייִים נִינְיִים נִייִים נִינְים נִייִים נִינְיִים נִייִים נִינְיִים נִייִים נִינְיִים נִינְיִים נִינְיִים נִינְיִים נִינְיִים נִינִים נִינְיִים נִינְיִים נְיִינְיִים נִינְיִים נִינִים נִינִייִים נִינְיִים נִינְיִים נִינִים נִינְיִים נְיִינְים נִינִים נְיִים נְיִינְיִים נְיִינְיִים נְיִינְיִים נְיִינְים נְיִינִים נִינִים נִינְיִים נְיִינְיִים נְיִינִים נְיִינְיִים נְיִים נְיִים נְּיִים נְיִיים נְיִים נְּיִים נְיִים נְיִים נְיִים נְיִיים נְיִים נְייִים נְיִים נְיִים נְיִים נְיִים נְייִים נְיִים נְיִים נְיִים נְייִים נְייִים נְיִיים נְייִים נְייִים נְייִים נְייִים נְייִים נְיִיים נְייִים נְייִים נְייִים נְייִים נְיִיים נְייִים נְיִיים
- (12) For M יְחָפַשׁ we must read יְחָפַשׁ from הבש to imprison, Syr. בבא Arab. 30 ביהם הַכשׁ בַּפְּמון (cf. Job 40, 13 פְּנֵיהֶם הָכשׁ בַּפְּמון, which is rightly translated by GEO. HOFF-MANN (Hiob, Kiel '91): Kerkere ein ihren Trotz in der Unterwelt. In the cuneiform incantatory legend of the Descent of Istara to Hades (Obv., 1. 38) the same expression is used: uppissi-ma (= huppis+si; cf. Crit. Notes on Ezekiel, p. 115, l. 45; DEL., HW 116b). אור דייט = אַמּשׁ as well as in בייט = אַמּשׁ as well as in בייט באַמּשׁ 35 in our passage is due to partial assimilation of the original a to the following ש; cf. Mandaic רובשא הובשא honey, Assyr. dišpu (for dipšu, dibšu cf. Assyr. ušpelu for יבשי, ipášî for יבשי, DEL., HW 514 s. v. פאל, 188a below); see Crit. Notes on Isaiah, p. 84, l. 45 and Notes on Ezekiel, p. 67, l. 13; cf. ZA 4, 268. The form יְחַפַּשׁ may have been preferred in order to distinguish it from לבי to 40 be bound up, bandaged, dressed (Is. 1,6; Ez. 30,21). G's rendering of א שפיי ארם, άλίσκονται ἄνθρωποι is quite correct; άλίσκονται, however, does not mean here they perish (A elish collished); cf. I's ruina hominum) but they are caught, captured (سبی, سبی). It is by no means necessary to suppose, with JÄGER, that 6 read "The Commentary, Heidelberg, 1826, p. 381) 45 or יְּהְפַשׁ (LAG., p. 88); nor need we emend to יְּהָשֹּׁם (Dys.) or יַהְפַשׁ (PERLES; cf. WILD.) or יפתר (Toy). א"s reading מבצי בר (is supported by מבצי בר and S مداحية, as we must read instead of the received امداحيا (ZAT 14,211). — P. H.]

a [Cf. the reference in SIEGFRIED-STADE'S Lexicon, p. 1846, above.

β In Schrader's KB 6, 1, p. 82 uppissi is translated treat her, but this rendering is marked as doubtful. — P. H.]

- - of א at the beginning of the first hemistich.
 (17) For א אָהָי, we must read, with נאַד, impf. Hof. of אַרָּד, and for אַ יְּהַר, in the second hemistich, יְהַר יְּהַר, impf. Hif. Oort, Em. reads יְהַר, and יְהַר, P. H.] אוֹ is perhaps to be struck out, following Toy.
 - (18) האנה should be pronounced האנה; see above, p. 34, l. 44. P. H.]
 After יכבר we should perhaps add ג, with Dyserinck.
 - (19) Instead of או מֵיִם the parallelism would lead us to expect a noun governing מְיֵם in the genitive; δ ιώσπερ οὐχ ὅμοια (=?), so, too, \$. Hitz. conjectures אָבָּם Vogel, Bick., Frank., Toy, Oort, Em., following 6, מַּבּוּים.

 - (21) Instead of אַ מַהְלְלוּ we should, perhaps, read, with Dys., הָהַלְלִיוּ, following שֹבֶּילָנוּ, following פּגּעניים, GRÄTZ מַעֵּלְלוּ

 - (23) For א עדרים we should perhaps read, with 6, עדרים.
 - (24) Instead of און יוֹם יוֹף, with Dys., following σουδέ and S. The final appears in M as the first consonant of the following word.

 Under M גַּיָר some expression parallel to שלם הוא must lie concealed; Grätz suggests שלם (ל), Toy אַבָּר. פּבּעֹם הוא לי מוֹם לוֹם לוֹם לוֹם לוֹם לוֹם לוֹם לוֹם שׁלם אַ הוא שלם אַבּר (ל), אַבָּר הוּר שׁלַם בּיִּר שׁלָם לוֹם לוֹם לוֹם לוֹם לוֹם לוֹם שׁלם לוֹם לוֹר בּוֹר שׁלֵם לוֹי with the Kethîb; Qerê, unnecessarily, לְּרוֹר בְּוֹר בְּוֹרְר בִּוֹרְר בִּוֹרְר בִּוֹר עִּרִר בְּוֹרְר בִּוֹרְר בִּוֹרְר בְּוֹרְר בִּוֹרְר בְּוֹרְר בִּוֹר בְּוֹרְר בִּוֹרְר בִּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בִּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בִּוֹרְר בְּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְוֹרְר בְּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְּוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְּוֹר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְוֹר בְוֹר בְוֹרְר בְוֹרְר בְּוֹרְר בְוֹרְר בְוֹרְר בְּוֹר בְּוֹר בּוֹר בּוֹר בּוֹרְר בּוֹרְר בּוֹרְר בְּוֹר בְּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בְּוֹרְר בִיוֹר בּוֹרְר בְּיִיבְּי בְּיִבְּר בְּיִיּי בְּיִי בְּיִיבְּי בְּיִיּיִי בְּיִיּי בְּיִי בְּיִבְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִיבְיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִיבְיִי בְּיִי בְּיִיבְיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִי בְיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִיבְיִי בְיִיבְיִייִי בְיִייִי בְּיִייִי בְּיִייְיִייְיִי בְּיִייִי בְּיִייְיִייִי בְּיִי
 - (25) [For M נְלָה we should perhaps read נְלָה, although, in OT, נֵלָה is used exclusively of the shaving of the hair, but cf. رعی = جابع. does not mean aftergrowth (Toy) but fresh verdure, shoots from the seed, comprising all plants in their incipient stage. In Gen. 1, 11 איז denotes shoots 45 from the seeds both of עשב and of עשב P. H.]
 - (27) או לְּחֶתֵּם בַּיְתְּךְ (so, too, St) is to be struck out, with BICK., Tov, following G; it is a gloss on ללחמך, and overburdens the hemistich.

 For או חַיִּים (so, too, GC) GRÄTZ most suitably conjectures און on the analogy of 31, 15.
- 28 (I) For און רְשָׁעִים read רְשָׁעִים and, reversed, for און read נְדִּיקִים [so, too, OORT, Em.]; has the singular in both hemistichs while S€ have the plural.

earthenware (دهن برصاص), not to covering vessels of base metal with silver. — P. H.]

אָלְקִים (so, too, \$0) is usually, but artificially, explained as fervent lips, i. e. overflowing with assurances of friendship; read, rather, with Bick., אַלָּקִים, following & λεῖα, cf. Gen. 27, 11 &c. where λεῖος = אָלָקִי, GRÄTZ prefers אַלָּקִים.

(24) בשפתיו with the Qerê and שמתיו with the Qerê and שמתיו.

(26) א הְּפֶּהָה leaves the suffix in יחים unexplained; read הְּבֶּהָה, with δ δ κρύπτων, א מנסח, (מכֹּסָה, επόσω, ξεο, τοο, ΟΟRT, Επ.]. ΗΙΤΖ. read הַבְּּסָה, and ΒΙCK. הַכָּסָה.

- (28) M זְּכְּן: cf. on this reading, to which witness is expressly borne by QIMḤI and others, Bar, Liber Proverbiorum, p. 49; GINSBURG, דְּכָּי, Further, & ἀλήθειαν, 10 אַ אַרוּטוּ, can hardly have read otherwise. Reiske, Ew., Hitz., אַבּאַנִי, Toy אָבָּיי, (befools its possessor).
- 27 (6) או אָנְעֶקְרוֹת, but unintelligible; Dys. conjectures וְנַעֶּרְצוֹת; read, with BICK., מָּנְרֶבֶּת, following לּ פֹּאַטְיסוֹת. S read בישן, but לובישן.
 - (9) Μ רְעָהוּ מְעֵצֶה, εο, too, κ. but unintelligible; read, with Hitz., Bick., המתקרעה מעצה following σ καταρήγνυται δε ύπο συμπτωμάτων ψυχή. ΚΑΜΡΗ. renders quite differently: but a friend is sweeter to a man than fragrant woods (בּנְעֵצֵי בָּפְּשֵׁי for נפש cf. Is. 3,20, but contrast Crit. Notes on Isaiah, p. 82, l. 10). For KAMPH.'s rendering it would be better to read with Dys. דעהו [Oort, Em. reads מעצבת and מעצבת בח. [Oort, Em. reads מעצבת בח. במעצבת בח. [Oort, Em. reads מעצבת בח. [Oort, Em. reads מעצבת בח. [Oort, Em. reads]
 - (10) וְרֵעֶה with the Qerê; וְרֵעֶה (Kethîb. אוֹיךְ אָל (so, too, וּאָתִיךְ אָל (so, too, וּאַתִּיךְ אָל has arisen from taking the proverb in a sense originally foreign to it; read, with BICK., אָל and omit אָל, which is better both in rhythm and meaning.

(ונסתר א נְסָתֶר we should perhaps read, with Toy, ונסתר.

- (13) For א נְבְרָיֶה (so, too, S), which could only refer to a harlot (cf. 5, 20; 6, 24, &c.), read, with REUSS, STRACK, נְבְרִים, following & דֹמ מֿאָאסֹדָּהם, (which Vogel regards, but probably wrongly, as a translation of נכריה), and 20, 16 Kethib.
- (14) [The first hemistich seems too long; בבקר and בבקר may be scribal expan- 30 sions. P. H.]
- (15) For או לְשְׁתְּוֹה, which could be nothing but Nif. of שוה with abnormal transposition of n and ו (cf. Ges.-Kautzsch, § 75,x), read גְשְׁתְה, with Olshausen, Stade, Bick., Toy. [For שוה cf. note 107 of the paper cited above, p. 33, l. 43. P. H.]
- (16) Μ ימינו ימינו ימינו ימינו is hopelessly corrupt. Ο βορέας σκληρός ἄνεμος, 35 ονόματι δὲ ἐπιδέξιος καλεῖται; so, too, SC. BICK. אַפֿנְיָה צָחָת רוּחוֹת וְתַמֶּן יְמְנִית the Northern region hides wind, but a masculine predicate after a preceding feminine subject is impossible.

[Toy calls all the readings that have been suggested for this line, desperate expedients. G's rendering is intelligible but incorrect. It is possible that the author 40 of this meant to allude to the fact that the North (more accurately Northwest) wind is indeed cold and rough in winter (cf. 25,23), but pleasant and refreshing during the summer months, while the South (or more accurately the Southeast) wind is called favorable (), although it is, especially during the summer months, just as unbearable as the sirocco (cf. Benzinger's Heb. 45 Arch., p. 30 and ibid., p. 31,4, also Bædeker's Palestina5, p. xlvii, and Luke 12,55: ὅταν [ἴδετε] νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι καύσων ἔσται).

In view of the numerous etymologies in J we can safely believe that the author of this line was conscious of the connection between ממן, nor need we doubt the fact that יָמין meant favorable, propitious in Hebrew (cf. סבנימין Gen. 50 35, 18) just as in Arabic. Assyr. lîmnu 'evil' is probably a compound of lâ-imnu (cf. above, p. 51, l. 10) 'not right, inauspicious' (see Beitr. z. Assyr. 1,467); cf. Assyr. lâ banîtu 'sin,' ZIMMERN, Busspsalmen, p. 37, n. 2.

- 26 (2) [In the cuneiform incantations we find: May the disease of the head (Assyr. muruç qaqqadi, that is, perhaps, erysipelas, St. Anthony's fire; see ZA 8,182) fly away like a bird (Assyr. kîma iççûri littapras, Del., HW 545b); cf. also Zimmern, Busspsalmen, p. 101; Del., HW 650a s. v. שמש. P. H.] אל Kethîb with 68€; Qerê ib; cf. above, p. 52, l. 5.
 - (5) [V. 5 may be a corrective interpolation; cf. my note on the corrective interpolations in Eccl. (Johns Hopkins University Circulars, June 1891, p. 115, n. §) and above, p. 45, l. 42; also p. 58, l. 6; p. 65, l. 28. Possibly v. 8, which interrupts the connection between vv. 7 and 9, should be inserted after v. 4. P. H.]
 - (6) אָ מְקְצֶּה רַגְלִיִם is unintelligible; δ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ὁδῶν (read ποδῶν), similarly 10 \$c. Ew. conjectures מְקצֶה רגלים; Hitz. ', מִקְצֶה (without 'ר').
 - (7) או דְּלְיוֹ is grammatically impossible and probably to be emended, with Dys., to to ליף they hang down since ליף could hardly stand out of pause. Del., Bick., Kamph., Wild., Strack, ליף (hanging down); Hitz. לוֹנ מַ מַׁמָּבְּּאָרָט : \$\$ בֿלוֹנ לַ. לַ. לַ. מַבְּלוֹנִי בַּלְינִי לַנִּינִי בַּלְינִי בְּעִי בְּעִי בְּיבְּיי בַּלְינִי בַּיְי בַּבְּיי בַּעְינִי בְּיבְּיי בְּיִי בְּיבְיי בַּיְי בַּיְיי בַּיּי בַּיּבְיי בַּיּי בַּיּבְיי בַּיי בּיי בּיי בּייִי בּיי בּיי בּייִי בְּיי בַּיי בַּיי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בַּיְי בַּיְיי בְּיִי בַּיְי בְּיִי בְּיִי בְּיי בַּיְי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיי בְּיִי בְּיי בְּיִי בְּיִי בְּיי בְּיי בְּיִי בְּיִי בְּיי בְּיי בְּיי בַּיי בְּיי בְּייִי בְיי בְּיי בְּייבְיי בְּייבְיי בְּייבְיי בְּיי בְּייבְיי בְּייבְיי בְּייִי בְּיִיי בְּיִי בְּייִי בְּייִיי בְייי בְּיי בְּיִיי בְּייִי בְּייִים בְּיבְייי בְּייִי בְייִי בְּייִיי בְּייִי בְייִי בְּיִי בְּיִיי בְּייִי בְּייִיי בְּייִיי בְּייי בְּייי בְּיבְייי בְּייי בְּייי בְּייי בְּייי בְּייי בְּייי בְּייי בְייי בְּייי בְּייי בְייי בְייי בְּייי בְייי בְיייי בְּייי בְּייי בְּייי בְּייי בְּייי בְייי בְייי בְייי בְיייי בְייי בְייי בְּיייי בְיייי בְייי בְייי בְּייי בְייי בְּייי בְּייי בְייי בְייי בְייי
 - (8) Instead of M פּּצְרוֹר (so, too, & and Bick.; \$ ה) read, with Dys., Grätz, Toy, 15 פּצְרוֹרָ δ δς ἀποδεσμεύει.
 - (10) עלְרָים, which is unintelligible at the end of the verse, is to be put, with BICK. and OORT, Em., after כל.

The second יְשֹבֶּר of אוֹ is probably due to the misplacing of יְשֹבֶּר; read, with BICK., וְשִׁבֹּר עָבֵר יָם so (cf. Pink.) read the end of the verse יְשִׁבֹר בָּר בַּר

- (17) For א בְּאָנֵג 6's reading κέρκου (= בַּוְנֵב JÄG.) deserves consideration. [6's reading tail instead of ears is perhaps preferable: if you take a snappish cur by the ears he will hardly be able to bite, but if you take hold of his tail the case is different. P. H.]
 - א עבר is either to be struck out, with 6, as a false addition (so Toy) to מתעבר, 25, besides being rhythmically superfluous, or to be attached to the first hemistich, as is done by DEL., NOW., DYS., BICK., KAMPH, WILD. [It would seem to be more natural to read, with I commiscetur rixæ alterius and & مندل حبا والرابدة מחעבר intermeddling (so, too, Toy) instead of א מחעבר מחעבר (contrast DELITZSCH'S Commentary, p. 427, below). For \$ وهناله we must substitute, with 30 ΗΙΤΖ., نفكه. Το προεστώς αλλοτρίας κρίσεως who takes up the quarrel of another man. In the Arabic Version, ed. LAG., كمثل من يمسك ذنب كلب Paris Polyglot). Κρίσις, however, كذلك من يتقدم في حكومة ليست له does not mean here تتخانق but تتخانق; cf. Herod. 5,5. The transposition of the two consonants in א מתעבר was, of course, influenced by the preceding עבר 35 at the end of the first hemistich. We have here an intentional paronomasia, cf. I. M. CASANOWICZ, Paronomasia (Boston, 1894), p. 68, No. 291. The preposition על does not militate against the correctness of the reading מתערב. In the first place, we may read ל= אל 20, 19; furthermore, אין may have the meaning in addition to (Ges.-Buhl¹³ 609^b, γ); cf. גלוה על גלוה, &c. — P. H.]
- (18) Some qualification of ממתלהלָה can hardly be dispensed with; BICK. supplies בַּמְוָת which, changed into חמות, has found its way to the end of the verse.

 The removal of ממת compels us to add י before אות הצים.
- (21) For ## nnp WILD., following PERLES' Analekten, p. 90, suggests npp bellows; but the parallelism is in favor of the Received Text.
- (23) makes the first hemistich too long and should be omitted (cf. above, p. 44, l. 11); the אום used for glazing pottery (Sir. 38, 30°) was, of course, not טינים but סינים, i. e. litharge (λιθάργιρος) or lead monoxide. The tertium comparations is the smooth superficial covering. As שמה is always crockery in distinction from vessels of metal (cf. Lev. 6, 21), שמה must refer to the process of glazing 50

מ [Ziegler remarks in his translation of Proverbs (Leipzig, 1791) that שבר belongs to כלב; so, too, Dathe (1789). — P. H.]

בל find מל in the same meaning, it would seem that all these various forms are subsequent modifications of יב' + ב'. LAGARDE's theory that מני is shortened from פני (cf. RECKENDORF, Arab. Synt. § 112) is not probable. The is in a represents a partial assimilation to the s (see Beitr. z. Assyr. 1,264 below) and the L in a subsequent assimilation of the s to the initial is (cf. above, p. 42, s. 1. 29). ין is a word like יש present which is originally identical with אין sheep; see Crit. Notes on Isaiah, p. 204, l. 6.

(18) For א מָפּיץ we must substitute מָפּץ, stem נפֿץ, Assyr. napâçu 'to strike,

to smash,' Del., HW 475a. — P. H.]

(19) Instead of א לְּיָה, which can only mean a pasturing (see below), not a crumb- 10 ling tooth as it is commonly explained, deriving from ארצין – רעץ, read, with OORT (see below, l. 18; cf. Em.), רְיִנְּה, following & κακοῦ, and with similar meaning & For א מּינְיִרָּה read, with Hitz. &c., אוֹנְיָרָה. How M's curious text arose from Haggadistic interpretation see indicated in the Introduction to Ekha rabbathi (p. 13 of Wünsche's translation), and cf. M. T. Houtsma in ZAT '95, pp. 150f. 15 א מִּרְנָּיִה is passed over by &, nor is it contained in v. 20° which is a doublet to v. 19°. We must strike it out, with Lagarde (he regarded it as = מַּרְנָּיָה and originally a gloss on מְּבָּיָה in v. 18°) and with OORT (Feestbündel . . . aan Dr. P. J. Veth, pp. 21f.). Yet this strangely shortens the second hemistich.

(20) או מערה (so, too, \$\$\epsilon\$ but not \$6\$) is evidently, apart from מערה for מערה and היה for מערה, a doublet of 19b and therefore to be struck out, with H1TZ.,

LAG., BICK., OORT, WILDEBOER.

Instead of M אָם (so, too, &; also in \$ lik is to be read for lik, see Pink.) the context requires some word meaning wound. & ωσπερ όξος έλκει ἀσύμφορον from έλκος sore, ulcer; hence Grätz, Oort (see above, l. 18), pn Lev. 25 13,30; Bick. guesses אָל מָיָל עָל בָּעָל מִיל נָהָר ; [but it is more probable that something has dropped out before אָל מָּעָל מָיִל נְּהָר (contrast ἐπιχέων ἔλαιον, Luke 10,34.) The emendation אָל פּצָּע מִיל נָהָר (contrast Toy ad loc.). & has in Lev. 13,30-37; 14,54 θραθσμα, for which it would be better to read τραθμα, as in Lev. 13,31 (\$ local). The special meaning of pn; in Lev. is 30 tinea tonsurans and tinea sycosis. — P. H.]

(21) Strike out, with BICK., following לאָם and מָיִם and מִים (so, too, ל) as explanatory

glosses. [Cf. below, note on 31, 16.

(27) Instead of the meaningless פְבֹּדֶם of אוֹ (שׁ דְּנִימְיִי סֹבֹּ צְּמָחְ λόγους ἐνδόξους; κα אַבְּרָם of אוֹ (שׁ דְּנָיִי סִבְּּרָם) it is perhaps, on the whole, best to read בְּבָּרָם, with DEL., Dys., Bick., following Ex. 18,18; yet both the masculine plur. and the parallelism make this reading somewhat dubious. Frank., following ω (see 50 above, l. 47) reads יְבְּרֵי בְּבִוֹי בְּבִוֹי בְבִּוֹי בְבוֹי בְבוֹי בִּבוֹי somewhat dubious. Frank., following ω (see 50 above, l. 47) reads יְבְּרֵי בְבוֹי בְבוֹי בְבוֹי בְבוֹי בִּבוֹי sparingly (cf. v. 17; Is. 13, 12). הוקירן Assyr. ušágir, see Zeitschrift für

Keilschriftforschung, vol. 2, p. 269 DEL., HW 240a. — P. H.]

- 25 (7) אַ אָשֶׁר רֶאוּ שֵׁנְיָדְ (so, too, €; also יוֹט שׁנְי (אוֹ שֵׁנְיִדְ אוֹ שִׁנְיִדְ (אוֹנֵיך (so, too, €; also os but with the addition λέγε) is taken by BICKELL, FRANK. with v. 8², where we should have then to read, with BICK., אַל־תּעֵא (not אַל־תּעֵא, FRANK.).
 - (8) און פּ; FRANK., TOY, כֹ (for how wilt thou fare in the end &c.), but the following clause, מה תעשה אחריתה, is the first hemistich of a second line, and the second hemistich of the first line, except וְם, is lost.
 - (II) For M THEN FRANK., Toy prefer THEN, goldene Graviiren auf silbernen Bild-stücken [sic!], which is supposed to mean like golden gravings on carved figures of silver; Toy: Like graved work of gold and carved work of silver (scil. just as indelible). But what are goldene Graviiren or golden gravings? And are those to engraved on stones more easily effaced?

[Luther's rendering Gildene Apfel in silbernen Schalen (AV, apples of gold in pictures of silver) cannot be justified, but is certainly better than the translations suggested by modern commentators. I believe that אובר משוכות במשכיות (Syr. לבשוכות השוכה משוכה שוכה שוכה שוכה משוכה (Syr. לבשוכות במף Gezweig so that we might read במשוכת במף Also אובר appears to mean branch, rod; the Pael to whip may be denominative. (P. S. — I have since noticed that Hitz. translated Goldene Apfel an silbernen Zweigen, reading השכלה for אובר.)

It is not impossible that the unintelligible יאָלְנִין על־אָלְנִין of £, at the end of the line, 20 is a misplaced and corrupted gloss on במשוכת of במשוכת, for אָל־עָפּאים יִתְּנוֹ קוֹל); cf. ψ 104, 12 (מבין עָפּאים יתְנוֹ קוֹל); Dan. 4,9.11.18. At any rate this conjecture is better than the traditional combination of £ יאָפְנִין שׁפָּאים יִתְנוֹ קוֹל) or עוֹל־אַפְנִין Prov. 15,23; so ABULWALÎD) or with פֿנים מּבֹּשׁבּ בּ עַל־אַפְנִין בּעַהְּיִּב בּ בּ בּ עַל־אַפְנִין פּנִי מִיּנוֹ עִּיִּבְּ בִּי וֹלְיַבְּעָבְּּ בְּעַבְּּ בְּיִבְּ בְּיִּבְּ בְּיִּבְּ בְּיִּ בְּעָבְּרִי וֹלְיִי בְּעָבְּי בְּיִּ בְּיִּבְּ בִּי וֹלְיִי אַפְנִין מִייִּ בְּעָבְּי בְּיִבְּיִ בְּיִּ בְּיִי בְּיִּבְּ בִּי בְּיִבְּ בְּיִי בְּיִּבְּי בְּיִי בְּיִבְּי בְּיִי בְּיִּבְּי בְּיִי בְּיִּבְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִייִי בְּיִייִיי בְּיִייִי בְּיִייִי בְּיִייִי בְּיִייִי בְּיִייִייִי בְּיִּייִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִיי בְּיִייִי בְּיִייִי בְּיִיי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִיי בְּייִי בְּיִיי בְּיבְּיבְּיבְּייִי בְּיִיי בְּיִייִי בְּיִיי בְּיִייִי בְּיִיי בְּיבְיּייִי בְּיִיי בְּיִייִי בְּייִייִי בְּיִייִיי בְּיִיי בְּיִיי בְּיִייִי בְּיִייִי בְּיבְייִי בְּייִי בְּיבְיייִי בְּייִיי בְּיבְיייי בְּיִיי בְּייִי בְּיבְייִי בְּיבְּיבְייִי

However that may be, so much seems to me certain that we have here a mythological reminiscence, just as in the case of מקור חיים and מקור חיים (cf. above, p. 36, l. 30), viz. an allusion to the Semitic prototype of the golden fruit of the Hesperides; cf. the גן אלהים in Ezek. 28, 12 ff. (see Toy's notes in our new English translation of Ezekiel, p. 155, l. 9) and the description of the garden of the gods 30 in the Babylonian Nimrod Epic (ed. HAUPT, p. 63, ll. 48-51), where the trees of the gods (iççe ša ilâni) bear pearls (sându; see my article Wo lag das Paradies? in Uber Land und Meer, 1894/95, No. 15) as fruit (inbu), the branches (xunnatu) hanging full of them, pleasant to the sight (ana dagâli ṭâbat; Gen. 3,6 תְּאָוֹה הוֹא לעינים ונחמר העץ להשכיל; cf. below, l. 39; in Dan. 4,9.17 הוותה שפיר, see Crit. Notes 35 on Daniel, p. 24, l. 42), while the foliage (xaçxaltu = xaçxaçtu; cf. حوص, Syr. לים, foliage, esp. palm leaves; DELITZSCH, Krone = בָּארָה, Is. 10,33) consisted of Iapis Iazuli (uknû; see Johns Hopkins University Circulars, July '94, p. 111); the fruit it bore was beautiful to behold (ana amâri ça'âr; cf. Del., HW 566a. 284a.b; see also SCHRADER'S KB 6, 1, p. 208, ll. 47-51. I would therefore restore 40 v. 11 as follows: — : [﴿בעתוֹ ﴿בעתוֹ ﴿ כסף כסף כסף דבר דבר לבעתוֹ ﴾ is a word spoken in due season. Like apples of gold on branches of silver It is a legendary reminiscence just as we speak of the Golden Age, the Philosopher's stone, the Holy Grail, &c. Contrast ZAT 21,80. -- P. H.]

- (12) Instead of או read, with HITZ., שִׁיחַ, following ל אַסֹיְסֵּי; אַל אַסְּיִם בּיבוּת אַ following ל אַסֹיְסֵי, אַל אַכּיבוּת אַנּים אַ אַכּיבוּת (בּבוּת החת)? GRÄTZ); BICK. דְבַר.
- (13) אוֹ אַרְנִיו יְשִׁיב (so, too, \$\$\mathcal{C}\$; but \$\mathcal{G}\$ ψυχὰς δὲ τῶν αὐτῷ χρωμένων ἀφελεῖ) is a superfluous element in the verse, and is probably only an addition to the comparison completely expressed in the preceding two clauses.
- (15) For אן קצין FRANK. suggests קציף an angry one; Toy קצין anger is appeased. 50
- (16) ['T is not a secondary formation derived from حبه is a compound of and cf. e. g. Lev. 25, 26). Syr. مبه means both enough and already, just as اوکان قد مضی سنة what is enough for Zeid and قد زید . As we

24 (וּז) Instead of the Kethîb אִיבֶיך follow שּלְבֶּי and read the Qerê אַיִבְּי, the change is required also by בפשלו.

(21) For M עם שונים אל תתערב עם ארד FRANK., partly following G, reads עם שונים אל התְעַבָּר be not overbearing with either of them. But would not this admonition be rather

superfluous?

(22) א שְׁנְיְהֶם (50, too, 65°C) cannot be satisfactorily explained; Ew. suggests שׁנִיהָם (those who rise up against them, scil. JHVH and the king), BICK. אַלָּחָם. It is, perhaps, simpler to read, with DYS., שׁנִים as in the preceding line.

10

(26) [# הברים makes the second hemistich too long and may be scribal expansion, cf. above, p. 55, l. 23. — P. H.]

(27) Since the first two clauses form a complete line we must recognize the existence of a gap after אָהוּר; BICK. supplies אָּשָׁה.

אַקְּהַ לְּךָּ אָשָׁה must be explained as perf. consec. after a disconnected adverb of time: afterwards, then thou mayest &c. Cf. the illustrations given in Ges.-Kautzsch § 112,00.

(28) [For M הַּבְּחָ הַ D. H. MÜLLER, l. c. prefers במה, following Ex. 23, 1; Deut. 19, 16; ψψ 27, 12; 35, 11. — P. H.] 20
For M הְּבָּהְיָהְ read, with Ew., הְּבָּהְיִהְ = 6 πλατύνου. Μ הַבְּּהָיהָ could be explained only as Pi'el of הוא with the prefixed interrogative הַ, but for an interrogative particle after יו there would hardly be any analogy, except perhaps in בּלוֹא 2 S 15, 35. A question, however, is out of place here, if only on account of the preceding prohibitive clause.

(29) [The last clause of the verse, אוים בפעלו seems to be an explanatory gloss. D. H. Müller, l. c., inserts the words after אל תאמר, making כאשר עשה

לי כן אעשה לו the second hemistich. — P. H.]

(31) פְּמְשׁנִים with the majority of MSS (including Cod. Erfurt. 3, Jaman., and Petropol. a. 1010) as well as in accordance with the statement of SAMSON HANNAQDÂN 30 (about 1240 A. D.) and according to the editio princeps (Naples, 1486), Compl., BÄR, and GINSBURG. שמף corresponds to Arabic בּּשׁנִים to eat what one may chance to find, even if it be worthless]. The spellings (so edd. Soncin. & Mant.) or שלה בשנים and משונים pand משונים (so edd. Soncin. & Mant.) or שלה בשנים pand משונים pand שנים בשנים הוא היו ה

(34) Instead of א מְתְּהֶלֶּךְ read, with Dys., Toy, Oort, Em., בְּמְהֵלֶּךְ, following 6, 11 and 6. Instead of the inexplicable plural מַחְלִיִיךְ of או read the singular, מַחְלַרְרָּ, as in 6, 11, with 65°C; [cf., however, above, p. 34, l. 31. — P. H.]

25 (4) Μ יְצְרֶף כְּלוֹ: Καθαρὸν ἄπαν (according to Dys., WILD., Toy בְּצְרֶף כֵּלוֹ, Frank. 50 מאן מן צרפא , סשלפל ביי יִפּל. but א ,סשלפל ביי יִפּל. Verse 5, whose structure is exactly the same, shows that we must read וְיַצֵא for אוֹנַאָא.

- 23 elippa = כלב ים ולה לאין is common in Assyrian (Del., HW 619); בלב Assyr. ina libbi tâmdi (Schrader's KB 1, p. 166, l. 59; Delltzsch, HW 698a). As a rule, we find in Assyrian ina qabal tâmdi (HW 579a) = בתוך היָם Ezek. 26,5; Neh. 9,11, also ina kirib tâmdi (HW 594b). For הַבָּלָּא בּרָלָּא בּרָלָּא.
 - (35) For the brevity of the hemistich מהי אקיץ see above, note on 1,10. The entire 5 verse is probably a gloss of an 'antiteetotaler,' who admits that intoxicating liquors may be poison, but a very palatable and comparatively harmless poison from which he does not propose to abstain in the future. The two verbs מהו represent conditional clauses: If they have struck me or They may have struck me.
- 24 (1) Note the alliteration in v. I: -אל תקנא באנשי רעה" ואל תתאו להיות אתם and in v. 3: --ובתבונה יתכונו בחכמה יבנה בית In the 1 stanza, however, there is no trace of it; nor is the alphabetical device 15 מה ברי ומה בר בשני carried through. Cf. in 31,2: — ומה בר גדרי במח בה לב בעלה and in v. II of the last chapter: -כי כל ביתה לבש שינים לא תירא לביתה משלג ibid., v. 21: --In all these cases, however, this alliteration may be accidental; cf. above, p. 54, 1. 31. — P. H.]
 - (5) או נבר חכם בעוד מבר הוא נבר הכם בעוד במו only be made intelligible by adding a verb, such as אָהָוּר, 20 following 31, 17. But evidently שֵׁשֵׁ is to be read, with HITZ., DVS., GRÄTZ, BICK., KAMPH., WILD., Toy, following 63°C, and also אָפָּיָם in 5^b (cf. Job 9,4). Such comparisons are very common in the style of the Book of Proverbs (also in Ecclesiasticus): not only persons are compared with each other (cf. 16,32; 19,1; 27,10; 28,6) but also conditions and actions (15,16f.; 16,8.19; 17,1; 21,9.19; 25 25,7.24). Further, we have perhaps to add, with BICK., Toy, שו after שות הבר The suggestion of GRÄTZ that נפר משל (see above, p. 41, l. 40) breaks down on the alphabetical arrangement; [cf., however, above, l. 14.]
 - (6) או ברב Dys., following 6, בלב by the counselor's insight.
 - (9) Instead of או אולל read אויל אויל (ΒΙCK. אולים), with δ ἄφρων, אולת, σοω, σ שטיא.
 - (10) The beginning of the first hemistich is lost; BICK. supplies ביום בום בום בום בום צרה (D. H. MÜLLER, I.c., makes החרפית ביום צרה the first hemistich, and inserts a second ביום צרה before החברה. He combines this line with the following two verses, and translates the passage as follows:—If thou hast been slack in the time of trouble of others, thy strength may fail on the day of thy own trouble. Therefore deliver those 35 &c. If we adopt this explanation, it would be better to read, at the beginning of the second hemistich, ביום צר לך, but the proposed restoration is hardly satistactory.— P. H.]
 - (14) דְּעָה should be read, with BICK., instead of אַ דְּעָה ; something, also, has fallen out after it. BICK. supplies לְּלֶבְבֶּךְּ אַ אַ יִּלְבָבְּרָּ וֹ is probably intended for יְּלַבְבַּרְּ with 40 mutation of Qâmeç to Seghôl under the influence of the following חָ (cf. מְּחָרְשִׁים and הַּ for הַ שְׁ before gutturals; GES.-KAUTZSCH § 37, d). The form הַעָּר could be supported only by the doubtful analogy of הְדָה (Gen. 46,3); of שִׁ יִּשְׁ we have, in addition to הַעָּה only הַעָּה and הַבָּי, cf. GES.-KAUTZSCH § 69, m. [אַ הְעָה הְעָּה however, seems to be intended not as an infinitive but as an emphatic imperative like הַּבָּרָה הְּבָּה הְּנָה הְבָּרָה אָלָה, הְבָּה הְנָּה הְבָּרָה וֹ last two hemistichs of this verse, although אַ is supported by מַבָּר, are struck out by BICK. as borrowings from 25, 16 and 23, 18.
 - (וב) או רְשֶׁע mars the rhythm and is perhaps better omitted, following BICK. and Toy.

α [v may alliterate with N; cf. CASANOWICZ, Paronomasia (Boston, 1894), p. 28.]

- 23 (29) [The interjection אבוי (απ. λεγ.) seems to me doubtful; 6 θόρυβος; 3 Cujus patri vae + (!); ל דוודא (i. e. lioof, DALMAN אָנוּן) excitement, \$ lioof; Graec. Ven. דויו αἴ, τίνι φεθ; J. D. MICHAELIS (Gött. 1778) translated Übelkeit; Ziegler (Lpz. 1791) Ekel, comparing الماء (ubd') 'nausea;' König, Lehrgeb. ii, 1, 339, derives אבוי from אבה to desire. In Gesenius' Thesaurus אבוי was translated paupertas, 5 miseria and considered to be an abstract form to אביון. Perhaps we should substitute אָהָה for אָ הבוי In Assyrian the interjection a-a, i. e. a= אָהָה is not unfrequently found alongside of al'a= או; see Delitzsch in Zimmern, Babyl. Busspsalmen, p. 116, below; Assyr. Wörterbuch, p. 218; Handwörterbuch, p. 32b; Assyr. Gr. § 54; ZIMMERN, Beitr. zur babyl. Religion, I (Lpz. '96), p. 23 below; 10 cf. Crit. Notes on Ezekiel, p. 87, l. 39. For the Assyr. $\hat{u} = \text{Heb.} \ \hat{o}$ see ZA 2,261, n. 3; contrast DELITZSCH, Assyr. Wörterb., p. 215, n. 4. The Ancient Versions may have read מְהוּמָה (cf. 15,16); although this is doubtful (ל אָתאָא, عمال على , I insatiabiles, & ἀφοβία, corrected by LAG. to ἀσέβεια, but ἀφοβία may be used in the sense of ἀσέβεια). — P. H.] or מְדוּנִים with the Kethîb; the Qerê, as elsewhere, מְדוּנִים; see above, p. 50, l. 29.
 - (31) The Kethîb בים (purse) is a manifest transcriptional error for the Qerê כום.

(32) או וכּצִפְּעני יפּרָש is evidently a doublet to און כנחש ישך.

(34) און און, but the meaning is uncertain, and the whole phrase is peculiar. Nor is 20 הבל און, but the meaning is uncertain, and the whole phrase is peculiar. Nor is 20 הבל און, ithe a sailor asleep during a gale (so Frank, following 6; Toy but לשכב בפער גדל should be used in both hemistichs. Perhaps we should substitute אחר, at the end of the verse, for the first השכ, and read החבל בלב ים thou wilt be like a sailor in the midst of the sea, like a person suffering from seasickness on the high seas. The 25 pointing שבל instead of און הוא הוא is suggested by δ ωσπερ κυβερνήτης; but און does not mean helmsman, nor is it necessary to restrict its use to professional sailors: any passenger on a ship may be called און, just as we speak of a passenger who does not suffer from seasickness as being a good sailor. Cf. also Sindbad the Sailor, &c. For the etymology of אובל sea-coast; cf. Zeph. 2,5. 30

Thus the first hemistich refers to the nauseating effect of intemperance, the squeamishness of the stomach: excessive drinking turns the stomach of the wine-bibber; cf. Job 20,14: — מרות בקרבו מרות בקניו נהפך מרות בקניו נהפך מרות בקרבו (and the gloss ibid. v. 16). The second hemistich probably describes the last stage, the stupor caused by an overdose of intoxicating liquors; must be the 35 word for poison (cf. 32a אחריתו כנחש ישך and Deut. 32,33), and the last word of the verse, which was displaced by חבל אור מור בקניו האש perhaps מרות (οἶνος μετὰ χολῆς μεμιγμένος). The ב before ב instrumenti. I would therefore restore this line as follows: —

והיית בכל-חביל 3בלב 4ים 5וכשכב 6בראש מררה:

And thou wilt be like a seafaring man in the midst of the sea And like one fallen asleep after a draught of poisonous gall.

literally like one sleeping through the poison of gall. The rendering Or as he that lieth upon the top of a mast (so AV) is impossible: a man cannot lie or sleep upon the highest point of a mast. Nor is Toy's rendering much better: 45 Thou wilt be like one who is sleeping at sea, like one asleep in a violent storm-(cf. above, l. 22; 6 ev πολλῷ κλύδωνι). Sleeping at sea is a perfectly normal condition, and even in a violent storm to be asleep is certainly more comfortable than to be awake. Besides, we must remember Matth. 8,24.

P. S. — Budde (viii/2 '00) suggests איכר for או שלבל in the first hemistich. If 50 we adopt this reading, אבלי could be explained as a misplaced gloss on אבלי (cf. below p. 60, l. 21), or אויביל might be connected with Arabic ביל which is used of deadly poison, (שב" פונע); cf. Assyr. xabbîlu 'pernicious' (HW 267a). Rakâbu Prov.

45

23 (4.5) The first hemistich of v. 4 is combined by D. H. MÜLLER with the three hemistichs of v. 5 in the following manner:—

כי עשר יעשה לו כנפים 56.4° אל תיגע להעשיר כי עשר יעשה לו כנפים 56.4° כנשר איעאף השמים התעייף עיניך בו ואינגוו

Toil not to make thyself rich, for riches makes itself wings,
Like an eagle it flies heavenward, if thou makest thine eyes fly after it, it is gone.

The ה before העיף would have to be omitted. D. H. MÜLLER's line can only mean Lässest du deinen Blick darauf hinfliegen? — Fort ist es (see DELITZSCH's Comm., p. 366), but never Lässest du deinen Blick darauf hinfliegen, without?, as a conditional clause. ה cannot be used as a conditional particle. — P. H.] 10

(5) או התעוף איננו (so, too, GSC) is an unnecessary third clause; BICK. gets from איננו או ב termination for v. 4^b and strikes out עיניך בו ואינגו as borrowed from Job 7,8. For אָיניף (so Kethîb; Qerê הְּתְּעִיף wilt thou cause to fly ?) & has ἐπιστήσης, \$ 3,3k, \$ הַּתְעִיף (so Kethîb; Qerê אַיניף הווער אינור לווער). [Paul Ruben, Crit. Remarks on Some Passages of OT (London, 1896), p. 4 (ad Is. 8, 22) finds in איניף או מעפים a stem איניף איניף בו או לייניף בו או איניף איניף בו או לייניף או איניף או לייניף או או לייניף או לייני

The Kethîb יעוף is evidently a transcriptional error for יעוף (Qerê). (קיף) (gimilarly 630) in the first hemistich is unintelligible.

Of the second hemistich of this line only לַּן־הַּאּא survived.

(8) On v. 3^b as continuation of v. 8^a see above in the note on v. 3; v. 8^b, although its present position in **A** is supported by **63°**, must be placed, with BICK., after v. 9. [It seems to be a gloss to 8^b. — P. H.]

(10) Instead of או פול (so, too, אַלְּמְנָה read אַלְמְנָה, with Reuss, Dys., Bick., Wild., Toy, and the parallelism.

(17) אַ ביראת TOY יָרָא אַת־יי fear JHVH.

(18) SC presuppose the present M and do not indicate any gap; but G has ἐἀν γὰρ τηρήσης αὐτά; following this, read either, with BICK., בְּי אָם תְּצֶרְנָּה, or, with 30 GRÄTZ, השמרנה. [OORT, Em. inserts השמרה, and after לך, אחרית.

(22) In 22b we have an antiprolepsis; cf. Crit. Notes on Ezra, p. 71, l. 31. - P. H.] 40

(24) Instead of the unused forms גּיִל יְנִּיל (Kethîb) read, with the Qerê, נִיל יְנִיל יְנִיל (Kethîb) read, with the Qerê, וועלה instead of או וועלה and איי and איי and איי and איי and איי and איי would be casus pendens and equivalent to a conditional clause (cf. above, on 17,21) with following Waw apodosis; cf. Ges.-Kautzsch, § 143,d.

(25) V. 25 stands before v. 24 as apodosis to v. 23. It is strange that the mother should be mentioned twice; Toy is probably right in omitting אוואסן at the end of the first hemistich. [אווי may be a misplaced gloss (cf. above, p. 45, l. 35), with Waw explicativum (cf. Crit. Notes on Ezra-Nehemiah, p. 68, l. 53; Crit. Notes on Ezekiel, p. 116, l. 2), on איני און at the end of the second hemistich. — P. H.] 50

(26) אָרְעָנָה with the Kethîb; Qerê תָּצֹרְנָה, so שָּׁהָ and BICKELL.

(27) For או וונָה (so, too, SC) we should probably read, with GRATZ, following 6, זְרָה in 2, 16; 7, 5 this stands parallel to בּבּבּיּיּ: [Cf. אַבָּרִיּה adulteress, בּבּרּיִּה.]

- - (19.20) Instead of או הַיוֹם אַךְּ אָתְה: הְלֹא כְּתְבְּתִי (so, too, S and C, only in C מתבתי is missing; 10 also σ την δδόν σου καὶ σὺ δὲ ἀπόγραψαι αὐτά agrees with אוֹ הוום: אַךְּ אַתְהוּ (אַבּר מוּ אַרְ אַתְּהוֹ הווֹ הוּ אַרְ אַתְּמוֹל בתבתי with BICK., CHEYNE, STRACK. AV, I have made known to thee this day, even to thee, but there is no reason for emphasizing the pronominal suffix (GES.-KAUTZSCH § 135, e) in this case; contrast DELITZSCH ad loc.
 - (20) שֵׁלְשֵׁים with the Kethîb; the Qerê reads mysteriously שֵׁלְשֵׁים [cf. note on 1 K 9,22]; 15 the current interpretation of this as choice troops, then, taken metaphorically for choice speeches, has absolutely no foundation; see express three-fold or for the third time.
 - (21) א שְּׁלְּחָלְ (cf. note on 30,6) according to Toy gloss of an Aramaic-speaking scribe. Instead of א לְשׁאָלִיךְ (so, too, \$€) read, with J. D. MICHAELIS, לְשׁאָלִיךְ, following 20 ઉ τοῖς προβαλλομένοις σοι, i. e., according to ERNESTI (see LAC.), = τοῖς προβαλλουσί σοι (Τογ לשאלך sing.). [Cf. also Oort, Em. אמרי אמר אווי אמרי אמר אמרי אמר אמרי אמר אמרי אמר (f. below, p. 59, l. 12). For השיב מעם לבי מעם לבי מעם בי מעם לבי Dan. 2, 14. P. H.]
 - (23) For א יקבע and או בעיהם we must read, with Wellhausen (on Mal. 3,8) and FRANK., קקביהם and שקביהם (and He will cheat those who cheated them of their life).
 - (25) ארחתו, with the Qerê and לארחתו, with the Qerê and ארחתו.
 - (27) אל לְּמָה is unnecessary for the meaning and for the rhythm, and should be struck out, with Bick., following לאָנוֹ its origin was probably through dittography of הי in לְּמָה (Bick.). [In Eccl. 5, 5 the case is different. P. H.]
 Instead of און יבּקרוּ read, with לאַנוֹ isee, however, Crit. Notes on Isaiah, p. 121, l. 9 and above, p. 52, l. 44.
 - (29) For the etymology of מהיר and its connection with תורה (cf. above, p. 33, l. 24) see note 48 of the paper quoted above, p. 33, l. 43.

 The second clause, א לפני מלכים יתיצב is a superfluous explanatory gloss.—
 P. H.]
- 23 (3) BICK. is justified in striking out this verse, though 658 agree with M in supporting it; 3^a is a doublet to 6^b, 3^b belongs to 8^a, while 8^b is a gloss to 9^b (see below, p. 56, l. 25).

פי יבוז לשכל מליך ושחת דבריך הגעימים:
Speak not to a fool, desist from imparting to him thy underFor he will despise thy wise words, and thou wilt have wasted thy good advice. 50
But מבינתך cannot mean Deine Einsicht enthalte ihm vor. Withhold thy
knowledge from him would be מנע ממנו בינתך (כלא 13; 39,7: 23,13; 39,7.

- neither schwiegerelterliches Haus (Delitzsch, Assyr. Wörterb., p. 151, l. 15) nor Haus der Verwandtschaft (Del., HW 82²); emûtu means union and corresponds to אמית. It is not impossible that אמית, which we find exclusively in Levit. and in Zech. 13,7, is a Babylonian loan-word. Perhaps we should read in all passages המי instead of יבר עמיתי בל. below, p. 57, l. 18 and contrast Crit. Notes 5 on Ezra-Neh., p. 66, l. 53. As to יבר עמיתי בכר. 13,7, translated by Wellhausen, Kl. Proph.³, p. 49: mein Vertrauter, cf. ibid. p. 195 (intimus), I vir cohærens mihi, S ייבר עמיתי ליה ליה אווי ווייבר של it might be well to add that Assyr. emût means not only to be united, but also to be like; see Zimmern, Buss-psalmen, p. 69. (For NE 81,46 cf. now KB 6,1, p. 155.) P. H.]
 - (11) א לְחָכָם, נּלְתְּכָם; so Hitz., but probably in 6's text 5 had dropped out (haplo-graphy) after the המשכיל which immediately precedes (Pinkuss).
 - (19) מדונים, cf. note on v. 9.
 - (20) און נְשְׁמֶן (so, too, \$0; 6 read for it שָׁמֶן) got into the verse, according to BICK., from v. 17 and is to be struck out as rhythmically overloading the verse.
 - (21) אַ יְּרָקָה (so, too, \$\$\epsilon\$) is to be struck out, with \$\epsilon\$, BICK., and OORT, \$Em., as a repetition by mistake from 21a.
 - (26) Instead of או הְאָהְ (so, too, SC) there must of necessity have been a subject which formed the antithesis to צַּבִּילָן; in δ ἀσεβής ἐπιθυμεῖ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπιθυμίας κακάς, beside אווי which had already forced its way into the text 20 [perhaps dittography of preceding המאוה P. H.], the original reading און (or אַלָּל Grätz) has plainly survived. [Oort, Em. suggests קשׁל. P. H.]
 - (27) For א תועבה (so, too, ST) read הועבת יהוה, with Dys., following 6 and 15,8.
 - (28) At יבר איש שומע לנגח יובר and a man who hears will speak for ever is absolutely unintelligible; similarly σST, only σ has φυλασσόμενος, i. e., according to CAP- 25 PELLUS, איש שמח לנצר ידבר HITZ. suggests אויבר אים.
 - (29) יְכִין with the Kethîb and \$\$\mathbf{C}_{\text{?}}; \ cf. above, p. 41, l. 5. דְּרָכִּין with the Qerê and \$\mathbf{C}_{\text{?}}; \ and \ Kethîb בַּרְכָּין.
- 22 (3) אין with the Qerê; Kethîb יוַסְתֵּר אין
 - (4) [The recurrence of the initial y in vv. 2-4 (cf. 11,9-12; 20,7-9.24-26) is accidental (cf. p. 53, l. 6); these verses form no groups (DRIVER, Introd.⁶, p. 395, n. †); cf. below, p. 58, l. 18. P. H.]

 - (8) או יכלה; so all texts, but unintelligible.
 - (וֹטְשֵׁב הִין (so, too, \$\$); ל read וְיַשֵּב הַת דִין (or וְיִשָּב הוֹין). The text is evidently corrupt.
 - אָהָב יהוה אוֹה, אָהָב אָהָה following τ κύριος, אַ אָהָב יהוה, which is absolutely required by both rhythm and sense. [Oort, Em. suggests אַהָּב יהוה. P. H]

 In M the parallel hemistich to 11² has dropped out; τ has δεκτοὶ δὲ αὐτῷ πάντες ἄμωμοι, i. e., according to Bick., וּלְצְנוֹ כְלִּיהְמִים ְּדֶרָךְ .

 45

 In M the remains of a second line of two hemistichs have been joined into one hemistich which, it is true, will bear explanation as antithesis to v. 11² (Jhvh can be gained through a pure heart; the king, through graceful words).

 The fact is, however, that only ווֹ has survived of the original third hemistich (Bick. restores וְהַן יְּמְצָּא נְבֹן דְּבַר תַּן (so, too, 50 צַּבּר), we must read, with Bick., הֹיֶה following & ποιμαίνει.

20 (20) באישון with the Kethîb (cf. 7,9); Qerê יבּאשון.

(21) The Kethîb מבחלת is evidently a transcriptional error; the Qerê מבהלָת is also

read by \$\$C; cf. 13,11 where מָבָהָל is to be read for M מָהֶבֶל.

(25) [או אָרָם יְלֵּע קרָשׁ אֹרָם יֹלֵע קרָשׁ אֹרָם יֹלֵע קרָשׁ is syntactically impossible. Nor can we point, with EWALD and Bertheau, איל מון הוא as a substantive, אַלְיִי. We must read, as in 12, 13 (see above, p. 45, l. 40), איל (כָּרָ 6, 2) instead of או שׁרָּשׁ. אוּ ילע קרשׁ is an attributive relative clause, איל (point ילע, בּרָר בּשׁנְעָה f. below, p. 67, l. 20) is shortened impf. Qal (cf. above, p. 46, l. 4) of אוֹל בּשׁב בּע לעה לעה בּערָה בשׁנְעָה היא אוֹל בּערָה בשׁנְגר ליי בּערָה בשׁנְגר מוּל יִי בּערָה בשׁנְגר וּ בשׁנְגר יִי בּערָה יִי בּערָה יִי בּערָה יִי בּערָה בשׁנְגר וּ בשׁנְגר יִי בּערָה יִי בּערָה יִי בּערָה בשׁנְגר וּ בשׁנְגר יִי בּערָה וּ וּ 10 idea is, a man should not make a rash, inconsiderate vow but should consider the matter before he binds himself. G's rendering of this line, παγὶς ἀνδρὶ ταχύ τι τῶν ἰδιων ἀγιάσαι, μετὰ γὰρ τὸ εὕξασθαι μετανοεῖν γίνεται, is free but correct; it does not presuppose a different text. The primary meaning of μετανοεῖν is not repentance but reconsideration, afterthought. — P. H.]

(26) או יַּשֶׁב is impf. consec. joined to a participle expressing a repeated action (cf. GES.-KAUTZSCH § 111, u. It is questionable, however, whether the text is not

intended for אַנְיֵי as simple modus rei repetitæ.

For או אונָם GRÄTZ and CHAJES (p. 3) prefer אונָם (he shall bring upon them their own iniquity); cf. 2 S 16,8 al. and exactly the same phrase in ψ 94,23.

[For the recurrence of the initial b in vv. 24-25 cf. p. 54, l. 31. — P. H.]

(27) For # נר it is perhaps better to read, with CHAJES (p. 36), גער.

(28) [For אמר see above, p. 47, l. 43; for # בחסר in the second hemistich we should probably substitute בצרק, following ε לי δικαιοσύνη. — P. H.]

(30) מֵרָם with the Kethîb, although a Hif. from מרק is not found elsewhere; for the 25 Qerê מָרָה Est. 2, 3.9.12.

(6) א אָלָי (so, too, \$\$\epsilon\$); א אוא א פֿרָד (so, too, \$\$\epsilon\$); א א א פֿרָד (so, too, \$\$\epsilon\$); א מוּקשׁי (so, too, \$\$\epsilon\$); read מוֹקשׁי (so, too, \$\$\epsilon\$); with Cappellus,

WILD., OORT, Em., following 6; HITZ., Ew., Dys., Toy, בַּמֹקשׁי.

(9) מְּדוֹנִים (cf. p. 50, l. 29) with the Kethîb; Qerê מַדְינִים .—[Toy, following Grätz, reads בבית רחב instead of או ובית חבר (cf. 25, 24), but the Received Text would seem to be correct; בית חבר however, probably does not mean house in common (RVM) but conjugal chamber, although the Assyr. bît ebûri, quoted in my Akkadische Sprache 50 (Berlin, 1883) p. xxxiv was based on the incorrect publication of the cuneiform text in iv R¹ 27, 11^b. The new edition in iv R² shows that we must read, not bît ebûri, but bît emûti as in iv R 1,40^a (cf. Nimr. Ep. 81,46.48). Bît emûti means

- 19 (7) The first two hemistichs of v. 7 form one line independent and complete in itself; the third clause belongs to a second line, the first hemistich of which is lacking in ## [cf. Driver's Introd.6, p. 396, below]. 6 has two additional hemistichs before this second line, but without connection with the v. 7 of ##.

 **S with the Kethib; Qerê is to him they belong; cf. 26,2; Ezra 4,2; ψ 100,3.

 - (II) Instead of און הָאֵרִיךְ (for which we should expect at least the impf. as the modus rei repetitæ, Ges.-Kautzsch (107,e) read הַאָרִיךְ with Grätz, Pink., Wild., following and corresponding to the parallel עבר.

 - (19) Instead of גרל (Kethîb) which is an evident transcriptional error, read, with the Qerê, בְּדֵל Yet it is certainly a question whether the original reading was not something absolutely different; cf. Hitzig.
 - (20) אן באחריתך; it is perhaps better to read, with FRANK., following Syr. Sir. 2, 3, באחריתך on thy paths (but Cod. Ambros. also בארחתים).
 - (22) M האות; Ew., Frank., following δ καρπός, πκιπ produce, income, gain.
 - (28) או יבלע; better perhaps יבלע, with FRANK., following 15,28.
 - (29) For M שְׁמְשִׁים judgments, punishments read, with WILD., FRANK., following σ μάστιγες (cf. Job 21,9) שְׁבָּמִים; cf. 10,13; 26,3, and note on Num. 25,5.
- 20 (2) For אומה Chajes (p. 36) reads אָמֶר the command (of the king); better perhaps אמרי, as the plural is used exclusively in Proverbs.
 - (3) [It would perhaps be better to point, with GRÄTZ, FRANK., שְׁבֹּח instead of M אַרְלּלּל (כּלִּי עִזְּבְּת, unless we prefer to read שׁוֹב following & ἀποστρέφεσθαι. P. H.] CHAJES' suggestion (p. 24) to read for M לכל, following 18, וּבְבַל deserves con-40 sideration (a fool quarrels about everything, or better with every one).
 - (4) ישׁאַל with the Qerê and \$@; Kethîb יָשָׁאֵל; cf. above, p. 50, l. 23.
 - (6) Instead of אוֹ אָקְרָא, with indefinite subject, read אָקְרָא, following \$\$C\$ and Kamph.; [cf., however, Crit. Notes on Ezra-Neh., p. 33, l. 28 and above, p. 45, l. 45.—P. H.] אווים, arose through dittography of the ז; read מְּבָּר with שַּבּר and Kamphausen. 45
 - (8) [The פְּמָא־דִין on which the Babylonian barû (see above, p. 33, l. 38) seated himself before rendering a decision is called, in the cuneiform ritual tablets, kussî da'âni (cf. 1S 1,9; 4,18); see ZIMMERN, Beitr. zur Babyl. Religion, p. 104, l. 122.
 - (9) For the recurrence of the initial n in vv. 7-9 cf. p. 54, l. 31. P. H.]
 - (11) Instead of או נאָשְ (so, too, \$\$C; according to BICK. it comes from 21,8) read 50 אָרָכוּ, with 6.
 - (16) נְּכְרֵיִם with the Kethîb; the Qerê (so, too, \$€; is lacking for vv. 14-19) נְּכְרִיָּה (comes from 27, 13.

nounced is (Ges.-Kautzsch, § 47,b, note); cf. Aram. אית (Lidzbarski, Epigr., p. 214), Assyr. išu (DEL., HW 310), idu 'hand' (fem. ittu 'side', ittî 'my side' = אתי, see Beitr. z. Assyr. 1,172b); see also Crit. Notes on Chron., p. 61, l. 31. The nota accusativi את (LIDZ., p. 230) has no connection with the preposition את (contrast Geo. Hoffmann, Phon. Inschr., 1889, p. 39), but is 5 originally identical with שת, את representing a form ith (Punic yth) or iith (like bin 'son;' cf. NÖLD., Mand. Gr., p. 294, n.) while אות = iâth (contrast Delitzsch, Proleg., p. 169 below), i. e. a form like dâmu 'blood.' The ח in את is just as irregular as the من instead of ت in Arabic ليسي (Assyr. laššu, i. e. lâšu = ld-išu; cf. בות &c.). It is, however, possible that the w in w is a w (SFG 10 20, 3; GGN 25 Ap. '83, 101) = م, so that the من in Arabic would be quite regular, and the n in the Heb. nota accusativi and Aram. איתי and חַ (NÖLD., Syr. Gr.2 § 287, n. 1) would then have to be explained in the same way as the n in פַּתְרוֹן instead of פָּשְׁרוֹן (see Beitr. z. Assyr. 1, 181). In Assyr. (Del., HW 51b. אַתִּי = 160b) we find âti, âši, iâti, iâši — all = אָתִי . The original meaning of iâš, iât ו was being, cf. Assyr. asu 'living being, animal' (DEL., HW 143b), and the nota accusativi was originally used only before pronominal suffixes like îiâ in Arabic and $k\hat{\imath}i\hat{a}$ in Ethiopic; the use of nn before nouns n is secondary.

The form for the second person, Heb. אָרָאָ, should be âtuka in Assyr., but instead of âtuka (written attuka; cf. Del., HW 160 and above, l. 9) we find 20 kâtu, kâšu (Del., HW 357a), the pronominal suffix being prefixed. This is due to the influence of the forms for the first person, âti, âši, alongside of which we have iâti and iâsi. The initial i is here undoubtedly identical with the in the Aramaic form of the nota accusativi ny, but it produced the impression of the suffix of the first person -ia being prefixed. Therefore the final i-vowel con-25 taining the suffix of the first person was no longer preserved but changed into -u and -a, on the analogy of other nouns, and the suffix -ka of the second person was prefixed, kâtu, kâša instead of âtuka, the feminine forms (kâti, kâši) being subsequently differentiated on the analogy of the personal pronoun, anta, anti; so, too, šâšu, šuâšu 'him' for âšušu, iâšušu; niâši 'us' for âšini, 30 iâšini, &c. (Del. § 55,b). Contrast Beitr. z. Assyr. 1,296.328.457.467. — P. H.]

19 (I) Instead of א אָלְהָיי, which does not correspond exactly to the parallel hemistich, read אָלָכָי, with Hitz., Grätz, following \$0 (6 is lacking in this chapter for vv. I-3) and 28,6.

Read יְשִׁיר for אוּ לְמִיל, with HITZ., KAMPH., STRACK, Toy, following \$.

a That is, iš, not 'iš; see Beitr. z. Assyr. 1,260, n. 27; cf. ibid. p. 328.

β The preposition או with is not a feminine form of the Assyr. preposition ina (Lagarde, Mittheil. 1,226); ina corresponds to Ethiopic en in ሕንዝ: and ሕንበሰ: (cf. Assyr. ina ball, Heb. בְּלֵילִי, Del., HW 174²) contrast Dillm.² § 166,23; § 170,5.

ير المسلم المسل

This remark has been misunderstood in Ges.-Buhli3, 82b. Nöldeke does not mean to say that he being is different from the nota accusativi; he only wants to emphasize the fact that the archaic use of he is cases like he was (where he assyr. játi) is different from the common reflexive use of he.

 ε For $n = \psi$ cf. above, p. 50, l. 5.

 ζ In $ij\hat{a}$ and $k\hat{i}j\hat{a}$ the final consonant has been dropped, while the initial k in Ethiopic represents a prefixed pronominal element.

η Cf. DELITZSCH, Prol., p. 117 below; HW 154a.

- - (27) אין with the Kethîb; the Qerê changes unnecessarily יקר (dignified of spirit).
 - (28) נם א וול; BICK. even strikes out נם אויל, but there is no reason to suspect # , but there is no reason to suspect
- 18 (ו) אָן (so, too, \$0); but σ has προφάσεις, hence Cappellus, Hitz., Frank., Chajes (p. 30) read אָנָה; cf. Jud. 14, 4.
 - (3) For א רְשֶׁע (so, too, א נשׁע (so, too, א רַשׁע) with J. D. MICH., HITZ., DYS., TOY. For א קלון Toy reads ירון insolence.
 - (4) אַ הְּכְמָה (so, too, ṢT; but see BAUMG.); אוֹים as in 10,11; 13,14; 14,27; 16,22.
 - (5) [או שאת should be pronounced שאת; cf. above, p. 34, l. 44. P. H.]
 - (8) או במתלהמים as in 26,22; but the rendering dainty food is nothing but a guess, 15 and the form (part, Hithpael!) would certainly be very strange. Löhr (TLZ '99, col. 652) considers it to be miswriting for מְּמְתַּקִים (Cant. 5, 16; Neh. 8, 10) brought about by the preceding מְּמִהְלְמֵוֹת in v. 6.
 - (10) או ירוץ (so, too, שנות); HITZ., perhaps rightly, ירום.
 - (14) For M מְחַלְהוּ Frank, reads מְחַלְהוּ (The wrath of a man may be endured by him 20 who soothes him); Chajes (p. 43) suggests מְחַלְהוּ (the courage of a man makes him endure suffering).
 - (17) Read, with the Qerê, אָבָא; Kethîb אָיָב; [cf. 20,4 and contrast 2,7; 17,27. For אַרָ כּל, 25,8.9 and Crit. Notes on Ezra-Neh., p. 66, l. 37. P. H.]
 - (19) Instead of A's strange אַ אָד נְפְּשֶׁעְ מֵי לְּטֹאָרָ לֹּה has ἀδελφος ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς 25 κ.τ.λ. = אַ מתערר (Vogel); so, too, או מתערר (עסקור), which is also read, is, according to Pink., only a correction). Hitz's ingenious conjecture אַ מערר (Vogel), און פַשָּׁעָ מִי אַ מּרְאָרָן אַרְאָרָן אַרָּיִין אַ does not give a satisfactory sense.
 - Forים (Kethîb, = מְּרוּגִים or מְּרוּגִים; Qerê, with similar meaning, מְרוּגִים; ef. p. 43, l. 16), G has καὶ ὑψηλή (ending 19a) מרומים (JÄG.); S סורי האדא f (פוליד) אוררא f (פוליד) ואורא f (פוליד) מרונים:
 - (21) Μ אָהְבֶּיהָ (so, too, SC); σ οἱ δὲ κρατοῦντες αὐτῆς = אָאַהְנָיהָ (so Dys., perhaps rightly; Bick. ה ואחויה יאכלו (Oort, Em., ואהלויה יאכלו .— P. H.] For אַכְלוּ (so, too SC; εf. above, p. 35, l. 28; p. 36, l. 43) read, with Dys., יאַכְלוּ , following σ ἔδονται.
 - (24) Instead of אוש איש (in the usual interpretation אִישׁ means one who has many 35 comrades) read ישׁ with Grätz, Frank., Toy, following \$c. According to the Masora parva שׁ might be expected here for איש as in 2 S 14,19 and Mic. 6, 10. [In Mic. 6, 10 we must read instead of או ניאָשׁ, with Wellhausen, Nowack, Ges.-Buhlis, shall I overlook or wink at (נשה), in parallelism to אַ הַאָּשָׁה (RV, shall I be pure), at the beginning of the following verse, for which we 40 must point, with אור הוֹשְׁשִׁ הוֹשְׁלְּבָּי הוֹשְׁשִׁ הַּיּ אַשְּׁבְּי הַ shall I acquit him (אור אַ אַרְהַרְשָׁשִׁ, v. 10) or אַרְהַיְשָׁה הַ shall I count them pure) אַרְבּיּ הַּאַיָּ אָשׁר וֹשְׁבִּי הוֹ אַשְּׁבִּי הוֹ אַ אַרְהַיְשָׁעָן. Schnurrer (1783) proposed to read אַשְּׁבִּי instead of אַרְּיִ בִּיּ אַ see Ryssel, Micha, p. 106, n. 2. It is not necessary to read the Hif. declarativum הַאַּוּבָּה (Ryssel, p. 107): in Assyrian the Piel uzakkî is used in the meaning to declare 45 free (Del., HW 254a).

As to איש in Prov. 18, 24, it cannot be denied that שי may have been pro-

16 (13) און מֶּלֶרְ is a repetition by mistake from v. 12; read מְּלֶרִים with 6 (which has the sing. even in v. 12) אווי יאהב in v. 13^b agrees with the sing. [The plural, however, may be amplificative (מלכים the great king, even the greatest king); cf. above, p. 34, l. 31. — P. H.]

(16) או הי is probably a dittogram by mistake from the preceding הי in הכמה (so 5 GRÄTZ); it should be struck out, following 6.5%. [Contrast below, note on 30,13,

p. 67, l. 41. - P. H.]

(19) Read ענוים, with the Qerê and the sense; Kethîb ענוים; cf. above, p. 37, l. 15.

(22) Instead of א שֵׁכְל לבעלי read שכל לבעלי, with Dys., GRÄTZ, WILD., Toy, OORT, Em., following שׁבּל (haplography).

(27) שׁפְתָּיו with the Kethîb and 🗗; Qerê שׁבְּתוּ is unnecessary (בּם שׁבָּה with the Kethîb and שׁבָּתִיוּ

- 17 (5) For א לְאֵיֵר (so, too, τ) read אָבֶר with GRÄTZ, following το מָלְרָשׁ (parallel to לְּלֵרָשׁ).

(7) CHAJES' suggestion (p. 28) to read לְנְבֹּל for M לְנָבֶל deserves consideration. It goes without saying that pretentious speech is not proper for a fool.

(11) Μ אָךְ מְרִי יְבַקְשׁרְעָ requires the translation only rebellion does the evil man seek; 20 hence σ ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός. On the other hand, S renders אַן and פֿ גברא מרירא בעי בישתא ; did they read, as Tov supposes, אַר as שֹּיְעַלְ בֹּבֹלְ בִּיִּבְּעֹץ.

(ואַ אַמִישׁ; the Qerê requires unnecessarily מָמִישׁ,

- (18) און בעהו = before (in the presence of) his neighbor, which must be artificially 25 interpreted as for his neighbor. But 6 has τῶν ἐαυτοῦ φίλων, and 3 καινού and ל חבריה על חבריה can hardly have read differently from Al. לפני רעהון refers to the creditor (מַלְוָה), not to the debtor (לְיֵה, cf. 22,7); ערב לרעהו סר סר לפני רעהו 6, ו means to give security to another (not for another person). For לְיל cf. 18,17. A man who pledges himself in this way, בא בכף רעהו 6,3. In the latter passage בע 30 refers again to the creditor, not to the debtor. انا ضامن لك means I pledge myself to thee (not for thee). To give security for a thing or for a man is كفل برجل or و praestare rem, cf. Prov. 22, 26, or de re) or بالشيء may be construed also with عن or كان كفيلا له) or with the accusative (کان كفيلا له) he made him guarantee the thing). In the same way is con- 35 strued with the accusative of the person for whom security is given, cf. 11, 15; 20, 16; 27, 13. He gave security to the man for his brother is ערב את אחיו לאיש or (in German, er übernahm dem Manne gegenüber Bürgschaft für seinen Bruder; cf. Greek ἐγγυᾶσθαί τινα πρός τινα or τινά τινι). In Syriac the verb to become surety for a person may be construed either with the accusative or 40 with the prepositions ב, ל, or על . The correct explanation of our passage is given in DELITZSCH's commentary, who quotes Fleischer's translation apud alterum (sc. creditorem pro debitore). Toy renders, who becomes security to another, and adds," The another refers to the creditor. To another is lit. in the presence of his neighbor." See also GES.-BUHL 3 s. v. ערב. — P. H.] 45
- (21) For the participle לְבִילִי as casus pendens, which is, at the same time, equivalent to a conditional clause (as in Gen. 9, 6), cf. GES.-KAUTZSCH § 116, w.

 און לוויס (so, too, &) would mean (it happens) to his sorrow. Probably, however, the יש is only a dittogram of the יש preceding; hence & δδύνη, & הימוצא הוא (The prefixed b, however, might be emphatic in this case; see above, p. 48, l. 15. 50

 P. H.]
- (22) אָ הָהָה (so, too, apparently 6) according to the usual interpretation = healing; read, with Dys., נְּוָה, following \$ נופא.

Prov.

- 14 but the conjecture מְּרֶמֶּה plans their destruction (HITZ., Dys., Toy) is not successful.
 - (26) For M וא Chajes (p. 9) prefers the adjective ש. It is true that the suffix in שניו would then have a natural antecedent which is lacking in the Received Text.

 - (33) The tenor of M in the second hemistich is not without difficulty; but to insert a negative before אַנְיָּה (so \$5; T cuts the knot with מטינחא התידע folly is recognized) is too arbitrary (cf. above, p. 44, l. 37). For M חודע Toy reads אַנְּלָּה.
 - (34) [Μ τοπ = leas is doubtful (in Lev. 20,17 it may be a euphemism); perhaps we should read, with JÄG., GRÄTZ, following & ἐλασσονοῦσι, τοπ (cf. 28,22); see, however, 25,10.
 - (35) רצון־מלך is not predicate (Frank.) as in 15,8; 16,13; in that case the prefixed to the following subject would have to be taken as the emphatic \$\(\delta\textit{f}\) (cf. Crit. Notes 15 on Ezra-Nehemiah, p. 58, l. 20 and below, p. 49, l. 50; p. 52, l. 11). The construction is the same as in 15,10°.24°, &c.; \$\(\delta\textit{f}\) \(\delta\textit{f}\) \(\delta\textit{f}\) were a sound reading, we would expect after it distribution. Dys.'s and WILD.'s conjecture of אמרים cannot be defended with \$\textit{g}\) τη δè èauτου εὐστροφία ἀφαιρεῖται ἀτιμίαν. Chajes (p. 43), following \$\textit{g}\), omits \$\frac{1}{2}\) before 30 it to war.
- נ2) The conjecture אָשְׁלְּ (Dys., Grätz, Kamph., Frank., Toy, Oort, Em.) deserves notice as it corresponds to the parallel יְבִיעָ much better than אַ הישיב.
 - (6) M (and, also, St) בֵּיה צַּוֹיף (here m is accus. loci = בְּבִּיה; cf. especially Ges.- 25 ΚΑυτζεκή (118, g; contrast Crit. Notes on Ezra-Nehemiah, p. 71, l. 25); but 6 έν πλεοναζούση δικαιοσύνη בַּרְבּוֹת צַּוֹיף (Jäg.); Bick. בְּהַוֹּבְּוֹת צַוֹּיף .
 For the second hemistich of M, 6 had originally οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὁλόριζοι ἐκ γῆς ἀπολοῦνται; a younger doublet, in which St agree, is καρποὶ δὲ ἀσεβῶν ἀπολοῦνται.
 - (7) For Al יורו FRANK., Toy prefer יורו, following Σ, φυλάσσουσι.
 - (12) For At Toy reads πκ, following & μετά; [cf. Crit. Notes on Ezekiel, p. 45, l. 35; p. 90, l. 32; p. 115, l. 31; contrast ibid. p. 109, l. 7. P. H.]
 - (14) Instead of the Kethib יְּפְנֵי (which comes from פֿנים in v. 13) read the Qerê יְּפָּי (אוֹי שׁנִים in v. 13) read the Qerê יְּפָּי
 - (ולמוב for או ומוב it is perhaps better to read, with Toy, ולמוב.
 - (19) For או ישרים Toy prefers חרצים, following ל מעלסף מעלים, following ל מעלסף מעלים, נוס, 4.
 - (24) ממה and משה (cf. Eccl. 3,21) may be subsequent additions. The omission of before משה, after the preceding שאול may be due to haplography. P. H.]
 - (26) For או ומורים Frank. is probably right in conjecturing נמולרים but His pleasure 40 are &c.
 - (28) באריק יהגה לענות] cannot mean The righteous considers his word (Toy) or das Herz des Gerechten denkt nach, wenn es antworten will (Ges.-Buhl 3 s. v. הגה) but the mind of the righteous meditates (cf. 24,2) a response, tries to give a favorable answer (cf. below, p. 66, l. 33); I mens justi meditatur obedientiam. 45 GRÄTZ suggested לאמונות, following & HITZIG ענות (denkt tugendhaft).— P. H.]
 - (31) Instead of M מִים (so, too, T; in The verse is missing; cf. Lag. on v. 27b) HITZ. suggests המם; but this makes poor sense.
- 16 (4) א למענהו, but the article is here syntactically impossible; cf. GES.26 § 127, i. 50
 - (II) Very attractive is Frank.'s conjecture משפט ליהוה steelyard and scales are judgment for JHVH, i. e., the employment of false balances will be judged by JHVH.

- 14 (I) For א הַכְּמוֹת נשים the most prudent among women (cf. Jud. 5, 29), read הַּכְּמוֹת, with Delitzsch, Dys., Wild., Strack, Toy, Oort, Em., on the analogy of 1, 20; 9, 1; [cf. above, p. 34, l. 31. P. H.]. או נשים is an explanatory gloss (so Toy).
 - (3) For או נאוה Hitz., Frank. read נאוה (ל. 10, 13. Instead of the grammatically impossible (cf. Ges.-Kautzsch § 47, g) אַ מְּנְיֵם of 5 או read אַ מְּנְיִם with 65% and Hitz., Lagarde, Oort, Em.
 - (4) For אַ אַבּה Krochmal (see Grätz), Frank., Chajes, Toy read אָבה (without oxen there is no grain).
 - (7) און דעה שפתי רעת וובל ידעה שפתי רעת וובל ידעה שפתי רעת ווגר (איש כסיל ובל ידעה שפתי רעת ווגר (איש כסיל ווצר (איש פסיל titerally it runs Go from the presence of a foolish man, and thou dost not know 10 ווֹףָּאָי סְּלִי לְּאִישׁ בְּסִיל (according to JÄG.), בּלִי לְעֹת שֹׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שֹׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִּׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִּׁבְּי רְעִת שִּׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעַת שִּׁבְּי רְעָּת שִׁפְּהִי רְעַת שִׁפְּהִי רְעָת שִּׁבְּי רְעָת שִּׁבְּי רְעָּת שִׁפְּהִי רְעָת שִּׁבְּי רְעָּת שִׁפְּהִי רְעָת שִׁבְּי רְעִּה אַבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָּת שִּבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָּת שִּבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעָּת שִׁבְּי רְעִּת שִּבְּי רְעָת שִׁבּי רְעִּת שִּבְּי רְעִּת שִּבְּי רְעִּת שִׁבְּי רְעִּת שִּבְּי רְעִּת שִׁבּי בְּי רְעִּת שִּבּי בְּי רְעִּת שְּבּי בְּי רְעָּת שְּבִּי רְעִּי בְּי רְעָּה שִׁבּי רְעִּי בְּי רְעָּה שִּבּי רְעִּי רְעִּי בְּיִּי רְעִּי בְּיִי רְעָּי בְּיִּי רְעִּי בְּיִּי רְעִּי בְּיִּי רְעִּי בְּיִּי רְעִּי בְּיִּי רְעִּי בְּיִּי רְּעִּי בְּיִּי רְעִּבְּי רְעִּבְּי רְעִּבְּי בְּעִּי בְּעִּי בְּיִּי רְעָּבְּ בְּיִּי רְעַתְּי בְּיִּי רְעִּבְּי רְעִּי בְּיִּבְּי רְּבְּיִי רְעִּבְּי בְּיּבְּיּת רְיּבְּי רְעִּבְּי רְעִּבְּי רְעִּבְּי בְּעִּבְּי בְּיִי רְעִּבְּי בְּיִי רְעִּבְּי בְּיִי רְעִיּי בְּעִּבְּי בְּיִי רְעִּבְּי בְּיִּבְּי רְעִּבְּי בְּעִּבְּי בְּעִּבְּיוּ בְּיִי רְעִּבְּי בְּעִּבְּיוּ בְּיִיתְיוּ בְּיִי רְעִּבְּיוּ בְּיִיי רְעִּבְּיוּ בְּיִּבְייִי בְּעְבְּיוּבְּיִי בְּעִּיְי בְּיִיּבְּיוּ בְּיִּיי בְּיִּיי בְּיִּיי בְּי
 - (9) אולים יליץ אָשֶׁם means literally, but without the least connection with the second half of the verse, the guilt-offering mocks at fools. Quite differently 6 (and \$) 20 οἰκίαι παρανόμων ὀφειλήσουσιν καθαρισμόν and δ סכלי מחלין בחמהא.
 - (10) For M γ FRANK. reads γτη following 6 υβρει; contrast Toy.
 - (11) א יְּמְרִיחַ; similarly ל מברים, and probably \$ יְמְרִיחַ will rejoice presupposes the same reading. Against this σ στήσονται and \$Η גבסעב, probably following 12,7 יְמָלֵה.
 - (13) For the grammatically impossible £M (with C) אַחְרִיתָּה שְּׁמְּחָה (cf. the case in Is. 17,6, which is quite analogous, and Ges.-Kautzsch, § 131,n, note 1) it is certainly an easy correction, taking the ה over to השמה to read ההשמה; so Hitz., Dys., Bick., Wild., Chajes. According to Jäg. this was the reading of G, but that is uncertain, as is, also, the reading of S. Yet since the article here 30 would be very strange, אחריתה must rather be due to a mistaken repetition from v. 12b. Cf. below, note on 16, 13.
 - (14) Instead of the meaningless או מעלין די הפתעללין with Cappellus, Del., Bick., Kamph., Frank., Strack, Toy, Oort, Em.; cf. Jer. 17, 10; Zech. 1, 4.6. ל מוֹל דעני אויים או
 - (17) For או ישנא Wild. suggests, following GSCΣ, ישאן, but the man of deliberation keeps calm; of the stem און, however, only the Pi'lel און [contrast p. 35, l. 15; p. 34, l. 46. P. H.] occurs in OT. Toy, following σ πολλά ὑποφέρει, suggests אין: but πολλά, which is almost indispensable, is an arbitrary addition.
 - (21) א Kethîb עַנִיִים; the Qerê עַנְיִים is unnecessary; contrast above, p. 37, l. 15.
 - (22) CHAJES (p. 16, note e) proposes to read in 22b : ל לות לות לוד שות שוב but His mercy shall be with them that devise good. Perhaps we should insert, with Toy, before the second הרשי הוה [For ואמת i. e. kindness and faithfulness, not mercy and truth, see Crit. Notes on Psalms, p. 80, l. 27; cf. Toy's Comm. on Prov., p. 295. P. H.]
 - (24) א פּיְטְרֶם does not give a satisfactory sense; σ πανούργος, and following it Hitz.

 ב א ייי לְּלָהָ (cf. Job 5,13) and Dys., Wild., Frank., Oort, Em., יְּלֶהְּטָּה which in 1,4 and elsewhere is used in a good sense; Toy פְּיִכְּיָם or פְּיִבְּיָם ; cf. below, l. 51.

 [For א אָלָהְ at the beginning of the second hemistich read, with Grätz, Frank., Toy, Oort, Em., in accordance with the parallelism, אַוֹלְתָּל (cf. 1,9; 4,9). For the 50 second אַלְּבָּׁה Grätz and Toy prefer אָּלֵּהְם, in the same way אַלְּתָּם the end of the first hemistich. P. H.]
 - (25) Instead of או מְרְמָה (so, too, ווֹ we would expect a participle parallel to מַצִּיל

- 12 Ges. KAUTZSCH § 145, u. Nor can לל be construed as feminine. According to Albrecht (ZAT 16,81) the Kethîb should be pointed אַיָּשְׁמָנָהְ and יַשְׁמָנָהְ.

 - (27) For אָרָם יָקר read, with ७5€ and BICK., יָקר אָרָם.
 - (28) Instead of או ינבוה read ינבוה, with אינה, BICKELL, and Oort, Em.

 For אינ (so או according to the best evidence, cf. Bär, Liber Proverbiorum, 10 p. 40; meaning no-death) read אינו with all the Ancient Versions and almost all commentators; only BERTHEAU, DEL., and probably BAUMG., are opposed.
- 13 (1) Since אוכר אוב cannot mean is the result of a father's instruction, as Del. renders, the verb governing it must have dropped out. The forces sense with 15 מקבל מרדותא an equally violent rendering of או is attempted by (so, too, s) ὑπήκοος πατρί; they regard מוסר as a passive participle from יסר (PINK.). Read, with Dys., following 12, 1, מוֹסָר אָהָב (Grätz prefers אָהָב), and compare on the object coming first, ψΨ 11,7; 99,4; [contrast Crit. Notes on Isaiah, p. 136, l. 35.— P. H.]
 - (4) Instead of או יבלשו, which is grammatically impossible (it could be explained 20 only as an archaic form like הָנוֹ, אָבָּנוֹ, אָבָּנוֹ, אַבּנוֹ, אַבּנוֹייִי, אַבְּעָּיִים אַנּיִיים אַנּייִיים אַנּיִיים אָבּיּים אָבּיים אַנּייִים אָבּיים אַנּיים אַנּיים אָבּיים אַנּיים אָבּיים אָבּים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּים אָבּיים אָבּים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּיים אָבּים אָבּיים אָביים אָבּיים אָביים אָביים אָביים אָבּיים אָביים אָביים אָביים אָבּיים אָבּיים אָב
 - (6) For או השאת Toy prefers חַשָּאַם (so one MS).
 - (9) GRÄTZ and Toy read יוָרָה shines brightly, following 2 K 3,22; Is. 58, 10, &c., instead of M ישָׁמָּה which is certainly strange.
 - (10) Instead of M אף (so, too, &) we would expect a participle, as a subject must be expressed; א κακός = אָר (so, since Vogel, most commentators; Pink. thinks that it is rather און is certainly not original.

 For M נועצים Frank. prefers צוענים with the lowly (cf. 11,2). This is probably right since in all other passages אינוענים means nothing but to take counsel, to consult with others. [So, too, Oort, Em. P. H.]
 - (11) M מהבל (so, too, SE), according to the usual but linguistically impossible rendering, (gained) by fraud, is evidently a transcriptional error for מבהל σπουδαζομένη = מבהל (Vogel and almost all commentators); cf. 20,21 Qerê.
 - (13) For א יְשְׁלְם we should perhaps read, with Frank., following G טִימְנֹם, 35 will keep well, will be safe. Cf. 11,31 where יְשָׁלִם אוֹן (אַן שׁלִם) = 6 סשׁלברמו.
 - (15) Instead of אירם read אירם, with Jäg., Dys., following 6 פֿע מֿתשאפּוֹם and \$6.
 - (16) Instead of M בְּל-שָרוּם every prudent man read לי with KAMPH.; cf. 16,4.
 - (17) For M אַלְישָׁי we should perhaps read, with Grätz, Toy, אָרָ, אָרָ יָּשָׁי (so, too, יָּשָּׁי (so, too, os) falls into evil; the context absolutely requires (hence even 40 Luther bringt Unglück) יָּשָׁי; so Arnoldi, Now., Dys., Bick., Kamph., Wild., Frank., Strack, Oort, Em.
 - (19) The first and second hemistichs of this verse are not parallel; two hemistichs have probably dropped out between them.
 - (20) Instead of the Qerê אָלָהוּ (\$C and perhaps also 6) read אָלְהִי imper. (בּרָבּנּ הַלְּבָּנּ) and 45 similarly the second Kethîb, מְּלֵבוּ so 6(?); but \$C follow the Qerê אַרְּבָּבּי . For the second imperative as expression of the certain consequence of an action (thus thou wilt become wise!) cf. Ges.-Kautzsch § 110, f.
 - (21) For א בְּשְׁלֵי (so, too, \$C; though, perhaps, with another pronunciation), to which God must be understood as subject, read אַשְּׁה with Ew., Камрн., Tov, following אַ הַּמְּיגוֹ כָּרַ. the same translation of הָשְּׂיג Gen. 31,25; Ex. 15,9; Deut. 28,45 and often; the parallelism with אָד הוא is exact.
 - (22) [For צפון predestined see above, note on 2,7. P. H.]

- - (25) For או יורא we must read, with FRANK., וְרָוָה (cf. בּוֹלָ (so Grätz and 5 Oort, Em.), ז inebriabitur; Hitz. pointed יַרְיָה P. H.]
 - (28) For או יפול (so, too, א 'ead יפול with Ew., Dys., Oort, Em., and the parallelism. Notice the plene written form as regularly in the case of יפול א יבול and so, too, ST; δ, followed by ΒΙCK., δ δὲ ἀντιλαμβανόμενος (= נְמַעֶּלֶה א מַעֶּלֶה מַרָּה) and, correspondingly, for או יפרחו (so, too, SC), יפרחו יפרח:
 - (30) א פרי צריק (so, too, ST); א מפרי צריקה (מרי צריקה ΒΑυμο, Frank., Toy) with the arbitrary addition φύεται.

 א הכם ולקח נפשות חכם (א נפשות חכם לה נפשות חכם (א נפשות חכם לה נפשות חכם לה נפשות חכם לה נפשות חכם (א נפשות חכם לה בשני היש לה בשני לה ב
- 12 (9) For M וְעָבֶּר לוֹי (so, too, &) read, with \$6\S\$ and HITZ., BICK., FRANK., STRACK, וּעָבֵּר לוֹי (Dys. reads וְעָבֵר מֹי (Rätz, וְעָבֶר לוֹי and has a span (of oxen). [For אַכּר (Crit. Notes on Isaiah, p. 122, l. 51; but we should perhaps read עַבֶּר (Assyr. ebûru, Del., HW 11b, below); cf. Josh. 5, 11.12 (P). P. H.]

 - (13) For M מוֹמְשׁ (cf. 20,25; 29,6) we should perhaps read מוֹמָשׁ entangles himself, with 40 GRÄTZ, KAMPH., WILD., TOY, OORT, Em., following 6,2 and 6; Dys. reads מּנִקשׁ.

 - (17) The stem of אָר הַעָר הַעָּר הַעָּר בָּנָג (קַבְּר אַנְיר בְּנָג (קַבּר אַנְיר בְּנָג (קַבּר אַנְיר בְּנָג (קַבּר אַנּר בְּנָג (קַבּר אַנּר בּנָג (קַבּר אַנּר בּנָג (קַבּר אַנּר בּנָג הַבְּר אַנּר בּנָג (קַבּר אַנּר בּנָג הַבּר אַנר הַבּנּב הַבּיר הַבְּר בּנְג הַבּיר הַבְּיב הַבְּיב הַבְּיר הַבְּר בּנָג הַבְּיר הַבְּיב הַבְּיר הַבְּיר הַבְּיר הַבְּיב הַבְּיר הַבְיר הַבְּיר הַבּיר הַבְּיר הַבְּירְיה הַיר הַבְּיר הַבְּיר הַבְּיר הַבְּיר הַבְּיר הַבְּיר הַבְּירְיה הַי
 - (25) Instead of אַ יְשְׁמְדֶּנְה and יְשְׁמְדֶּנָה read, with שֹׁבֶּה and הַשְּׁמְהָנָּה. The cases in which a masculine predicate is used after a feminine subject are either due to special reasons (anacoluthon &c.) or are textually suspicious; cf. the list in

10

therefore: — כסף נבחיף לשון צדיק לב רשעים עימאס:
means throughout *preferable* and is nowhere used attributively, but is always participial predicate; cf. above, p. 41, l. 11. — P. H.]

(23) For M וחכמה FRANK. suggests וּכְּחָמה (= an object of wrath) parallel to at the beginning of the first hemistich; Toy prefers חועבה.

(24) Only God could be subject of א וְשָׁי, but He has not been mentioned previously. 20 δ δεκτή, following which BICK. emends: אָרָ, Read וְשִּי, with HITZ., following \$ מאָ מוּט and מאַ מוּט אַי אָרָ would then be object, not subject, of וְשִּי, כּּרָ. GES.-KAUTZSCH § 121, a. [OORT, Em. suggests וְשָּהָ סִי וְשָּהָה. — P. H.]

(29) את האלי, but the abstract noun is strange. Read, with 6 and in accordance with the parallelism, אַלָּהָי \$6 express the same but in the plural. Perhaps 25 we should disregard the accentuation and combine, with FRANK., following 13,6; Job 4,6, לתם דרך יהוד (to be pointed יהוד אסיל, so that יהוד would be the subject, not הרך יהוד אסיל.

(31) In this transposition, which is suggested by the sense, we follow HITZIG.

נו (3) Read the Qerê, שְׁדֶּם (is the 30 perf. meant?) is simply a transcriptional blunder.

(6) For אַז הַּיָּת Toy prefers הַּוְּת, following **63C3**; this is grammatically easier, but mars the rhythm. [Perhaps we should read אַהָּדָ, cf. 19, 13; Lam. 4, 20. — P. H.]

(7) The first hemistich is evidently too long; য় אָשֶׁרְ (so, too, \$\$\epsilon\$) seems added in order to prevent the offense that might be taken at a statement that this took 35 place at the death of every man [Eccl. 9,4]. ⑤ avoids the difficulty by adding אַנִּדִיק instead of אָנְדִילָּן, and the negative: τελευτήσαντος ἀνδρὸς δικαίου οὐκ ὅλλυται ἐλπίς. য় ותוְּהַלֵּת (so, too, \$\$\epsilon\$); ⑥ τὸ δὲ καύχημα = κ̄κַלַּת.

(9) אַ הְּבָּה is right, קּבּה is subject like נצריקים נער עליי, א wrongly. For אַ אַדאר Hitz., Bick. read מָשְׁתָּה (p. 11) and Toy, שַׁחַת, following 40 אַ מְשָׁתָּה (Toy, however, gives מְשְׁשָּׁה as an alternative.

(12) [For the recurrence of the initial 2 in vv. 9-12 cf. below, p. 54, l. 31. — P. H.]

(16) The second and third hemistichs of this verse are added from I against MC, 50 with Ew., Hitz., Bick. (Bick. however reads 16°: -- מַּעְעֵל יַאָּצֵל הָּיָל.

Instead of M ועריצים (so, too, SC), which does not suit the context, read יְחָרוּצִים, with I divdpeîoi and Hitz., Ew., Bickell.

- 6 (3) או בי באת בכף בעך (so, too, או כי באת בכף בעך (so, too, או כי באת בכף בעך (so, too, of seems to be an unnecessary clause. If it be original, we must, with BICK., presuppose that a corresponding second hemistich has been lost.
 - (5) Instead of the colorless מְיִּר אַ מְּלָּה (ἐκ βρόχων) &. Perles (*Analekten*, 1895, p. 52) and WILD. read אָנִיָּד, which would 5 suit the parallelism very well.
 - (7.8) [Verses 7 and 8a must be combined so as to form one line. To improve the rhythm of the first hemistich omit אשר and ששר the latter is a gloss on קצין (ef. 25, 15) which \$\$\mathbb{T}\$ (מצרא) misread קציר (δ γεώργιον).
 V. 8b is a gloss on 8a. P. H.]
 - (13) Read בְּעֵינוּ with the Kethîb and אָרָנְלוּ and אָרָנְלוּ; so, too, read בְּרָנְלוּ; so, too, read בְּרָנְלוּי with the Kethîb and אַרָנְלִיי and & have בְּרָנִליי, so, too, read בְּרָנִליי
 - (14) By transposing, with Dys., the אתנה from אי to אי we get two well-balanced hemistichs. [אַר, however, is superfluous and mars the rhythm; it would be better to omit it (so BICK., Toy); cf. above, p. 35, l. 38. P. H.]

 15

 Kethîb, as in v. 19, מְּרָנִים; cf. below, p. 50, l. 29; p. 53, l. 47.
 - (16) The sense requires the Qerê מְשְׁתָּה (so, too, \$\$); the Kethîb arose from a mistaken combination of seven abominations.

10

- 10 (4) For או יאש we should perhaps read, with FRANK., following 6, 11; 30, 8, פיש and then שיא for או y (A slack hand produces poverty).
 - (6) The second hemistich is read by 60 in general as by A. BICK. conjectures ingeniously אָפָּרִי רְשָׁעִים כַּעָּם וְחָכָּה (GRÄTZ וּפְּרִי רְשָׁעִים כַּעָּם וְחָכָּה; \$, also, takes as 25 obj. and as subj. (PINKUSS).
 - (7) מכר צדיק לברכהן does not mean The memory of the righteous will be blessed (Toy), but The name of the just will be used as a blessing (cf. Gen. 12,2); אונע a synonym of שמ just as Assyr. zikru (DEL., HW 255b); see Hebraica 1,230.

 In the second hemistich we must read, with KROCHMAL, GRÄTZ, אונע (FRANK. 30 ביו וואר), instead of אונען (contrast Job 5,3); cf. also Oort, Em. P. H.]
 - (9) Instead of M יוֹען TOY suggests either (with GRÄTZ) יֵלע (of: ψ 106,32).
 - (10) אויל שפתים ילבט (50, too, τ) is evidently repeated by mistake from v. 8b. 6 (and so S) δ δ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας εἰρηνοποιεῖ, which perhaps means, according to LAG., ימוכיח לְמֵמִיוּת ישלים; Ew. renders it ומוכיח בשפתים שלום and Bick. (cf. Is. 27, 5) ומוכיח יעשה שלום. Ewald's suggestion (in which Grätz agrees, only changing אל פנים to בשפתים seems most defensible. On behalf of the text of 6 it can be urged that the parallelism in cc. 10 to 22,16 is almost everywhere antithetic. [Perhaps we should read: אומוכיח בלב פתוח ישלים. P. H.]
 - (וה) Instead of או דפאת Toy reads מות or חומ.
 - (17) אות אהה should be pointed as participle, אות , corresponding to מַתְּעָה in the second hemistich (so Frank.). P. H.]
 - (18) For M הכסה CHAJES (p. 32) reads במכסה Lying lips are a cover of hatred (LUTHER: falsche Mäuler decken Hass). This is undoubtedly easier than M so far as the 45 syntax is concerned. של would have the same meaning; cf. Is. 14,11; 23,18. [In the same way המכסה in Lev. 3,3 &c. seems to have been a substantive and not a participle; cf. DILLM. RYSSEL and BÄNTSCH ad loc. P. H.]
 - (20) א כמעם can hardly be original; ε έκλείψει, א פּגּגוּ, פּ מהתא seem to have read differently. [Following ε ἄργυρος πεπυρωμένος we might be inclined to substitute 50 נכהר ע 12,7; Prov. 30,5; see also 25,4; 17,3; 27,21) for א ערוף א שרוף שיטון ליבור א ערוף א ערוף

- 8 (29) Instead of M בחוקו, which seems to have been introduced in error from v. 27, read, with Vogel, וְבְּחַיְּק, following & שׁכּ וֹסְעַטְהְעֹ בֹּתִינִם: ઉ, שׁיה.
 - After ארץ a hemistich seems to be lacking. BICK. strikes out בחוקו מוסרי ארץ as a variant to the second hemistich of v. 27.

 - (31) [V. 31 seems to be a gloss.
 - (32) The second hemistich of v. 32 must be transposed: 32^b and 34^a go together; cf. Toy ad loc. and OORT, Em.
 - (32.33) The first hemistich of v. 32 goes with 33°s; 33°b (אאל תפרעו) must be omitted as an interruptive gloss. The order of the hemistichs in 6°V is 32°a.34°a.32°b.34°b.34°c, 15 while 33 is omitted. P. H.]
 - (33) V. 33 , G; GS c.a and GA are corrected from M.
 - (35) Qerê with T; Kethîb (preferred by Dvs., yet cf. ויפּק in v. 35^b) פֿי מֹנְאֵי מֹנְאֵי מֹנְאֵי הוים, or, otherwise pronounced, מֹנְאֵי מֹנְאֵי חיים, has the testimony of at γάρ ἔξοδοί μου ἔξοδοι ζωῆς and of S.
- 9 (I) Instead of או הציבה VOGEL, FRANK., TOY, OORT, Em. read הציבה set up.

doubling (Del., Ass. Gr. § 52), kanpu, כנף. Cf. Schulthess, l. c., p. 17. — P. H.]

- (4) Instead of the perf. אַמְרָה of M (ל פּנֹת בּית מוֹ read, with Oort, Frank., אַמְרָה (וֹst sing. cohor.); according to Pink. this may be what is meant by יוֹ סִיּן סִיּג in S. Cf. v. 16.
- (7-10) Although read by ## and 658 these verses are a later insertion, as GRÄTZ saw. 35 They do not address the simple as do vv. 4-6 and II ff.; further, 'D in v. II joins excellently with v. 6.
 - (9) א אַ וּ is either corrupt, or a word has dropped out after לחכם; δ (and so, too, \$)
 δίδου σοφῷ ἀφορμήν; € אלף לחכימא.
 - (13) Μ הְּהַּשְּׁהְ but instead of this abstract noun, which is very strange here, read, 40 with OORT, Toy, הַּמָּהָה & ἐνδεὰς ψωμοῦ (= אַאָּה, Jäg.) γίνεται.

 For Μ הְּ (for the meaning anything we might, perhaps, refer to 2 S 18,22; Job 13,13; cf. Ges.-Kautzsch § 137,c) read, with Jäg., Hitz., Grätz, Lag., OORT, Em., following & αἰσχύνην, פִּלְּמָה (yet Pink. doubts; & can only, he thinks, like &, have set some expression which appealed to him in the place of the 45 colorless מברא ב. & מברא ב.
 - (14) Instead of או דעם Toy reads נַפַּל ; cf. v. 3.
 - (16) For M ואמרה read, with Oort, as in v. 4, וְאְמֶרֶה (1st sing. cohor.). σ παρακελεύομαι λέγουσα; τ אמרה.
- 6 (I) Instead of the plur. פַּפְּיך of At read, with שמל and LAG., BICK., TOY, פָּפָּר, sing.
- (2) Instead of באמרי פיך of Al (so, too, SC), which has been taken from 2^b, read,
 with Oort, Toy, following ω χείλη, בְּשְׂפָּתֶיף.

- E (2) Instead of בית of ALS read בְּחוֹךָ, with G and GRÄTZ, DYS., as in v. 20; נות בינת Dys., as in v. 20; נות בינת Dys.,
 - (4) [For the plur. אישים cf. ψ 141,4; Is. 53,3; see, however, Cheyne and Marti ad loc. P. H.]
 - (5) או הבינו in both hemistichs is strange; GRÄTZ and BICK. read in the second hemistich, הבינו; so, perhaps, also δ ἔνθεσθε; [cf. Crit. Notes on Ezra, p. 60, l. 47].
 - (6) For או גנידים, which is doubtful, GRÄTZ, TOY read נלחים verity, as in v. 9.
 - (7) Toy conjectures, following 12, 22, שפתי רשע (or תועבתי).
 - (10) Instead of או מּלְּכָּר שׁ instruction read, with שּבּכּה, OORT, and Toy, מּלְּכָּר שׁרּ (The second hemistich, דעת מְּחרוּץ נבחר, does not mean And knowledge rather than choice gold (so AV, Del. et scientiam prae auro lectissimo); ונבחר is 10 an attributive relative clause (= אשר נבחר מחרוץ; ef. 16, 16; 22, 1; in 8, 19 must be explained in the same way) in which איז is placed before מבחר for the sake of emphasis. The following כ, at the beginning of v. 11, is confirmative (not = for, but = indeed). ודעת is accusative dependent on זקר. Cf. p. 44, l. 16.
 - (12) אובסח, which makes the first hemistich too long, may be scribal expansion. P. H.] I5 Instead of או שכנתי Frank. reads שכנתי הקפנה, following ψ 139,3 (⇒ich verstehe mich auf Klugheit, I am acquainted with prudence, I am an expert in prudence); Toy שכנחי I possess. [או שכנחי או however, may be correct; it is a denominative verb, derived from שכנחי אים heighbor (27,10; Ex. 12,4; 3,22; Ruth 4,17; Jer. 6,21; ψ 31,12); שכנחי שרבהי שרבה שכנחי שכנחי שלנה הקרבה או און אורמה אני שכנתי ערמה און, I am אני שכנתי ערמה און אורמה אור און אורמה און אורמה און אורמה און אורמה אור און אורמה און אורמה אור און אורמה אור און אורמה אור און אורמה אור אורמה אור אורמה אור אורמה אור אורמה אור און אורמה אור אורמה אורמה אורמה אורמה אור אורמה אורמה
 - For M ודעת מומות thoughtful knowledge read ורעת מומות, with 636.
 - (13) או יראת יהוה שנאת רע (also in 65%) is a hemistich too many and breaks the 25 context; Bick., who also puts v. 13 after v. 17, strikes it out as a gloss.
 - (14) Instead of אוי בינה לי גבורה אוי בינה לי גבורה I am understanding; I have might, we have probably, with δ έμή φρόνησις, έμή δὲ ἰσχύς and בילי אני בינה ונוי , to read לי אני בינה ונוי , or, at any rate, with OORT, TOY, אי שווי שווי would be on the analogy of numerous genuine Semitic nominal clauses expressing the identity or absolute 30 congruity of subject and predicate (cf. Ges. ΚΑυτζες [141, c.d.), but here contrary to the context. That simply אובינא ונבורתא ובינא ובינא ובינא ובינא ובינא ובורתא אובינא ובינא ובינא
 - (16) Instead of או כל שפטי Toy reads, following ל, ישפטו
 - (17) א Kethîb אַהְבֵּי, not אַהְבֵּי, as Bick. wishes to pronounce it. Read Qerê אַהְבֵּי, with 6.50. Ew. points to v. ii where also Wisdom speaks of itself in the 3d 35 pers. According to Heid. the Kethîb is a dogmatic correction intended to prevent the use of the verse in defense of the Christian λόγος doctrine; the Torah enters in the place of Wisdom. [Cf. below, p. 45, l. 24; p. 66, l. 14. For אַהָּב = אַהּב cf. above, p. 33, l. 25; p. 34, l. 44.
 - (19) For נבחר see above, l. 11. P. H.]
 - (24) או נכבּדי מים in apposition to מעינות is strange grammatically and in sense; strictly speaking, it can mean nothing but the most honored among the waters (cf. Is. 23,8f. and Ges.-Kautzsch § 133,h). δ πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων passes over מעיני עטוני רמיא passes over מעיני עטוני רמיא. [Oort suggests מעיני עטוני רמיא (cf. pink.); נבקעים; Τογ, מלאי זο נמלאי מים (cf. note on Is. 58,11). P. H.]
 - (26) או וראש (so, too, Se and also G, if it did not read ראשי) does not give a satisfactory sense.
 - (27) [For אוֹ בְּחְקֹב (בּחְקֹב t would be better to read בְּחְקֹב ; cf. Crit. Notes on Isaiah, p. 137, l. 13. The p may be due to the influence of v. 29^b where was corrupted to יבחוקן; see below, p. 42, l. 2. P. H.]
 - (28) Instead of אווים read, with SSC and OORT, Toy, אַנְיָּאָדָ, according to the usage of infinitives with suffixes in vv. 27-29.

Prov.

- 7 (6) In place of M בחלון ביתה (Frank., therefore, substitutes throughout in vv. 6.7 the 3 fem. for the 1 pers.), and Thas מן כוָתא זעירתא. OORT reads בחלון הבטתי; the rhythm suggests rather מחלון ביתי הבטתי.
 - (8) هنمة (instead of جنبة; GES.-KAUTZSCH § 91, e; cf. notes on Gen. 40, 10; Is. 28, 4) is doubtful; perhaps we should read fine following 6, KAMPH., WILD., STRACK; cf. v. 12. 5
 - (9) For או אישון FRANK. reads אָשׁון, following 20,20 Qerê. He adds that אַשׁון is frequently used in the Evangel, Hierosol, with the meaning time; but this usage may be derived from the passages in Proverbs.
 - (10) או נצרת לב could only mean like one guarded of heart (cf. 14,2 and GES.- $KAUTZSCH § 116,k); <math>\mathfrak{G}$ (so, too, \mathfrak{SC}) אַ \mathfrak{m} ποιεί νέων έξίπτασθαι καρδίας (= ומעירת, 10), 10 PINKUSS). [OORT, Em. suggests שורת – P. H.]
 - (11) Instead of או סובת Toy reads סובבת (cf. Cant. 3, 2.3) gadding about.
 - (16) Instead of א חשבות with striped (carpets) GRÄTZ conjectured אונים I have made beautiful. Read, with OORT, הְמֵיתִי, following δ ἔστρωκα, S מנית and δ מימגא.
 - (18) או נחעלסה usually explained as a by-form to עלץ), is probably only a sub- 15 stitute for a coarser word; & έγκυλισθώμεν; ST (for C's right) read, with Pink., ונעפיק) we will embrace.
 - (22) For או פֿתאם, which is doubtful, Dys., Wild. prefer to read הַחָּשׁה, following ל κεπφωθείς; the article, however, would be peculiar, and the part. πης is found only in Job 5,2. Toy suggests a part. Nif. נְּמָהָה, Frank. מְמָהָא; Oort considers 20 to be an adverb from the same stem (= like a simpleton); cf. below, l. 50. For M יבא (so, too, St) read with OORT יבא following 6 αγεται.
- (22.23) After פתאם, at the end of the first hemistich, the second hemistich has fallen out, as the parallelism shows; 22b (כשור אל מבח יבא) goes with כמהר צפור אל פח in v. 23. V. 23° (ולא ידע כי בנפשו הוא) coming after a hemistich that has now 25 dropped out, formed the close of the period, as 9,18 shows. 22° (וכעכם אל מוסר and like a fetter for the correction of a fool) and 23a ער יפַלח חץ כברו until the arrow cleaves his liver) in A are hopelessly corrupt. Nor does 6 καὶ ώσπερ κύων ἐπὶ δεσμούς, ἢ ώς ἔλαφος τοξεύματι πεπληγώς εἰς τὸ ἣπαρ (so, too, ST) help us out. Perhaps אויל has come from a יובל parallel to יובא, so 30 GRÄTZ; cf. Is. 53,7. [RUBEN, Crit. Remarks on some Passages of OT (London, 1896) p. 11, n. * considers מוֹסָר a by-form of מאָסֶר = מוֹסֶר (כּלָ. מאָסֶר) and proposes to read · וכעכם אייל מוסר and as a hart that is caught +in+ the fetter. He takes אויל א, at the end of v. 22, to be a corrupt repetition of איל and, following LAG., he supposes that το τος, 18; 35 is a transposition of בבבל (ψψ 105, 18; 35 איל או which is a gloss on אול או may be a contraction of איל, cf. Syr. ולא, fem. איל). In Assyr. the words for ram (איל) and hart (איל) are both written alike (see Del., HW 32b.48b) a-a-lu. It is possible, however, that one of these words does not represent איל hart but وعل ibex; see my remarks in Beitr. z. Assyr. 1,170. Toy reads כעגל יובל למרבק like a calf that is led to the 40 stall, which is very improbable. Perhaps we should arrange the hemistichs in the following order: -

23° . 22ª הולך אחריה פיתאים ולא ידע כי בנפשו הוא 236.226 כשור אל מבח יבא כמהר צפור אל פת יברו: בברו: מל נמל מלוסיר לעכם עד יפלח חץ כברו: 23ª . 22°

45 not knowing his life is at stake, After her the simpleton follows, Like an ox that goes to the slaughter, like a bird rushing into a snare, Like a hart to the grip of the trap, till its liver is cleaved by the arrow. Transposition of אויל was suggested long ago by DELITZSCH. For איל cf. צבי 6,5. פַּהָאם (אַ בּהָאם; cf. 3,25) is amplificative plural (= this colossal sim- 50 pleton, this arrant fool); cf. above, p. 34, l. 31. — P. H.]

(27) Meaning and rhythm demand a repetition of ביתה before ביתה; so S, but opposed

is All with GT; BICK. 777.

5 γὰρ ζωῆς οὐκ ἐπέρχεται, τος הארחא החיי לא דרכא , בארחא הייים בן ייבל בלובל ייבל בלובל ייבל בלובל ייבל בלובל ייבל בלובל ייבל מות אור אור ווא אור הוא האר מון אור מון אור הוא מון אור מון האר מון הא

In the three passages in Prov., however, שללם undoubtedly corresponds to Assyr. שלל to regard, consider, and nowhere in OT does שלם mean to weigh. The original meaning of שלם steelyard may be indicator. — P. H.]

- (22) או את הרשע (so, too, Sc), evidently an explanatory gloss to the preceding suffix; 15 it appeared necessary because v. 21 did not speak of the godless exclusively. σ ἄνδρα; hence ΒΙCK. ילְכֵּר הְרָשֶׁע. Τον suggests יַלְכֵר הָרָשָׁע.
- (23) או יאבר (ציעי ש) is evidently corrupt. σ ἀπώλετο presupposes יאבר or some similar verb, [probably ישנה f. 13,23; Gen. 19,15; Num. 16,26; in all these passages σ uses the same verb for או נוע ר. P. H.] Dys. יגוע דער דער דער אווי דער אינוע אינוע
- 6 (1-19) For the notes on vv. 1-19 see below, p. 42, ll. 51 ff.
 - (22) V. 22 is, with BICK. and others, to be inserted after v. 23 (cf. on the transposition 7,3.4); מנהה &c. are evidently predicates of מצוה and חורה. In the transposition of the verses the first hemistich has fallen out.
 - (23) Instead of או תוכְהות מיסר (reproofs of instruction) read, with אוכָהות (reproofs of instruction) read, with שנכתה מוכְהות ווכְהות ווכְּהות ווּבְּתות ווּבְתות ווּבּת ווּבְתות ווּבּת ווּבְתות ווּבְתות ווּבְתות ווּבּת ווּבּת ווּבּת ווּבּת ווּבּת ווּבת ווּבּת ווּבּ
 - (24) For א אָן read, with GRÄTZ, BICK., רֵע, following δ ὑπάνδρου and v. 29; Τος ארה γος א לְשׁוּן WILD., following Σθ, reads לְשׁוּן from the smoothness of the tongue of the strange woman (cf. AV).
 - (26) For the first hemistich כי.... לחם (also S and, essentially, €) offers דושף γάρ πόρνης ὅση καὶ ἐνὸς ἄρτου (= כי בער זגה ככר לחם, BICK.) Frank. conjectures בי לחם for the price of a harlot is the price of a loaf of bread.
 - (27) [For ann see below, p. 61, l. 38. P. H.]

- (29) או כן הבא וגו' (so, too, 6 and, essentially, SC) is an explanatory gloss to vv. 27. 35 28, and, as such, is struck out by BICKELL.
- (30) For M לא WILD., FRANK. read ה dropped out owing to the preceding ה at the end of v. 29 (haplography); the traditional rendering Men do not despise a thief is certainly very strange.
- (35) [is here concessive, as in Eccl. 4, 14^a = נו מי Is. 1, 15 or מי Eccl. 4, 14^b; cf. the translation of Eccl. 4, 13-16 in note 23 of my lecture on Ecclesiastes, Oriental Studies, Boston, 1894, p. 272; see also Ges. Kautzsch § 160, b. P. H.]

מ Pinkuss remarks: Mit dem Verbum מלם weiss S, so oft es vorkommt, nichts Rechtes anzufangen.

א מולת תפעלון in the preceding line (cf. Job 36,23) seems to be correct; the conjecture בּלְבֶּל is very improbable; contrast Wellhausen, Skizzen und Vorarbeiten, part 6, p. 176. או בלב is, of course, impossible; but Bάth-Gen's emendation אַ כלכם עלכם עלכם בארץ הַלְּם ידיכם תפּלסון אַ For ידיכם תפּלסון cf. Ges.-Kautzsch § 144, m. — P. H.]

second hemistich with מאשה נכריה. σν αἴσθησις δὲ ἐμῶν χειλέων ἐντέλλεταί σοι; 5 ϕ אב c,a מונס ϕ אסיזי פֿעדי לאָרי (פּצָרי מונט אַפָּתי לָדָ יַנְצָּרוּ; yet ϕ probably read ינצרו, and took ינצרו actively with an indefinite subject. According to Jäg. and Bick. G read יְצֵוּף instead of ינצרו.

(5) Perhaps אל is to be inserted, with OORT, before מות.

(6) # إن (53. — P. H.) בל Toy suggests على [Cf. below, 1. 53. — P. H.]

- (9) אורך אל הורך הורך GRÄTZ, OORT, TOY); ל Zwńy dou, taking הורך, as some have לבל, as meaning soul (LAG.; cf. Wellhausen's translation of the Psalms, p. 187, l. 27); see, however, Crit. Notes on Genesis, p. 107, l. 51. with At; Toy, following 🗓, לְנָכְרָי.
- (10) א בבית must be a miswriting of some verb; (5 (so, too, \$\$) εἰς οἴκους ἀλλοτρίων έλθωσιν, — in all probability an arbitrary addition of a verb, after בבית had appeared in the text. The parallelism requires something like and thy hardwon gain an alien snatch away. OORT suggests ילבש; FRANK. omits ב before taking בית נכרי as subject, corresponding to זרים in the first hemistich.

(16) FRANK. thinks that של or אל should be inserted before או יפוצו.

(17) According to FRANK. we should read אין instead of M אין.

- (18) [Verses 18-20 give the explanation of the allegorical language in vv. 15-17 (just as Is. 51, 10a explains the mythological allusions in the preceding line 51,9°); cf. my lecture on Ecclesiastes, p. 20 = Oriental Studies (Boston, 1894) p. 261. - 20 P. H.]
- (19) Read, with Graec. Ven. מוֹ דמידק סְנאוֹמו, HITZ., OORT, following 7, 18, דְּרֵיהָ The reading בְּדֶּיהָ of M probably originated first in the Rabbinic interpretation of the whole section (so explicitly in Midrash Mishle from v. 15 on) as bearing on the study of the Torah (her breasts will nourish thee; cf. HEID.) of A, although found also in GSC, is suspicious if only as a third hemistich in the verse. It is evidently a kind of softening gloss to 19b.

(20) The first hemistich is overloaded; we should probably, with Dys., omit או כני

following 6; cf. 1, 15.

(21) [# וכל מענלתיו מפלס means neither He weighs all his paths (Toy; RVM weigheth 30 carefully, AV He pondereth all his goings, Graec. Ven. καὶ πάσας τὰς ἀναστροφὰς αὐτοῦ ταλαντεύει), nor He makes plane (Toy, alt., Del., Kamph., Wild.; RV maketh level), but He watches all his tracks, observes all his doings (3 omnes gressus ejus considerat, 6 είς δὲ πάσας τὰς τροχιὰς αὐτοῦ σκοπεύει). Frank., who leaves מפלם untranslated, thinks o read מצפה instead of At מפלם, but פלם, 35, or rather the Nif. naplusu, is a common Assyr. word for regard, observe, notice, consider. ZIEGLER (1791) translated correctly: auf alle ihre Lebensbahnen blickt er scharf, comparing Job 34,21: כי עיניו על דרכי איש וו וכל צעריו יראה.

For the Assyr. stem סלם see ZIMMERN, Babyl. Busspsalmen, p. 17; DEL., HW 528a; cf. also post-Biblical and Aramaic בלש inspect, examine, search; Syr. 40 investigate &c., which is different from בלש to break through = Assyr. פלש (Del., HW 529; Beitr. z. Assyr. 1, 177a s. v. nîpišu): As perfodit is a genuine Syriac word, but שש perquisivit (as well as Aram. בלש) seems to be an Assyrian loanword. (In SCHULTHESS' Homonyme Wurzeln this stem is not discussed.)

In Is. 26,7 ארח לצדיקים מישרים וו 2מעגל איַשֶּׁר יי תפַּלם should be rendered: The 45 way of the just is plain, || Thou watchest the steps of the upright (ישר, which follows מישרים in M, must be substituted for צריק in the second hemistich; contrast ל). יודע דרך צדיקים is nearly equivalent to יודע דרך צדיקים He gives heed to the course of the righteous in ψ 1,6.

In Prov. 4,26 פַלס מעגל רגלך means Watch the path of thy feet or Mind thy 50 steps, and ארח חיים כלי in 5,6 (left untranslated by FRANK.) must be explained in the same way; מלא תרע at the end of this verse is an explanatory gloss on או פן תפלס א. For און ש we must read, with the Versions, כל or בן תפלס, כל. לה of. לה

- 3 (26) For או בּכְּקְלֹך Lag., Dys. read בכל-מְּקְלְתוֹך, following בּבְּקְלֹך, following המסשׁי δδων σου. This would make the first hemistich too long unless we omit הוהי as dittogram of הוהי (cf. Crit. Notes on Ezekiel, p. 52, l. 52).
 - (27) For או מבעליו, which is somewhat peculiar, Toy reads מַבעיך from thy neighbor; [OORT, Em., מאביון, and לעוור for או לעשות P. H.]
 או Kethîb יִרָיך, but Gen. 31,29; Deut. 28,32; Mic. 2,1 support the Qerê יִרָּדָּ
 - (28) או Kethîb לְרַעֵּיך, plur. to thy neighbors; read, with the Qerê, the sing. לְרַעֵּיך in agreement with the imp. sing. which follows.
 - (30) Instead of א Kethîb תרוב read, with the Qerê, תריב; a root דוב (mediæ יו quarrel does not occur.
 - (31) Instead of the flat אל תבחר choose not read, with HITZ. and GRÄTZ, against DEL. and Now. but following 24,19 and ψ 37,1 (7), אַל־תּתְחַר, אַ װאָל־תַּתְחָר, אָל־תַּתְחַר,
 - (34) Instead of אם ללצים Dys. reads עם־לצים, following ψ 18,27; the dittography of the b led to the change of מי to מ. Read, with the Qerê, יְלְעָנְיִים if for miserable or wretched ones (so או Kethîb עַנִּיִם 15 cannot be opposed to the לַצִּים in the first hemistich of the verse; it should be those bending humbly before God. Cf. below, p. 49, l. 8 and RAHLFS, שווי in den Psalmen, Göttingen, 1892.
 - (35) WILD. conjectures, following Hos. 4,7, יבור כסילים מופר בקלון but the glory of the fools shall be changed into shame; Toy suggests ירָשׁ יוֹרִשׁיִי.
- 4 (3) Τον reads כי בן הייתי יי רך וידיד לפני אבי; ידיד following δ άγαπωμενος.
 - (4.5) או היה: קנה הכמה קנה בינה so, too, Se but not G. In the first hemistich of v. 5 of M, as it now exists, are fragments of v. 7 which originally (see next note) followed v. 5. חויה was added at the end of v. 4 to complete the line after the 25 connection with אל תשכח had been broken.
 - (6.7) ∰ (and so, too, S€) reads v. 6 before v. 7 although the suffixes in v. 6 can only refer to הכמה and הכנה V. 7 is lacking in 6, yet is not a gloss, as OORT thinks; it had dropped out of the archetype of ∰6, was entered later on the margin, and came in ∰ to stand in the wrong place.
 - (13) For MC במוסר א have במוסרי (so Toy); either can be right.
 - (15) For M פרעהו (so perhaps also C) σ, followed by S, has έν ψ αν τόπψ στρατοπεδεύσωσιν, i. e. according to Jäg., מְרְעָהוּ; according to Lag., מָרְעָהוּ; according to Oort, מָרְעָהָה; the last is perhaps right. [Oort, Em., מרעהו P. H.]
 - (16) או Kethîb ישׁכָּבוּ (καὶ οὐ) κοιμῶνται (LAGARDE), יכשולו (LAGARDE), יכשולו (BICK.); אם לא ילנו (פון תיקלא γεad probably ימשולו (so rightly PINK.; Heid. re-translates: ימשולו; but the Hif. can hardly be supported with Job 25, 2). The true reading is obscure; OORT guesses ישויתו.
- (18.19) V. 19 must be inserted before v. 18, following HITZ, and DEL. and against #1656. Otherwise we should have, at least, to strike out the 1 before ארח as a 40 dittogram of the preceding 1.

 - (23) For אָ מְבֶּלֹי (so, too, T) read, with לוב, and cf. Deut. 12, 21.
 - (26) For bb see below, p. 38, 1. 50.
- 5 (2) The first hemistich has probably reached us incomplete; to read, with Bick., 50 לְשְׁמֶּרְ for אַ לְשְׁמֵּרְ does not help. ε έννοιαν ἀγαθήν, but the adjective seems to be an arbitrary addition. Dys. joins to חממה, at the end of the first hemistich, האום מו the beginning of the second; he then further arbitrarily supplements the

- 2 (22) אָיְּמָחוּ, so Hitz., Oort, Bick., following אָלְּמָרְּנְּלְּחָהוּ (Frank., Nif'al יְּמְחוּ will tear them out. Siegfried (TLZ '99, col. 329) suggests אָיָּמְיוּ will be wiped away (cf. 6,33). Or should we read יכֹרְתוּ in the first hemistich, so that the 3 plur. impf. would be used in both hemistichs for the passive as in Aramaic (Ges.-Kautzsch § 144,g)?
- 3 (ו) For the sing. אוֹרְתִי שׁ reads here and often elsewhere the plur. אוֹרְתִי; attention will not be drawn to further occurrences of this.
 - (3) The third hemistich of the verse, אַ בְּחָבֵם על לוח לבך, although found also in \$\$\mathbb{C}\$, is to be struck out, with \mathbb{G}\$, OORT, BICK.; it is a gloss from 7,3.
 - (4) For או שׁכל, which was probably influenced by 13,15; שְ 111,10, Toy suggests שֵׁם good repute.
 - (8) M אָלֶּהְלָּ to thy navel (so, too, &) is rather strange in spite of Del. and Baumg. σ τῷ σώματί σου and במש: φ presuppose either לְשִׁהֶּ (= קֹשְׁהֵלְּ ; cf. above, p. 34, l. 44 and below, l. 42) or לְבְשְׁהֵלְּ Agreement with M Kethîb speaks for 15 the first (HITZ., OORT); 4,22, for the second (Clericus, Grätz, Bick., Frank., Strack, Toy).
 - (10) שֶׁבֶּר with Oort, Frank., following & σίτψ; אָ שֶׁבֶּל, (so, too, ST), satiety (abundance).
 - (וו) או should probably be omitted, with Toy, as (early) scribal insertion; cf. 1,15.
 - (12) אין with Oort, following the context; או אַבּאָב which can only mean and even 20 as a father. Dys., following σ μαστιγοῖ δέ, conjectures אָכָאָב, in parallelism with איניאָם. But as only the Qal and Hif'îl occur of the stem אָכָאָב, we should have at least to read, with BICK., FRANK., STRACK, TOY, וְיַכְאָב.

 Τον prefers to read איני אישר סי אישר.
 - (13) For אואדם at the beginning of the second hemistich we should probably read, 25 with KAMPH., WILD., OORT, Em., אוש (בּרָ, 6, 12; Is. 2, 9, &c.) or, with Toy, אנוש
 - (15) או Kethîb מְּבְּנִינִם is a transcriptional error; read, with the Qerê, מָּבְּנִינָם. אָרָ read, with Oort, Bick., Pink., Toy, following and 8, 11, הַּפְּצִיךָּ
 - (18) אים is by no means ein ganz farbloses Bild (FRANKENBERG); we may safely assume that the משלים were conscious of the original meaning of אין חיים (11,30; 30 13, 12; 15, 4) as well as of מקור חיים (10, 11; 13, 14; 14, 27; 16, 22) just as modern German poets have not entirely forgotten the import of the term Jungbrunnen, although Toy, Comm., p. 206 remarks, "there seems to be no reason to suppose a reference to a primitive spring of life corresponding to the tree of life of Gen. 2." For the tree of life and the spring of life (Assyr. namsû; cf. Crit. Notes 35 on Ezekiel, p. 64, l. 27) in Oriental folklore see MEISSNER, Alexander und Gilgamos (Leipzig, 1894), p. 16; cf. JASTROW, Rel. of Bab. and Assyr., pp. 510.516. See also SCHRADER'S KB 6, 1, p. 248, l. 254; p. 252, l. 298. The plant of life is mentioned, apart from the Nimrod Epic, in the cuneiform historical texts, e. g. in an inscription of Esarhaddon (Beitr. z. Assyr. 3, 254, 11; cf. ibid. p. 360): 40 šarrûtu kîma šammi balâți elî šîr niše liţîb 'may the kingdom be beneficial to the welfare (שְׁאֵר) of mankind like the plant of life." Cf. below, p. 60, l. 27. — P. H.] מאשר ; read, with LAG., OORT, following the parallelism, מאשרים. The singular might be explained as distributive: every one of them will be made happy (cf. GES.-KAUTZSCH § 145, l) but in almost all analogous instances the text is doubt- 45 ful. BICK. emends או ותמכיה מאשר to ותמכה מאשר.
 - (21) או פּל־יִלוּ מְעִינֶּיךְ is unintelligible; it is impossible to get from v. 20 a subject for אלייני. Probably the words were taken from 4,21 to fill out a text which had become illegible (cf. English translation of Isaiah, p. 209, l. 35). אליינל מְעִינֵיךְ פּרָי וּמֹי הַ מְנִינְיךְ OORT בני after בני after בני בולי הַ הִי וּמֹי but compare, on C, Pinkuss.
 - (25) פַּהָאָם (cf. note on 1,4) with OORT, Tov, in accordance with the parallelism; אוּ בּיֹנָהָ cf. below, p. 40, l. 50.

- [One of the three hemistichs of this verse must be omitted; Toy cancels the first, אוויעה הוא סיין, or rather שובו לתוכחתי, but it seems preferable to eliminate the third, אודיעה דברי אתכם, which appears to be an explanatory gloss to the second hemistich הנה אביעה לכם רוחי המשובו לתוכחתי]. הנה אביעה לכם רוחי שובו לתוכחתי]: הנה אביעה לכם רוחי שובו לתוכחתי]: הנה אביעה לכם רוחים שובו לתוכחתי]: הנה אביעה לכם רוחים הוא שביעה לכם רוחים המשובו לתוכחתים הוא שביעה לכם רוחים המשובו לתוכחתים המשו
 - (26) אֵיד calamity (cf. v. 27; 6,15; <13,15-; 24,22; 27,10; for 17,5 see p. 49, l. 16) is identical with אָד flood Gen. 2,6; Job 36,27; see Crit. Notes on Genesis, p. 118, l. 3. For pn see Crit. Notes on Judges, p. 59, l. 6. P. H.]
 - (27) א Kethîb כשואה, transcriptional error; Qerê כשואה. א א בשא עליכם צרה וצוקה. א א בבא עליכם צרה וצוקה: so, too, GSE, yet in G between the first and second 10 hemistichs of the verse in א; apparently the words stood on the margin of the common archetype of א and G.
 - (29) BICK. + אלהים (cf. 2, 5) against £16\$3.
 - (30) [For נאץ cf. Crit. Notes on Ezekiel, p. 81, l. 3.
 - (33) שאנו in spite of שאנו Job 3,18, is not a form למלל (Barth, § 143ª) but a form קמלן p, like בעננה אבני &c. (Barth § 206ª), so, too, רְעָנָן; the form ווי איננו העננה ווי Job 15,32 is adjective, not verbal; the two hemistichs of the verse must be transposed: בלא יומו הְמָּלֹי: וְכָפַתוּ לא רעננה P. H.]
- 2 (7) יְצָּפֿן (cf. below, p. 40, l. 36; cf. below, 13,22.

 The stem of יַּצָּפֿן (cf. below, p. 40, l. 32) not ישה. P. H.]
 - (8) או אפרוה אינו פיין, i. e. ואסידו, or is it אוסידו and so only orthographically different from the Qere אינוס with which a grees? Both readings regard God as the subject of אינוס with which a grees? Both readings regard God as the subject of אינוס אינוס
 - (9) Toy thinks the rhythm might be improved by reading מישרים thou shalt keep instead of א מישרים.
 - (14) און (so, too, 65°C; Dys., Grätz רָשָּ). This is a surprising pleonasm beside ההקבוח; it is evidently repeated from 14°and is, with Oort, to be struck out.
 - (15) Read with Dys., WILD., STRACK, following 10,9, מְעַקְשִׁים. אַ מְעַקְשִׁים whose paths 40 are crooked; but the parallel ונלווים במענלותם shows that the sinners are the subject.
 63 and Toy try vainly to help the sense out by passing over the a in במענלותם.
 - (17) [For ברית see above, p. 33, l. 38. P. H.]
 It would perhaps be better to read, with BICK. and Toy, אלהים for £1 אלהים.
 - (18) או שחה, and so ¢; this שחה is evidently intended as predicate to שרה, but בית is 45 masculine, and if we accent the last syllable (as perfect of שחה) the meaning is unsuitable. LAG., OORT, BICK., following δ ἔθετο, שֶׁתָּה [We might perhaps read: שֶׁתָּה בִּתָּה; cf. 22,14; 23,27; also Is. 38,17.
 - (19) For the first hemistich, כל באיה לא ישובון, כל באיה לא ישובון, כל באיה לא ישובון כל באיה לא ישובון (19) for the first hemistich, כל באיה לא ישובון (19) כל באיה לא ישובון (19) אושר (19) לא לא לא לא לא לישובון (19) אושר (19) לא לא לישובון (19) לא לא לישובון (19) לא לא לישובון (19) לא לא לישובון (19) לא לא לא לישובון (19) לא לא לישובון (19) לא לא לא לישובון (19) לא לא לישובון (19) לא לא לישובון (19) לא לא לישובון (19) לא לי

- - (11) אלים. Grätz, Dys., Kamph., Wild., Toy, read לְּתָם for the sake of the parallelism with לום. But v. 18a supports או (so Oort). [הוא instead of או לנקי הנקי seems to 15 be preferable. The error may be due to the influence of v. 18a (בּלַ. 12,6). מוֹנִים appears to be an explanatory gloss (Toy). P. H.]
 - (15) א בני (so, too, א (so, too, GSc.aCS); BICK., with GSAV &c.

 Instead of א מנחיבתם שנהיבתם (so, too, unique of the fem. sing. מנחיבתם is Is. 43, 16.
 - (16) V. 16 is omitted by GSVP, HITZ., NOW., DYS., OORT, BICK., WILD.; it is an evident gloss from Is. 59,7. GS c.a SC, BAUMG. support #1.

 - (18) WILD. prefers to read לְּדֶם, following of of φόνου μετέχοντες, instead of At לַּדְמָם.
 - (19) Toy is inclined to read אדחות such is the fate &c. instead of At ארחות, but 6 has αί ὁδοί (cf. ψ 1,6 &c.).

 Instead of At בעליו JÄG., Heid., Oort (following δ τῆ γὰρ ἀσεβεία) prefer to read בעולה; yet in that case we would expect נבעולה.
 - (20) [M הְמֵּמוֹת for הְמְּמוֹת is amplificative plural; ef. p. 40, l. 50; p. 49, l. 3; p. 59, l. 45, and Crit. Notes on Ezekiel, p. 70, l. 50; contrast Ges.-Kautzsch² § 124,e.

 M הְּמוֹת in this connection (ef. 8,3) cannot be 3 f plur. (= tarun-na; ef. Arab. iaqirna for iaqrirna, &c.); nor can it be an emphatic form of the 3 f sing. (= Arab. tarunnan); it might be explained as a form like Arab. tanudda for tandud 35 (WRIGHT-DE GOEJE³ I, § 121), but, unless we read, with Heid. and Oort, החצת ווי is better to point אָרָנָה as in Job 39,23 (König, Synt. § 348, c).— P. H.]
 - (21) For M הְּמִימּה το (τειχέων) seems to have read המוח. Toy is inclined to adopt this reading [so, too, OORT, Em. P. H.] or to substitute מלמים, as in 8,2.

 M בפתחי שערים overcrowds and disturbs the hemistich; it is evidently an explanatory 40 gloss to בפתחי שערים. [Cf. OORT, Em. (see below, p. 69, l. 1).

 In the same way the following אמריה must be omitted as superfluous scribal expansion (so Toy); cf. below, p. 55, l. 23.
- (23) Dys., Toy prefer שובו to או to אובו; the ה is perhaps dittogram of preceding ה. 50
 - α [It is hardly necessary to state that these first two clauses are not authentic; cf. RANKE, Deutsche Gesch. im Zeitalter der Reform., 6th ed., vol. 1, p. 336. P. H.]

Assyr. mišlāni, Arabic شطور, and that the term refers to the form (contrast above, p. 32, l. 49); it means originally neither parable nor proverb &c. but simply a line of poetry or verse, each stich consisting of two hemistichs. — (According to König, Stilistik (Bonn, 1900) p. 81, l. 19 מָשֶׁל means γνώμη, sententia.)

For cuneiform proverbs see HALÉVY, Mélanges de critique et d'histoire relatifs aux peuples sémitiques (Paris, 1883) pp. 326 ff. and JÄGER's paper in Beitr. z. Assyr. 2, 274 ff., esp. p. 281; cf. note 20 to my lecture on The Book of Ecclesiastes (Boston, 1894). Ibid. n. 23 I have quoted a specimen of an Assyrian byp:— alu ša kakkašu dannu nakru ina pân abullišu ul ippaṭar

"A city whose weapon is not strong —

The enemy will not be scattered in front of her gate."

The introductory verses at the beginning of the Book of Proverbs bear a certain resemblance to the opening lines of the Babylonian Nimrod Epic; see Beitr. z. Assyr. 1,102; MÜRDTER-DELITZSCH, Geschichte Babyloniens und Assyriens (Calw, 1891), p. 47; A. JEREMIAS, Izdubar-Nimrod (Leipzig, 1891), 15 p. 14. It might be well to state in this connection that it is by no means certain that the ideographic name of the hero of the Babylonian epic is to be read Gilgames' (see Journal of the Amer. Orient. Soc., vol. 16, p. ix). Gilgames' may have been a surname like the appellation of the Babylonian Noah, Atra-xasis or Xasis-atra (see l. c., p. cxi). To read the ideographic name of the hero of 20 the Babylonian epic Gilgames' is about as reasonable as the idea that the name Richard I. should be pronounced Cœur de Lion. Contrast KB 6, 1, p. 116.

- (8) I have pointed out in the Critical Notes on Chronicles, p. 80, l. 48 that חוָה is a Babylonian loanword = tertu, a the indication of the divine will from which the 25 sacred oracle is derived, while Aram. אַרָיָתא and Ethiopic ôrît correspond to the byform of tertu: ûrtu. This ûrtu has no connection with Heb. אורים, as ZIMMERN suggests in his Beitr. zur babyl. Religion, part 2 (Leipzig, 1899) p. 91, n. 2; אורים, the unfavorable, condemnatory answer of the oracle, is connected with ארר to curse just as ullu, the cuneiform technical term for the unfavorable 30 answer is akin to אַלָה curse; ullulu means in Assyrian spell-bound from א אלל to bind, just as arâru means not only to curse but also to bind (DEL., Heb. Lang., p. 53; HW 70b. 138a), or as חָבֶר denotes both association (see below, note on 21,9) and enchantment. The technical name for the favorable answer, Heb. ממים blamelessness, acquittal is, in the cuneiform texts, annu, lit. response, cf. Heb. 35 ענה (see below, note on 15,28); a connection with annil 'this' and Heb. הנה (ZIMMERN, I. c., p. 88, n. 4) is not probable. The name of the Babylonian diviners, barî (cf. ברית, ZIMMERN, l. c. p. 90) is not concealed in הברגים שמים Is. 47, 13, as ZIMMERN suggests (l. c. p. 85, n. 8) but we find it in Is. 44, 25; Jer. 50, 36, where we must read בָּרִים instead of או בַּרִים (3 divini). See the ab- 40 stract of my paper on The Origin of the Mosaic Ceremonial in No. 145 of the Johns Hopkins University Circulars (May, 1900) p. 37a and my paper on Babylonian Elements in the Levitic Ritual in vol. 19 of the Journal of Biblical Literature (Boston, 1900) p. 58; cf. Crit. Notes on Ezra-Nehemiah, p. 60, l. 15.
- (10) אל־מֹנֵא, solemnly pronounced, is a full hemistich. Toy, Comm., p. 19, remarks 45 that this clause may be purposely short. Similarly the brevity of the first hemistich in 23,35°, מתי אקיץ, is intentional: after מתי אקיץ there is a pause, practically equivalent to our modern dash (—); it is unnecessary to insert, with BICK. and Toy, מֵיִנִי (Gen. 9,24). For this intentional brevity of certain hemistichs see Crit. Notes on Isaiah, p. 172, l. 1; cf. also Is. 40,9, where the first hemistich 50

מְנָה הוֹנְה = Babyl. tertu see Crit. Notes on Ezra-Nehemiah, p. 31, l. 23; p. 58, l. 7; Crit. Notes on Isaiah, p. 88, l. 38. — P. H.]

Prov.

MÜHLAU, H. F., De proverbiorum quae dicuntur Aguri et Lemuelis origine atque indole, Lipsiae, 1869.

Now. = W. Nowack, Die Sprüche Salomo's (in Kurzgefasstes exegetisches Handbuch zum AT), Leipzig, 1883.

OORT = H. OORT, Spreuken 1-9, in Theol. Tijdschrift, Leyden, 1885, pp. 5379ff.

PINK. = H. PINKUSS, Die syrische Übersetzung der Proverbien textkritisch und in ihrem Verhältnisse zu dem masoretischen Text, den LXX und dem Targum untersucht; in ZAT 14 (1894).

STRACK, Die Sprüche Salomos, second edition, Nördlingen, 1899 (in STRACK'S 10 and ZÖCKLER'S Kurzgefasster Kommentar zu den Heiligen Schriften des A und NT.

Toy = C. H. Toy, A Critical and Exegetical Commentary on The Book of Proverbs, New York and Edinburgh, 1899, in The International Critical Commentary.

VOGEL = A. SCHULTENSII Versio integra Proverbiorum Salomonis et in eadem Commentarius, quem in compendium redegit et observationibus criticis auxit GEO. JO. LUDOV. VOGEL, Halis, 1768.

WILD. = G. WILDEBOER, Die Sprüche, in KARL MARTI'S Kurzer Hand-Commentar zum AT, Freiburg i. B., 1897 (cf. also WILDEBOER, De Tijdhepaling 20 van het Boek der Spreuken in Verslagen en Mededeelingen der Koninkl. Akad. van Wetenschapen (Afd. Letterkunde, 4. Reeks, deel iii) Amsterdam, 1899, pp. 233-265.

25

15

I (3) Instead of או מוּכִר הַשְּׁבֵּל, which is somewhat peculiar, OORT suggests מוּסְר הַשְּׁבֵּל; it is better, however, to read מוּסָר וְהַשְּׁבֵל, following 21, 16 and Dan. 1, 17.

(4) [For או פְּתְאִים read פְּתָאִים; cf. ZA 2,275; NÖLDEKE, Syr. Gr.² § 40, E; LAGARDE, Mittheil. 3,29, n. 1; JÄGER, Beitr. z. Assyr. 1,489.

(6) The Hebrew term אָדְיִים does not mean simile, parable, it refers to poetic lines consisting of two parallel halves or hemistichs; cf. Assyr. mišlu 'half' (Arab.), DEL., HW 432a, and the Arabic term i. e. broken in two, divided in the middle. Like Arabic i. e. broken in two, divided in two parallel columns, each line consisting of two hemistichs, as the Song of 35 Moses in Deut. 32 appears in the current editions of \$\mathbb{H}\$; cf. SCHRADER, Die Höllenfahrt der Istar (Giessen, 1874) p. 60; HAUPT, Akkad. Sprache (Berlin, 1883) p. 25 and pp. xxxv.xxxvi below; ZIMMERN, Babyl. Busspsalmen (Leipzig, 1885); Beitr. zur Kenntniss der Babyl. Religion, Part I (Leipzig, 1896) p. 53; ZA 8,121; 10,1; 11,86; 12,382; DELITZSCH, Das babyl. Weltschöpfungsepos 40 (Leipzig, 1896), pp. 6 and 60ff., especially pp. 100 ff. and pp. 92ff.; GUNKEL, Schöpfung und Chaos (Göttingen, 1895) pp. ix and 401 ff.; CHEYNE, Crit. Notes on Isaiah, p. 78, l. 24.

BROWN-DRIVER-BRIGGS' Lex. translates אָשֶׁי proverb, parable but adds in parenthesis:—"of sentences constructed in parallelism, usually of Hebrew wisdom, 45 but occasionally of other types;" and Toy states in his Commentary on Proverbs, p. 3:— "The Hebrew word אַשְּׁי (proverb) probably signifies similarity, parallelism (nearly = comparison), and seems to have been used at an early time of all poetry, hardly with reference to the form (parallelism of clauses, clause-rhythm, being the distinctive formal characteristic of old-Semitic poetry), 50 but, probably, with reference to the thought (short distichs made by the juxtaposition of related ideas, originally comparisons with familiar objects." I believe, however, that אַשְּׁ means originally equality or equal parts or halves,

---- Critical Motes on Proverbs -----

HE PRINCIPAL commentaries and critical notes on the Book of Proverbs are referred to in the present notes under the following abbreviations:—

BAUMG. = A. J. BAUMGARTNER, Étude critique sur l'état du 5 texte du livre des Proverbes d'après les principales traductions anciennes, Leipzig, 1890.

BERTH.=E. BERTHEAU, Die Sprüche Salomo's (in Kurzgefasstes Exegetisches Handbuch zum AT), Leipzig, 1847.

BICK. = G. BICKELL, Kritische Bearbeitung der Proverbien, in 10 the Vienna Oriental Journal, vol. 5 (1891), pp. 86ff.

CHAJES = H. P. CHAJES, Proverbia-Studien zu der sogenannten Salomonischen Sammlung C. x-xxii, 16, Berlin, 1899.

DEL. = FRANZ DELITZSCH, Das Salomonische Spruchbuch, in KEIL und DELITZSCH, Bibl. Commentar über das AT, Leipzig, 1873.

Dys. = Joh. Dyserinck, Kritische Scholiën bij de vertaling van het boek der Spreuken, in Theol. Tijdschrift, Leyden, 1883.

Ew. = H. EWALD, Die Dichter des Alten Bundes, part 2, second edition, Göttingen, 1867.

FRANK. = W. FRANKENBERG, Die Sprüche übersetzt und erklärt in W. NO- 20 WACK's Handkommentar zum AT, Göttingen, 1898.

GRÄTZ = H. GRÄTZ, Exegetische Studien zu den Salomonischen Sprüchen, in Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums, 1884, pp. 289 ff.; 337 ff.; 414 ff.; 433 ff. Cf. GRÄTZ's critical notes on Proverbs in the second part of his Emendationes, Breslau, 1893, pp. 30-33 (covers cc. 1-22).

HEID. = M. HEIDENHEIM, Zur Textkritik der Proverbien, in Deutsche Vierteljahrsschrift für englisch-theologische Forschung und Kritik, 2 (Gotha, 1865), pp. 395 ff.; 3 (Zürich, 1867), 51 ff., und 327 ff. (covers cc. 1-9).

HITZ. = F. HITZIG, Die Sprüche Salomos übersetzt und ausgelegt, Zürich, 1858. JÄG. = J. G. JÄGER, Observationes in Proverbiorum Salomonis versionem 30 Alexandrinam, Meldorpii et Lipsiae, 1788.

KAMPH. = A. KAMPHAUSEN, Übersetzung der Sprüche in KAUTZSCH'S AT (second edition, Freiburg, 1896) pp. 784 ff., with brief critical notes on the text in the Beilagen, pp. 81 ff.

LAG. = P. DE LAGARDE, Anmerkungen zur griechischen Übersetzung der 35 Proverbien, Leipzig, 1863.

15

20

25

30

ה,12 פן ישתה וישכח מחְקּק וישׁנה דין כל בני עני:

6 תנו שֵׁכר לאובד ויין למרי נפש:
7 ישתה וישכח רישו ועמלו לא יוכר עוד:
8 פְּתח פיך לאָלֵם אל דין כל בני חליוף:
9 פַּתח פיך שפט צדק ודין עני ואַבְּיוֹן:

ורחק מפנינים מכרה: י אשת חֵיל מי ימצא ושלל לא יחסר: וו במת בה לב בעלה כל ימי חייה: 12 במלתהו מוב ולא רע ותעש בחפץ כפיה: 13 דרשה צמר ופשתים מפֶּרָחק תביא לחמה: 14 היתה כאַניות סוחר ותהַן מרף לביתה": מו ותקם בעוד לילה מפרי כפיה נמעיהי כרם: 16 זממה שרה ותקחהו ותאַמץ זרועתיהָ: 17 הגרה בעוז מתניה לא יכבה בליל גרה: 18 מעמה כי מוב סחרה וכפיה תמכו פלך: 19 יריה שלחה בכישור וידיהַ שלחה לאבִיון: כ כפה פרשה לעני כי כל ביתה לבש שינים: 21 לא תירא לביתה משלג שש וארגמן לבושה: 22 מרבדים עשתה לה בשבתו עם זקני ארץ: 23 נודע בשערים בעלה וחגור נתנה לכנעני: 24 סדין עשתה ותמכר ותשחק ליום אחרון: כה עז והדר לבושה ותורת חסד על לשונה: 26 פיה פתחה בחכמה ולחם עצלות לא תאכל: 27 צופיה הילויכות ביתה ויהללה בעלה: 28 קמו בניה ויאשרוה ואת עלית על כַּלֹנה: 29 רבות בנות עשו חיל ל שקר החן והבל היפי אשה יראת יהוה היא תתהלל: ויהַללוהָ בשערים מעשיהָ: 31 תנו לה מפרי ידיה

ייי:31. וחק לנערתיה (a) מו.33

	ומצאתו לא רְחץ:	יור מהור בעיניו	30 ,12
	ועפעפיו ינשאו:	יור מה רמו עיניו	7 13
	ומאכלות מתלעתיו	יור חרבות שניו	7 14
	ואבְיונים מֵאדם:	אכל עניים מארץ!	,
5	הב הב	לעלוקה שתי בנות	מו י
	ארבע לא אמרו הזן:	שלוש הנה לא תשבענה	•
	* * * * * * rnd	* * * * * * 5	
to	ואש לא אמרה הון:	ארץ לא שבעה מים	
	ותבו ליָקָהת אם	עין תלעג לאב	17
	ויאכלות בני נשר:	יקרוה ערבי נחל	
15	וארבעיהי לא ידעתים:	שלשה המה נפלאו ממני	
	דרך נחש עלי צור	ררך הנשר בשמים	
	ודרך גבר בעלמה:	ררך אנִיה בלב ים	
	ותחת ארבע לא תוכל שאת:	תחת שלוש רגוה ארץ	21
20	וגבל כי ישבע לחם:	תחת עבד כי ימלוך	22
	ושפחה כי תירש גברתה:	תחת שנואה כי תבעל	23
	והמה חכמים מחָכּמים:	ארבעה הם קטני ארץ	24
	ויכינו בקיץ לחמם:	הנמלים עם לא עו	
25	וישימו בפלע ביתם:	שפַנים עם לא עצום	
	ויַצא חצץ כָּלו:	מלך אין לארבה	
	והיא בהיכלי מלך:	שָׂממית בידֵים תתַפּשׂ	
	וארבעה מַטִּבי לכת:	שלשה המה מימבי צעד	20
30 .	ולא ישוב מפני כל:	שיטון המה מקב בק. ליש גבור בבהמה	
3-	ומלך	זרזיר מתנים או תיש: זרזיר מתנים או תיש:	
	ואם זמות יד לפה:	אם נכלת בהתנשא	
25	ומיץ אף יוציא וםי:	כי מיץ חלב יוציא חמאה	33
35		X 0°	
	a babasa damining bersasa sala		
40	שא אשר יִפְרַתוּ אמו:	דברי למואל מלך מי	31,8
	בכורי אמר אליך>	מה ברי <מה למואל	2
	ומה בר גדרי:	ומה בר במני	
	ודירכייך -למימיחות> מלכין: 3	,	
	ולרוזנים * * * * אַיּ שֵׁכר:	אל למלכים שתו יין	
	מנָאפת אכלה ומחתה פיהָ ואמרה לא פ	כן דרך אשה (β) כ-30 כן דרך אשה	לצר 30,16 (α)
ים למואל	(אל למלכ 31,4 (אל למלכ	אפַים יוציא ריב	(ץ) 33 (ץ)

ערע מרע (a) אס_יל מרע

	וחכמים ישיבו אף: ורגו ושחק ואין נחת:	אנשי לצון יפיחו קריה 29,8 איש חכם נשפט את איש אויל 9
	וישרים יבַקּרא נפשו: וחכם באחור ישַבחנה:	י אנשי דמים ישנאו תם 11 כל רוחו יוציא כסיל
5	כל משֶרתיו רשעים: מֵאיר עיני שניהם יהוה:	12 משל מקשיב על דבר שקר 13 רש ואיש תככים נפגשו
	בסאו לעד יכּון: ונער משָׁלח מביש אמו:	14 מלך שופט באמת דלים טו שַבט ותוכַחת יתן חכמה
10	וצדיקים במפַּלתם יראו: ויתן מעדנים לנפשך:	ה בבם התביות יון הכבה. 16 ברבות רשעים ירבה פשע 17 יסר בנך ויניחק
	ושמר תורה אשרָהו:	18 באין חזון ְיפּרע עם
15	כי יבין ואין מענה: תקוח לכסיל ממנו:	ו בדברים לא יוָסר עבד הוית, איש אץ בדבריו
	ואחריתו יהיה מידיון: ובעל חַמה רב פשע:	21 מפַנק מנער עבדו
	ושָׁפל רוח יתמֶך כבוד:	ינָרה מדון 22 איש אף ינָרה מדון 23 נאָות אדם תשפילנו
20	אָלה ישמע ולא יגיד: ובוטח ביהוה ישָׂגב:	24 חולק עם גנָב שונא נפשו כה חַרָדת אדם יתן מוקש
	ומיהוה משפט איש: ותועבת רשע ישר דרך:	26 רבים מבקשים פני מושל 27 תועבת צדיקים איש עול
	• • • • • • • • • • • • • • • • • • •	ארע און עבונ בוייקים איט עור 27 ארשיי איז איז ארע איז
25		
••	יָקָה יהמַשאי	דברי אגור בּן
	לאיתי אל יוָאַכֶּיל: ולא בינת אדם לי:	א,30 נאָם הגבר לאיתיי אל 2 כי בַער אנכי מֵאיש 2
30	ודעת קדשים אַדע:	וולא למדתי חכמה 3
	מי אסף רות בחפניו מי ה-חויק -ב-אפסי ארץ	מי עלה שמֵים ויַרַד מי צרר מים בשִּמְלה
	ומה שם בנו": מגַן הוא לחוסים בו:	מה שמו ה כל אָמָרת יאלוהי צרופה
3 5	פן יוכיח בך וגכזבהָ:	6 אל תוּסְהְּ על דבריו 6
	אל תמנע ממני בטרם אמות: באש ועשר אל תתן לי ³ :	7 שתַּים שאלתי מאתך 8 שָׁוָא ודבר כוב הַרְחַק ממנּי
	ואמרתי מי יהוה	9 פן אשבע וכְחשתי
40	ותפשתי שם אלהי:	ופן אוָרש וגנבתי
	פן יקללך ואשמת:	י אל תַּלְשׁן עבר אל ארנייסו
	ואת אמו לא יכָרך:	דור אביו יקלל ∗פאייים ביו יקלל ביו דור אביו יקלל
חם חָקי:	וβ) 8 המריפני ל	אָסנּ כי תַדע (מַ

	ואין לדור דור:	בי לא לעולם חסן 27,24
	ונאספו עשבות הרים:	כה גליה חציר וגראה דשא
	ומחיר שרה עתודים:	26 כבשים ללבושך
	וחיים לנערותיך:	<∞-ן ובי חלב עוים ללחמך
5	7,11,021,-2,11	,=
~	וצדִיק[] ככפיר יבמח:	גסו ואין רדף רשעי[ים] א,28 נסו ואין רדף
	ובאדם ^{פידע} כן יאריך:	בפשע ארץ וּרבּים שריהָ 2
	ממר סחף ואין לחם:	3 גבר רש-ע- ועשק דלים
	ושמרי תורה יתנֶרו בם:	4 עובי תורה יהַללוֹ רשע
10	ומבַקשי יהוה יבינו כל:	ה אנשי רע לא יבינו משפט
	מַעָקָשׁ דריכִים והוא עשיר:	6 מוב רש הולך בתמו
	ורעה זוללים יכלים אביו:	ז נוצר תורה בן מבין
	לחוגן דלים יקבצנו:	8 מרכה הונו בנשך יוביתרבית
	גם תפלתו תועבה:	9 מַסיר אזנו משמע תורה
7.5	בשחותו הוא יפולז:	י מַשְׁגה ישרים בדרך רע
15	ודל מבין יחקרנו:	זו חכם בעיניו איש עשיר
	ובקום רשעים יהְפּשוּ אדם:	12 בעלץ צדיקים רבה תפארת
	ומודה ועזב ירחם:	13 מכַסה פשעיו לא יצלית
	ומַקשה לבּו יפול ברעה:	14 אשרי אדם מפחד תמיד
	מושל רשע על עם דל:	פו ארי נהם ודב שוקק
20	שנא בצע יאריך ימים:	ונגיד: חסר תבויניות ∞רב וניות ∞רב
	יביע הַבע הוון בו בו	[מעשפות
	יעד בור יגום אל יתמכו בו::	ויגעפארוי. 17 אדם עשָק בדם נפש
	יעי בוו יכוט הל יתמכו בוי ונעקש דריכִים יפול ב-ש-חת:	ז הולך תמים יוָשע 18 הולך המים יוָשע
25	ומרדף ריקים ישבע ריש:	ווכן ונכים יושע 19 נים עבר אדמתו ישבע לחם
-3	ומין להעשיר לא ינקה:	כ איש אמונות רב ברכות
	ואן לוועשו לא יבקווי	ב א. א שמורוונוד דו רוונ
	ועל פת לחם יפשע גבר:	21 הכר פנים לא מוב
	ולא יַדע כי חסר יבאנו:	22 גבהל להון איש רע עין
30	ממחליק לשון י[אחרייוי]:	23 מוכית אדם [] חן ימצא
	חבר הוא לאיש משחית:	בוזל אביו [©] ואמר אין פשע 24
	ובמח על יהוה ירשן:	כה רחב נפש ינֶרה מדון
	והולך בחכמה הוא ימלמ:	26 בומח בלבו הוא כסיל
	ומעלים עיניו רב מאַרות:	27 נותן לרש אין מחסור
35	ובאַבָּדם ירבו צדיקים:	28 בקום רשעים יפתר אדם
33	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	בקום ו שעם ישוא הוו או
	פֶּתע ישבר ואין מרפַא:	א,29 איש תוכחות מַקְשה ערף
	ובמשל רשע יאנח עם:	ברבות צדיקים ישמח העם
	ורעה זונות יאַכד הון:	איש אהב חכמה ישמח אביו 3
40	ואיש תרומות יהרסנה:	4 מלך במשפט יעמיד ארץ
	רשת פורש על פעמיו:	ה גבר מחליק על רעהו
	וצהיק ירושף ושמח:	6 בפישע איש רע מוקש
	רשע לא יבין דעת:	ז ידע צהיק דין דלים
الهوا (δ)	(ץ) י,28 ותמימים ינְחלו מוב	ייין איין איין איין פרין פרין איין איין פרין פרין פרין איין איין פרין פרין איין איין איין פרין פרין פרין פרין פרין פריין איין איין איין איין איין איין איין
		βετα μοι» (γ) βετα Επίλη 27,27 (α)

	גלאה להשיבה אל פיו: משבעה משיבי מעם: מתיעביר על ריב לא לו:	מא, 26 ממן עצל ירו בצלחת 16 חכם עצל בעיניו 17 מחזיק באאונייי כלב עבר
5	הירה זְקִים ‹וּאָדִּים[]: ואמר הלא משַׂחק אני:	18 כמתלַהְלָהּ ‹[יַבַּימות]› 19 כן איש רְמה את רעהו
10	ובאין נְרָגן ישתֹק מדון: ואיש מדּתּנים לחרחר ריב: והם ירדו חדרי בטן: שפתֵים <תַּלִּקִים ולב רע: ובקרבו ישית מָרְמה: כי שבע תועבות בלבּו:	כ באָפס עַצים תכבה אש 21 פֶּחם לגֶחלים ועַצים לאש 22 דברי נְרְגן כמתלהמים 23 כסף יסיגיםי מצְפּה על חרש 24 בשפתייו ינכר שונא כה כי יחַגן קולו אל תאמן בו
15	תגלה רעתו בקהל: וגלל אבן אליו תשוב: ופה חלק יעשה מָרְחָה: כי לא תֵדע מה יֵלד יום:	26<מְ>כפה שָנְאה במשָׁאון 27 פרה שַחת בה יפול 28 לשון שקר ישנא דַכָּיו א,27 אל תתהלל ביום מחר
20	גכרי ואל שפתיך: ובַעם אויל כבַד משניהם: ומי יעמד לפני קַנְאה: מַאַהבה מַסְתַּרת:	יהַללך זר ולא פיך 3 פבד אבן וגַמל החול 4 אכזרִיות חַמה ושֵמף אף ה מובה תובַחת מגָלה
25	הַאַחבוּה מסְּהּנוּת: <מ<בִּי<ְדְבַּית נשיקות שונא: ונפש רעבה כל מר מתוק: כן איש נודד ממקומו: וימתקֶרעיּה< מֵיעֵצֹית נפש: ובית אח∘ תבוא ביום אידך מַאַח רחוֹק:	ה מובה תוכַחת מגְלה 6 נאמנים פצעי אוהב 7 נפש שבֶעה תבוס נפת 8 כצפור נודדת מן קנה 9 שמן וקמרת ישֵמח לב י רֵעך ורֵע״ אביך אל תעוב מוב שבֵן קרוב
30	ואשיבה חרפי דבר: פּתָאים עברו געגשו: ובעד גכרים חבלֵהו: קלָלה הַחשב לו: ואֵשת מדּוּיִם גִּשְׁוֹּתָה:	11 חָכם בני ושַמח לבּי 12 ערום ראה רעה נסתר 13 קח בגדו כי ערב זר [השכּים 14 14 מבָרך רעַהו בקול גדול בבּקר 10 הַלֹף מורד ביום סגריר
3 5	ואיש יַּלְתַּיִּד פגי רעַהו: ושמר אדניו יכָבַד יּ* *י:	16
40	כן לב האדם לאדם: ועיני האדם לא תשבענה: ואיש לפי מהלל:: לא תסור-8- אוַלתו:	19 כ הפגים לפגים כ שאול ואבַרּה לא תשבענה 21 מַצְרַף לכסף וכור לזהב 22 אם תכתוש את האויל ∞בתוך
	שית לבך לעדרים:	הריפות יבֵעֱליּ؛ 23 ידע תַדע פני צאנך
(א) מַעליו		במַבְהָשׁ 27.22 (α)

		* * * * * * 10	אל הַצא לרָב מַהר 2 5 ,8 מה תעשה באחריתה
		בהכלים אתך בעך:	בווו זגעשוו באום זגויו
		וסוד אחַר אל הְנל:	9 ריבך ריב את רַעך
5	5	ודבֶּתך לא תשוב:	י פן יחַסידיּך שמע
		דבר דבר על יְאָפְניוּי:	וו תפּוחי זהב במשְׂכִּיות כסף
		שיח חכם על און שמעת:	12 נום זהב וחלי כתם
		ציר נאמן לשלחיו »:	ז כצָנת שלג ביום קציר
10		איש מתהלל במַתת שקר:	נשיאים ורוח וגשם אין 14
		ולשון רכה תשבר גרם:	מו בארך אפַים יפָתָה קצין
		פן תשבענו והקאתו:	16 דבש מצאת אַכל דיָהָ
		פן ישְׂכעך ושנַאך:	ז הקר רגלך מבית רעך
		איש ענה ברַעהו עד שקר:	18 מַפיץ וחרב וחץ שנון
15	i	לבוגד ביום צרה:<יֹיִ	
		ושָר בשָׁרים על לב רע:	כ * * * חמץ על ינתרי
		ואם צמָא השקַהו<יי:	-3-אם רעב שנאך האכילהו
		ויהוה ישלם לך:	22 כי נַחלים אתה חתה על ראשו
20)	ופנים נזעמים לשון סתר:	23 רוח צפון תחולל גשם
		מאַשת מדּוּנים ובית חבר:	24 מוב שֶׁבת על פִּנת גנ
		ושמועה מובה מארץ מֶרְחק:	כה מים קרים על נפש עיפה
		צדיק מט לפני רשע:	26 מעין גרפש ומקור מָשְׁחת
		וחַקר יכיבַרִּם כבוד:	27 אכל דבש הרבות לא טוב
25	;	איש אשר אין מעצר לרוחו:	28 עיר פרוצה אין חומה
		כן לא נָאנָה לכסיל כבור:	א,26 כשלג בקיץ וכמטר בקציר
		כן קּלְלֹת חַנָּם לְא תבא:	2 כצפור לנוד כדרור לעוף
		ושבט לגו כסילים:	3 שום לסום מתג לחמור
30		פן תשוה לו גם אתה:	אל תען כסיל כאוַלתו 4
		פן יהיה חכם בעיניו:	ה ענה כסיל כאולתו
		,	
		שלח דברים ביד כסיל:	6 המם שתה
		ומשל בפי כסילים:	7 דלייו שֹקים מפְּמַת
35		כן נותן לכסיל כבוד:	8 כצור אבן במרנמה
		ומשל בפי כסילים:	9 חזת עלה ביד שכור
		וְשׁכֵר כסיל וּשְׁבֹּיר[]:	י רב מחולל כל ([עברים]
		כסיל שוגה באוַלתו:	זו ככלב שב על קאו
40	,	תקוה לכסיל מפנו:	12 ראית, איש חכם בעיניו
		ארי בין הרחבות:	ו אמר עצל שחל בדרך 13
		ועצל על מִפתו:	14 הדלת תפוב על צירה
	א) פו מכמח		
			צה 25,13 (מ) ארניו ישיב *
	(3) מים	21 (ô) 21 Prov.	(ץ) כ,25 מערה בגר ביום קרה 4
			4

5

ירא את יהוה בני ומלך עם שונים אל תתערב: 24,21 בני פתאם יקום אידם ופיד שליב מי יודע: 22

גם אלה לחכמים

Io	* * * בל מוב:	23 הפר פנים במשפט
	יקבהו עמים יזעמוהו לאָמים: ועליהם תבוא ברכת טוב:	24 אמר לרשע צדיק אתה כה ולמוכיחים ינעם
15	משיב ידברים: נכחים:	26 שפתים ישק
	ועתרה בשרה לך ובנית, ביתך:	27 הָכֵן בחוץ מלאכתך * * * * *
2 0	וּהָפְּּהִיתָ בשפתיך: כן אעשה לו״:	28 אל תהי עֵד חנָּם ברֵעך 29 אל תאמר כאשר עשה לי
	וגֶדר אבניו נהרסה: ראיתי לקחתי מוסר:	ל על שְרה איש עצַל עברתי 13 והנה עלה כְלוּ קִּמְּשׁינִים 22 ואחזה אנכי אשית לבּי
25	מעט חָבָּק ידֵים לשכב:	מעם שנות מעם תנומות 33 מעם שנות מבים הנומות 34 ובא ∗בֿ∗מֿהַלך רישך
30		
	ר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה:	א,25 גם אלה משלי שלמה אש
35	וכבד מלכים חקר דבר: ולב מלכים אין חֵקר:	2 כבד אלהים הַסְהֶּר דבר 3 שמֵים לרום וארץ לעמק
ļo	יְוְיֵצֵא לצרף כלי: ויפון בצדק כסאו:	4 הָנז סיגים מכסף ה הגז רשע לפני מלך
	ובמקום גדלים אל תעמד: המהשפילך לפני גדיב :	6 אל תתהדר לפני מלך 7 כי טוב אמר לך עלַה הנד

אשר ראו עיניך (ץ) אשיב לאיש כפעלו (β) 3x (β) אשיב לאיש כפעלו 25.7 (α)

	ועיניך דרכַי הִּרְיצֶּינה: ובאר צרה נכריה: ובוגדים באדם תומִף:	23,26 תְּנה בני לבּך לי 27 כי שוחה עמְקּה זּיריּה 28 אף היא כחָתף תארב
5	למי ימְדוּינים למי שיח למי חכלילות עינִים: לבאים לחקור מִמְסַך:	29 למי אוי למי יאבוי: למי פצעים חגָם ל למאַחרים על היין
10	כי יתן בכיוים עינוים אחריתו כנחש ישך»: ולפך ידבר תהפכות: וכשכב בראש יתְבַּיל: הלמוני בל ידעתי אוסיף אבקשנו עוד:	31 אל תֵרא יין כי יתאהָם 22 יתהלך במישרים ו 33 עיניך יראו זרות 34 והיית כישכב בלב ים לה הפוני בל חליתי מתֵי אקיץ
15	ואל תתאו להיות אתם: ועמל שפתיהם תדברנה:	א, 24 א ל תקנא באנשי רעה 2 כי שד יהגה לבם
20	ובתבונה יתכונן: כל הון יקר ונעים: ואיש דעת ימֵיאימָיץ פֿח:	3 בחכמה יבנה בית 4 ובדעת חדרים ימלאו 5 ה גבר חכם ז∗ ∗י ימַיעיז
25	ותשועה ברב יועץ: בשער לא יפתח פיהו: לו בעל מוְמות יקראו: ותועבת לאדם לַץ: ביום צרה צר כֹחכה:	6 כי בתחבלות תעשה לך מלחמה 7 יראמות: לאויל חכמות 8 מחשב להרע 9 ומת אויייל חשאת • * * * * התרפית
30	ומטים להָרג אם תחשוך: הלא תכן לבות הוא יבין והשיב לאדם כפּעֲלו:	11 הצֵּל לקָחים למות 12 כי תאמר הן לא ידענו זה ונצר נפשך הוא יֵדע
35	ונפת מתוק על חָפּך: חכמה לנפשך: אל תשַׁדד רָבְצו: ורשעים יפשלו ברעה:	13 אַכל בני דכַש כי טוב 14 כן יַדָּעָיּה * * * * * טו אל תארב יִרשעיּ לנוֵה צדיק 16 כי שָׁבע יפּול צדיק וקם
40	ובבשלו אל יגל לבך: והשיב מעליו אפו:	17 בנפל אויב∞ך אל תשמח 18 פן יראה יהוה ורע בעיניו
	אל תקַנא ברשעים: גר רשעים ידעך:	19 אל תתחר במרֱעים ב כי לא תהיה אחרית לרע

	בערבים משָאות: >יקח<ו> משכבך מתחתיך:	אל תהי בתקעי כף 22,26 י> אם אין לך לשַלם 27
5	אשר עשו אבותיך:	28 אל תפג גבול עולם
	מבל יתיצב לפני חשֻבּים:	29 חזית, איש מהיר במלאכתו
10	בין תבין את אשר לפניך: אם בעל נפש אתה:[]}	א,23 כי תשב ללחום את מושל 2 ושמהָ שכין בלעך
	חַדל: כנשר ביּבּעים:	4 אל תיגע להעשור ה זכי יעשירי יעשה לו כגפָים
15	ואל תתאָו לממעפּוֹתיו[ه]: * * * * כן הוא ולבו בל עמך: י{והוא לחם כזבים:}י()	6 אל תלחם את לחם רע עין 7 כי אַכול ושתָה יאמר לך אַכלתָּ תקיאנה 35.82
20	כי יבוז לשֵׁכל מליך(°):	9 באזני כסיל אל תדַבר
	ובשדי יתומים אל תבא: הוא יריב את ריבם אתך:	י אל תפֵּג גבול יאילמינה: זו כי גאלם חוק
25	ואזנך לאמרי דעת:	12 הביאה למוסר לפך
j	כי תַכּנוּ בשַׁבט לא ימות: ונפשו משאול תציל:	13 אל תמנע מגַער מוסר 14 אתה בשבט הַכּנּו
30	ישמח לבּי גם אני: בדַבר שפתיך מישרים:	מו בני אם חכם לבּך 16 ותעלונה כלְיותי
	כי אם ביראת יהוה כל היום: ותקוָתך לא תפרת:	17 אל יקנא לבּך בחפָּאים 18 כי אם <תצרנה> יש אחרית
35	ואַשר בדרך לבך: בזללי בשר למו: וקרעים תלביש נומה:	19 שָׁמע אתה בני וחכם כ אל תהי בסבאי יין כי סבא וזולל יוָרש
40	ואל תבוז כי זקנה אמך: חכמה ומוסר ובינה: ותָגַל יולדתך: [ו]•יולד חכם []ישמח בו:	22 שְׁמע לאביך זה ילדך 23 23 אמת קנה ואל תמכר כה ישמח אביך ואמך 24 גייסל יגייסל אבי צהיק
בו ואיננו	יתיצב (ץ) ד-23, הֲתעוף עיניך	
ך הנעימים	רברי 8 ^b (פ)	אַל תתאָו למטְעָמותיו 23,3° (δ)

	ואין עַצה לנגר יהוה: וליהוה התשועה:	
5	מכסף ומזהב חן מוב: עשֵה כָלָם יהוה:	
	ופתָיים עברו ונענשו: עשר וכבוד וחיים: שומר נפשו ירחק מהם:	3 ערום ראה רעה ויניסתר 4 עַקב ענָוה יראת יהוה ה יצניםי פחים בדרך עַקַש
10	גם כי יוקין לא יסור ממנה:	6 חנך לגער על פי דרכו
15	ועבד לוה לאיש מלְוה: ושַבט עברתו ייכלה: כי גתן מלחמו לדל:	7 עשיר ברשים ימשול 8 זורע עוְלה יקצור אָון 9 מוב עין הוא יברך
	יישבת דין וקלון:	י גָּרָשׁ לֵץ ווַצא מדון
20	* * * * * * * * * * * * * * * * * * *	זו אהב ייהוה> טהור לב א א * * * * * חן 12 עיני יהוה נצרו דעת
	בתוך רחבות אַרצח:	ו אמר עצַל ארי בחוץ 13
25	זעום יהוה יפול שם: שבם מוסר ירחיקנה ממנו: נתן לעשיר אך למחסור:	14 שוחה עמְקּה פי זרות טו אוֶלת קשורה בלב נער 16 עשק דל להרבות לו
		9 °
30	ושְׁמע דברי חכמים כי נעי<מי-ם-⊹	לאמרתי המ אזגך. ולפך תשית לדעת⊲
35	יכנו יחדו על שפתיך: הודעתיך היום:	18 כי תשמרם בבמנך 18 להיות ביהוה מבטחד
	שִּילְשׁום בּמֹעֵצות ודעת: להשיב אמרים אמת לשׁיאׁילִיך:	לך את מווּל∘ כתבתי לך באר את מווּלי בתבתי לך בו להודיעך קשְטְ אמרי אמת
40	וְאֵלְ תַדַכָּא עָנְי בשער: ועקב את עקביהם נפש:	22 אל תגזל דל כי דל הוא 23 כי יהוה יריב ריבם
	ואת איש חַמות לא תבוא: ולקחהָ מוקש לנפשך:	24 אל תתרע את בעל אף כה פן תאלַף ארחתייו

	על כל אשר יחפץ יַשְּנוּ:	א,21 פלגי מים לב מלך ביד יהוה
	ותכן לבות יהוה:	2 כל דרך איש ישר בעיניו
	נבחר ליהוה מזבח:	3 צשה צדקה ומשפט
5	יָנרי רשעים חפָּאת:	4 רום עינֵים ורחַב לב
	וכל אץ אך למחסור:	ה מחשבות חרוץ אך למותר
	הבל נָדֶּף ִמּלּיֹסְשׁי מות:	6 פעל אצרות בלשון שקר
10	כי מַאנוֹ לעשות משפמ:	שד רשעים יגורַם 7
	ווך ישר פעלו:	8 הפַכָפּך דרך איש יוור
	מאשת מדוינים ובית חבר:	9 מוב לשבת על פנת גג
	לא יָחן בעיניו רעַהו:	י נפש רשע אוְתה רע
15	ובהשכיל לחכם יקח דעת:	בענש לץ יחכם פתי
	מסַלף רשעים לרע:	12 משכיל צּדְּיק לבית רשע
	,	
	גם הוא יקרא ולא וַענה:	ו אמם אזנו מוַעקת דל 13
20	ושחר בחַק חמה עזה:	14 מתן בפֶתר יכפה אף
	ומחָתִה לפעלי אָון:	מו שמחה לצדיק עשות משפט
	בקהל רפאים ינות:	16 אדם תועה מדרך הַשְּׂבֵּל
25	אהב יין ושמן לא יעשיר:	17 איש מחסור אהב שמחה
	ותחת ישרים בוגד:	18 כפר לצדיק רשע
	מאַשת מדיוינים וכעס:	19 מוב שבת בארץ מדבר
	וכסיל אדם יבַלענּו:	כ אוצר נחמד" בנוה חכם
20	ימצא חיים<β> וכבוד:	21 לדף צדָקה וחסד
30		
	וירד עו מבפֶחה:	22 עיר גברים עלה חכם
	שמר מצֶרות נפשו:	23 שמר פיו ולשונו
35	עושה בעברת זדון:	24 זֵר יהיר לֵץ שמו
33		•
	כי מַאנו ידיו לעשות:	כה תאַות עצל תמיתנו
	וצדיק יתן ולא יחשך:	-26 כל היום התאַוה ≺רע
40	אף כי בוְמה יביאנו:	ה זבת רשעים תועב כת יהו ≥ה
	**********	28 עד כזבים יאבד
	וישר הוא יכין דרכייו:	29 הַעָז איש רשע בפניו
צוֲקה 2Ι (β)		(מ) ב,13 ושמן

	וכל שנה בו לא יחכם:	צ לַץ היַין המה שַׁכר	20,
	מתעברו חומא נפשו:	נַהם ככפיר אימת מלך	2
5	וכל אויל יתגלע:	כבוד לאיש שבת מַריב	3
	יוישאל בקציר ואין:	מחרף עצל לא יחרש	4
	ואיש תבונה ירלנה:	מים עמָקים עצה בלב איש	n
10	ואיש אמונים מי ימצא:	רב אדם י<קריא איש חסד⊳	6
	אשרי בניו אחריו:	מתהלך בתמו צדיק	7
	מוָרה בעיניו כל רע:	מלך יושב על כפַא דין	8
15	מהרתי מחמאתי:	,	9
	תועבת יהוה גם שניהם:	אבן ואבן איפה ואיפה	•
	אם וך ואם ישר -דרכ-ו:	גם במעלליו יתנכר גער	. I
	יהוה עשה גם שניהם:	ו און שׁמַעת ועין רֹאָה בּ	
20	פָּקח עִיניך שְבע לחם:	ו אל תאהב שנה פן תוָרש	
	ואול לו או יתהלל:	רע רע יאמר הקונה ב	4
	וכלי יִקר שפתי דעת:	ו יש זהב ורב פנינים	b
	ובעד נכריים חביהו:	ז לְקח בגדו כי ערב זר	
25	ואחר ימלא פיהו חָצֶץ:	ז ערב לאיש לחם שקר	
	ובתחבלות עשה מלחמה:	ו מחשבות בעצה תכון	
	ולפתה שפתיו לא תתערב:	ב גולה סוד הולך רכיל	9
	ידעך נַרו יבָּאִישוּון חשׁך:	: מקַלל אביו ואמו	
30	ואחריתה לא תברך:	2 נחלה מביה לת בראשונה	I
	קוַה ליהוה וישַׁע לך:	2 אל תאמר אשַלמה רע	
	ומאזני מָרְמה לא מוב:	2 תועכת יהוה אכן ואכן	3
35	ואדם מה יבין דרכו:	2 מיהוה מִצְעדי גבר	4
33	ואחר גדרים לבַקר:	ה ימיוקש אדם ילע קדש	٥
	ויָשֶׁב עלִיהם אופן:	2 מוֶרה רשעים מלך חכם	6
	חפש כל חדרי במן:	2 נר יהוה נשמת אדם	7
40	וסעד בחסד כסאו:	2 חסד ואמת יצרו מלך	8
	והדר זקנים שיבה:	2 תפאָרת בַּחורים כֹּחם	9
	ומכות חדרי במן:	אַ חבָרות פָצע תימריק, ברע	,

2	מוב רש הולך בתְּמוּ גם בלא דעת נפש לא מוב אנֶלת אדם תסֵלף דרכו הון יסיף רֵעים רבּים	מעַקַש ידרכייו והוא יעשיירי: ואץ ברגלִים חוטא: ועל יהוה יזעף לבּו: ודל מרֵעהו יפּרד:	
п 6 7	עֵד שקרים לא ינקה רבים יחַלו פני נדיב כל אחי רש שנַאָהו	ויפיח כזבים לא ימלט: וכל הרֵע לאיש מתן: אף כי מרַעהו רחקו ממנו	5
8	* * * * * * * * * * * * לנה לב אֹהב נפשו ער שקרים לא ינקה	מרֵדף אמרים ילא המהי: שמר תבונה ילימצא מוב: ויפיח כזבים יאבר:	10
,	לא נאוָה לכסיל תענוג	אף כי לעבד משל בשרים:	15
11	שַׂכל אדם יהאֲיריך א∈ּו	ותפארתו עבר על פשע:	- 3
12	נַהם ככפיר וַעף מלך	וכטל על עשב רצוגו:	
	הות לאביו בן כסיל בית והון נחלת אבות	ודלף מרד מדיני אשה: ומיהוה אשה משכלת:	20
מו	עצלה תפיל תרדֵמה	ונפש רמִיה תרעב:	
	שמר מצוה שמר נפשו	לּבֹיזה דרכיו י _י מוֹית:	25
	מלוַה יהוה חוגן דל	וגאָלו ישַלם לו:	
	יַסר בנך כי יש תקוה ג-ר-ל חַמה נשא ענש	ואל המיתו אל תשא נפשך: כי אם תציל ועוד תוסף:	30
	שָׁמע עֵצה וקַבל מוסר רבות מחשבות בלב איש	למען תחכם באחריתך: ועצת יהוה היא תקום:	
22	תיאַוית אדם חסדו	ומוב רש מאיש כזב:	35
23	יראת יהוה לחיים	ושבַע ילין בל יפּקד רע:	
כה 26 27 28	ממן עצל ידו בצלחת לץ תכה ופתי יערם משַדד אב יבריח אם חֲדל בני לישמעי מוסר עֵד בליַעל יליץ משפט נכונו ללַצים שיביּטים	גם אל פיהו לא ישיבנה: והוכית לגבון יבין דעת: בן מביש ומחפיר: לשגות מַאמרי דעת: ופי רשעים יבֵּילּע אָון: ומהלְמות לגֵו כסילים:	o

	ועיני כסיל בקצה ארץ: ומֶמר ליולדתו:	את פני מבין חכמה 17,24 כה כעם לאביו בן כסיל
5	להכות גדיבים עלי יתיר:	26 גם ענוש לצדיק לא טוב
	וקר רוח איש תבונה: אטם שפתיו נכון:	27 חושך אמריו יודע דעת 28 גם אויל מחריש חכם וַחשב
10	בכל תושִיה יתגלע: כי אם בהתגלות לבּו:	א, 18 לתאָ וּוּה יבַקש נפרד לא יחפץ כסיל בתכונה 2
	ועם קלון חרפה:	3 בבוא ירָשַׁיע בא גם בוו
15	נחל נבע מקור יחכמה:	4 מים עמָקּים דברי פי איש
	להמות צהיק במשפט:	ה שאת פני רשע לא מוב
	ופיו למהלְמות יקרא: ושפתיו מוקש נפשו:	6 שפתי כסיל יבאו בריב 7 פי כסיל מחָתה לו
20	והם ירדו חדרי במן:	8 דברי נְרְגָּן כמתלהמים
	אח הוא לבעל משחית:	9 גם מתרפה במלאכתו
25	בו ירויץ: צדיק ונשגב: וכחומה נשגבה במשכְּתו:	י מגדל עו שם יהוה זו הון עשיר קרית עוו
	ולפני כבור ענוה: אוֶלת היא לו וכלְמה:	12 לפני שבר יגבה לב איש 13 משיב דבר בטרם ישמע
30	ורוח נכֵאה מי ישאנה: ואזן חכמים תבַקש דעת:	14 רוח איש יכַלְכל מחלֵהו טו לב גבון יקנה דעת
	ולפני גדלים יַנְחנּו: מּמָבא רַעָהו וחקרו:	16 מתן אדם ירחיב לו 17 צדיק הראשון בריבו
35	ובין עצומים יפריד:	18 מדינים ישבית הגורל
	ו כבריח ארמון:	פו ימקרית עו
40	תכואת שפתיו ישכע: ואיהביהָ יאכל⊲≻ פריה:	כ מפרי פי איש תשבע בטנו 21 מות וחיים ביד לשון
	וּיָפֶּק רָצון מיהות: ועשיר יענה עזּות: ויש אֹהב דבֵק מָאח:	22 מצא אשה מצא טוב 23 תחנונים ידבר רש 24 ייש רעים להתרועע
	Prov.	3

	בדרך צדָקה תמצא:	עֶשֶרת תפּאֶרת שיבה	16 ,3
	ומשל ברוחו מלכד עיר:	פוב אָרך אפַים מגבור	32
5	ומיהוה כל משפטו:	בחיק יומל את הגורל	33
	מבַּית מלֵא זבחי ריב:	מוב פת חרבה ושלוה בה	17,8
	ובתוך אחים יחלק נחלה:	עבד משכיל ימשל בבן מֶביש	2
10	ובתן לבות יהוה:	מַצְרֵף לכסף וכור לזהב	3
	שקר מזין על לשון הוֹת:	מֵרע מקשיב על שפת אָון	
15	שמח לא<ב>ד לא ינקה:	לעג לרש חַרף עשֵׁהו	
	ותפאָרת בנים אבותם:	עשֶרת זקנים בני בנים	
20	אף כי לגדיב שפת שקר:	לא נאות לנביל שפת יתר	7
	אל כל אשר יפנה ישכיל:	אבן חן השחר בעיני בעליו	8
	ושנה בדבר מפריד אלוף:	מכַסה פָּשע מבַקש אהבה	9
	מַהכּות כסיל מאה:	הַחת נעָרה במַבין	4
25	ומלאך אכזרי ישלח בו:	מרי יבַקש רע מרי	
	ואל כסיל באולתו:	פגוש דב שכול באיש	
	לא תמיש רעה מביתו:	משיב רעה תחת מובה	
	ולפני התגלע הריב נמוש:	ו פומר מים ראשית מדון	
•	תועבת יהוה גם שניהם:	מצריק רשע ומרשיע צדיק	מו
30	לקנות חכמה ולב אין:	ו למה זה מחיר ביד כסיל	16
	ואת לצרה יוָלד:	י בכל עת אהב הרֵע	17
35	:ערב ערָבּת לפני רעַהו	י אדם חסר לב תקע כף	18
	מגביה פָּתְחוּ מבַקש שבר:	ו אהב פָשע אהב מצה	
	ונהפך בלשונו יפול ברעה:	עקש לב לא ימצא טוב:	۵
40	ולא ישמח אבי נבל:	2 ילד כסיל ~תוגה לו	15
	ורות נכַאה תיַבש גרם:	2 לב שמֶח יימיב גַּיּוּּה	22
	להמות ארחות משפט:	2 שחד מחַק רשע יקח	2
	יוושווי או יווד בושבב .	ב שווו בוניק ז שע קוו	-3

	שמועה פובה תרשן עצם:	ל,15 מאור עינים ישמח לב
	בקרב חכמים תלין:	זון שמעת תובחת חיים 31
	ושומע תוכַחת קונה לב:	32 פורע מוסר מואס נפשו
5	ולפני כבוד ענוה:	33 יראת יהוה מוסר חכמה
	ומיהוה מענה לשון:	א,16 לאדם מערכי לב
	ותכן רוחות יהוה:	כל דרכי איש זך בעיניו 2
	ויכנו מחשבתיך::	3 גל אל יהוה מעשיך
10	וגם רשע ליום רעה:	4 כל פעל יהוה יַלְמּיענַהוּ
	יד ליד לא יבקה:	ה תועבת יהוה כל גבה לב
	וביראת יהוה סור מַרע:	6 בחסד ואמת יכְפַּר עָון
	גם אויביו ישלם אתו:	7 ברצות יהוה דרכי איש
	מרב תבואות בלא משפמ:	8 פוב מעט בצדָקה
15	ויהוה יכין צעדו:	9 לב אדם יחשב דרכו
	במשפט לא ימעל פיו:	י קסם על שפתי מלך
	מעשהו כל אבני כים:	וו פלם ומאוני משפט ליהוה
	כי בצדָקה יפון כפַא:	12 תועבת מלכים עשות רשע
20	ולבר ישרים יאהב:	13 רצון מלך ∞ שפתי צדק
	ואיש חכם יכַפרנה:	14 חמת מלך מלאכי מות
	ורצונו כעב מלקוש:	טו באור פני מלך חיים
25	וקנות בינה נבחר מכסף:	ו קנה חכמה <5>מוב מַחרוץ 16
	שמר נפשו נצר דרכו:	ז מסָלת ישרים סור מֶרע 17
	ולפני כשַלון גבה רוח:	18 לפני שבר גאון
	מחַלק שלל את גַאים:	19 מוב שפַל רוח את ענָיּוּים
30	ובומח ביהוה אשריו:	כ משכיל על דבר ימצא מוב
	ומתק שפתים יסיף לקח:	ב לחכם לב יקרא גבון
	ומוסר אולים אולת:	22 מקור חיים שכל <ל>בעליו
	ועל שפתיו יסיף לֶקח:	23 לב חכם ישכיל פיהו
	מתוק לנפש ומרפָא לעצם:	24 צוף דבש אמרי געם
35	ואחריתה דרכי מות:	כה יש דרך ישר לפני איש
	כי אכף עליו פיהו:	26 נפש עמֶל יעמליה לו
	ועל שפתיו כאש צֶרבת:	27 איש בליַעל כּרה רעה
40	וֹנְרַנָּן מפריד אלִוף:	28 איש תהפָּכות ישֵׁלֹח מדון
	והוליכו בדרך לא מוב:	29 איש חמס יפתה רעהו
	קרץ שפתיו כלה רעה:	ל עציהי עיניו לחשב תהפכות

	וסלף בה שבר ברוח:	ב מרפֵּא לשון עץ חיים ב5.
	ושמר הלכחת יערם:	ה אויל ינאץ מוסר אביו
5	ובתבואת רשע נעכרת:	6 בית צדיק חסן רב
	ולב כסילים לא כן:	7 שפתי חכמים יוֶרוּ דעת
	ותפָּלת ישרים רצוגו: ומרַדף צדָקה יאהב:	8 וֶבח רשעים תועבת יהוה 9 תועבת יהוה דרך רשע
	שונא תוכַחת ימות:	י מוסר רע לעוב ארח
	אף כי לבות בני אדם:	וו שאול ואבַדּון נגד יהוה
15	אל חכמים לא ילך:	12 לא יאהב לץ הובח לו
	ובעצְבת לב רוח נכַאה:	13 לב שמח יימָב פנים
20	ופ∞י כסילים ירעה אוֶּלת:	14 לב נבון יבַקש דעת
	ומוב לב משתה תמיד:	פו כל ימי עני רעים
25	מָאוצר רב ומהומה בו: משור אבוס ושנאה בו:	16 מוב מעט ביראת יהוה 17 מוב ארחת יָרָק ואהבה שם
	ואָרך אפַים ישקים ריב: וארת ישרים סלְלֹה:	18 איש חַמה ינָרה מדון 19 דרך עצַל כמשָכת חדק
30 ·	וכסיל אדם בוזה אמו: ואיש תבונה יישר לכת:	כ בן חכם ישַמח אב 21 אוֶּלת שמחה לחסר לב
	וברב יועצים תקום: ודבר בעתו מה מוב:	י הפַר מחשבות באין סוד 22 הפַר מחשבות באין סוד 23 שמחה לאיש במענה פיו
35	למען סור משאול מטה: ויצֵב גבול אלמנה:	24 ארח חיים למעלה למשכיל כה בית גַאים יפח יהוה
	ומהרים אמרי נעם:	
4 0	ושונא מתנת יחיה:	27 עכר ביתו בוצע בצע
	ופי רשעים יביע רעות:	28 לב צדיק יהנה לענות
	ותפָלת צדיקים ישמע:	29 רחוק יהוה מֱרשעים

	ואהל ישרים ייפריה:	בית רשעים ישמד 14,1
	ואחריתה דרכי מות:	12 יש דרך ישר לפני איש
5	ואחרית∘ שמחה תוגה:	13 גם בשחק יכאב לב
	ומימַיעליו איש מוב:	14 מדרכיו ישבע סוג לב
10	וערום יבין לאשרו: וכסיל מתעבר ובומח:	טו פתי יאמין לכל דבר 16 חכם ירַא וסר מַרע
	ואיש מוְמות ישנא: וערומים יכתָרו דעת:	17 קצר אפּים יעשה אוֶלת 18 נחלו פּתָאים אוֶלת
15	ורשעים על שערי צדיק:	19 שַחו רעים לפני טובים
	ואהבי עשיר רפים: ומחוגן עיניים אשריו:	כ גם לרעהו ישנא רש 21 בז לרעהו חומא
20	וחסד ואמת חרשי מוב:	22 הלוא יתעו חרשי רע
	ודבר שפתים אך למחסור:	23 בכל עצב יהיה מותר
	בסילים אנילת:	לְבֶּׁלְתְּ תכמים ערמיב 24 יִבּ
25	ויפָח כזבים ימרמהי:	כה מציל נפשות עד אמת
	ולבניו יהיה מחסה: לסור מפוקשי מות:	26 ביראת יהוה מבטח עו 27 יראת יהוה מקור חיים
30	ובאפס לאם מחָתּת רָזוֹן:	28 ברב עם הדרת מלך
	וקצר רוח מֶרים אוֶּלת: ורקב עצמות קנְאה:	29 אָרך אפַים רב תבונה ל חיי בשרים לב מרפָא
35	ומכַבדו הנֶן אבִיון: וחסה ביתוּפיו צדיק: ובקרב כסילים תוָדעי:	31 עשק דל חַרף עשהו 32 ברעתו יהחה רשע 33 בלב גבון תגוח חכמה
	וחסידי לאָמִים חמאת:	34 צרָקה תרומם גוי
40	ועברתו יתהיה מביש:	לה רצון מלך לעבד משכיל
	ודבר עצב יעלה אף: ופי כסילים יביע אוֶלת: צפות רעים ומובים:	א,15 מענה רך ישיב חֵמה 2 לשון חכמים תימיב דעת 3 בכל מקום עיני יהוה

	וירַא מצְוה הוא ישָלם:	בז לדבר נחבל לו	13 .13
	לסור מפוקשי מות:	תורת חכם מקור חיים	14
5	ודרך בנדים אי-דם-: וכסיל יפרש אוֶלת: וציר אמונים מרפָּא:	שכל מוב יתן חן יפּל ערום יעשה בדעת מלאך רשע יפּל ברע	16
IO	ושמר תוכַחת יכָבּד:	ריש וקלון פורע מוסר	18
10	* * * * * * * * *	תאֲוה נהיה תעֱרב לנפש	19
15	ותועבת כסילים סור מַרע: ורעה כסילים יַרזע:	* * * * * * * * * * * * * * יַּהְלוֹיִּךְ את חכמים יַּוְחֲכַּים	5
-3	ואת צהיקים <יַשׂ>יג> מוב: וצפון לצהיק חיל חומא:	חפָאים תרַדֹף רעה מוב ינחיל בני בנים	
20	ויש נִסְפֶּה בלא משפמ:	רב אכל ניר ראשים	23
20	ואהבו שחרו מוסר:	חושך שבפו שונא בנו	24
	ובמן רשעים תחסר:	צדיק אכל לשבע נפשו	כה
25	וָאנֶּלת בידיהָ תֶהָרְסָגּו:	יַּהָיכמות״ בנתה ביתה	14,8
	ונְלוֹז דרכיו בווַהו:	הולך בוָשְׁרו ירֵא יהוה	2
	ושפתי חכמים תשימרוֹ-ם:	בפי אויל למר גאַוה	3
30	ורב תבואות בכח שור:	באין אלפים אַיבוסי בר	4
	ויפיח כזבים עד שקר:	עַד אמונים לא יכַזב	п
35	ודעת לגבון נקל:	בקש לַץ חכמה ואין	6
		הכמת ערום הבין דרכו	7 8
40	ובין ישרים רצון:		9
	ובשמחתו לא יתערב זר:	לב יודע מֶרת נפשו	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·
			מושל דא פ (מו

	דרך אויל ישר בעיניו אויל ביום יוָדע כעסו	ושמע לעצה חכם: וכסה קלון ערום:
18	יפיח אמונה יגיד צדק יש בוטה כמדקרות חרב שפת אמת תכון לעד	ועֵד שקרים מֶרְמה: ולשון חכמים מרפֵּא: ועד ארגיעה לשון שקר:
2 I 2 2	מָרְמה בלב חרשי רע לא יאָנה לצדיק כל אָון תועבת יהוה שפתי שקר אדם ערום פסה דעת	וליעצי שלום שִּמְחה: ורשעים מלאו רע: ועשי אמונה רצונו: ולב כסילים יקרא אוֶלת:
24	יד חרוצים תמשול	ורמִיה תהיה למס:
כה	ראָנה בלב איש <הַּישְׁחניןי	ודבר פוב ישַׂמחנ<וי: נובר פוב ישַׂמחנין:
26	ייתיר ימָרִיעהו צהיק	ודרך רשעים הַּתְעֵם:
27	לא יחרך רמיה צידו	והון ≪יקר יָאדם חרוץ:
28	בארת צדָקה חיים	יודרך עיבריה אָיל מות:
13,8	בן חכם מויסיר איהיב	ולַץ לא שמע גערה:
2	מפרי פי איש יאכל מוב נצר פיו שמר נפשו	ונפש בגדים חמס: פשק שפתיו מחָתה לו:
4	מתאַוה ואַין נפש∘ עצֵל	ונפש חרָצים תרָשׁן:
π	דבר שקר ישנא צדיק	ורשע יבאיש ויחפיר:
6	צדָקה תצר תם דרך	ורָשְׁעָה תַסַלֹף חשאת:
7	יש מתעשר ואין כל	מתרושש והון רב:
8	פפר נפש איש עשרו	ורש לא שמע געָרה:
9	אור צדיקים יישמית	ונֵר רשעים ידעך:
,	בזרון יתן מצה	ואת גועצים חכמה:
11	הון ימבֿהָֿיל ימעט	וקבץ על יד יַרבה:
12	תוחָלת ממְשׁכה מחלה לב	ועץ חיים תאֲוה באה:

	ועכר שאַרו אכזרי:	11,17 במל נפשו איש חסר
5	וזרע צדָקה שכר אמת: ומרַדף רעה למותו: ורצונו תמימי דרְדָ:	18 רשע עשה פעלת שקר 19 ירעה> צרָקה לחיים כ תועבת יהוה עַקשי לב
	וזרע צדיקים נמלמ: אשה יפה וסָרת מעם:	יד ליד לא ינקה רע 21 22 נום והב באף חויר
10	:תקות רשעים עברה	23 תאֲות צהּיקים אך טוב
15	וחשך מישר אך למחסור: ומרְוה גם הוא יורא: וברָכה לראש משביר: ודרש רעה תבואנו:	24 יש מפַזר ונוסף עוד כה נפש ברָכה תרְשׁן 26 מנע בר יקבָהו לאום 27 שחר טוב יבַקש רצון
	וכעֶלֶה צדיקים יפרחו:	28 בוטח בעשרו הוא יבּיול
20	ועבד אויל לחכם לב:	29 עכר ביתו ינחל רוח
	ולקח גפשות חכם: אף כי רשע וחומא:	ל פרי צהיק עץ חיים 31 הן צהיק ישל ב
25	ושוגא תוכַחת בער: ואיש מוָפות ירשיע: ושרש צדיקים בל יפום:	א,12 אהכ מוסר אהב דעת מוב יפיק רצון מיהוה לא יכון אדם ברשע
	וכרָקָב בעצמותיו מבישה:	אַשת חֵיל עטֶרת בעלהּ 4
30	תחבֻלות רשעים מִרְמה: ופי ישרים יצילם:	ה מחשבות צדיקים משפט 6 דברי רשעים אֱרָב־דם
	ובית צדיקים יעמד: וגעוַה לב יהיה לבוו:	7 הפוך רשעים ואיגם 8 לפי שָׁכְלו יהָלל איש
35	ממתכבד וחסר לחם:	9 מוב גִקלֶה וּעבֹּיד לו
	ורחמי רשעים אכזרי:	י יודע צהיק נפש בהמתו
40	ומרדף ריקים חסר לב:	11 עבר ארמתו ישבע לחם
	ושרש צדיקים <איתן: ויֵצא מצֶּרה צדיק: וגמול ידי אדם ישוּב לו:	12 בפָשע שפּתַים יּמיּוקש רע 13 מפרי פי איש ישבע״ 14 מפרי פי איש ישבע״
		——→• i \$3•\$3•\$6•\$6• 21.14 (a)

	וחכמה לאיש תבונה:	ופה בשחוק לכסיל עשות ופה 10,23
	ותאַות צהיקים יֻתּין: וצהיק יסוד עולם:	24 מגזרת רשע היא תבואנו 5ה כעבור סופה ואין רשע
5	כן העצל לשלחיו:	26 כחמץ לשנֵים וכֶעשן לעינים
	ושנות רשעים תקצרנה: ותקות רשעים תאבד:	27 יראת יהוה תוסיף ימים 28 תוחלת צדיקים שמחה
10	ומחָתה לפעלי אָון: ורשעים לא ישכנו ארץ: אופי ירשעים יתהפָכות: יולשון יתהפָכות יולשון יתהפָכות	29 מעוז ל-תָּים דרך יהוה ל צהיק לעולם בל ימוט 326.31a פי צהיק ינוב חכמה 316.32a שפתי 5צהיק 6יַדעון 7רצון
15	ואבן שלַמה רצונו:	אוני מְרְמה תועבת יהוה בו,א
	ואת צנועים חכמה:	2 בא זרון ויבא קלון
20	וסלף בּגדים ייּשְׁדֵּם: וצַדְקה תציל ממות: וברשעתו יפּל רשע: ובהות בּגדים ילכדו:	3 הְּפֵּת ישרים הַּגְּחִם 4 לא יועיל הון ביום עֶבְרה ה צִּדְקת תמים תיַשר דרכו 6 צדקת ישרים תצילם
25	ותוחָלת אונים אברה:	קוה אדם״ תאבד תקוה 7
-9	ויבא רשע תחתיו:	8 צדיק מצָרה נחֱלץ
	ובדעת צהיקים יַחלצו:	9 בפה חגַף ישתָת רעהו
30	ובאבר רשעים רַנּה: ובפי רשעים תַּהרס:	י במוּב צדיקים תעלץ קרְיה בכָרְכת ישרים תרום קרת
2.5	ואיש תכונות יחריש: ונאמן רוח מכַסה דבר:	12 בז לרעהו חסר לב 13 הולך רכיל מגַלה סוד
35	ותשועה ברב יועץ:	14 באין תחבְלות יפּל עם
	ושנא תוקעים בומח: וכפַא קלון אשה שנאת ישר:	מו רע ירוע כי ערב זר 16b.a אשת חן תתמך כבוד
40	:ואר-אים יתמכו עשר	-16d.c הון עצלים יחסרו
		——

ושבע תועב∞ת נפשו:

6,16 שש הנה שנא יהוה

	ושבע תועב∞ת נפשו:	ס,16 שש הנה שנא יהוה
	וידים שפכות דם נקי:	ז עינַים רמות לשון שקר 17
	רגלַים ממַהרות לרוץ לרעה:	ו לב חרש מחשבות אָון
	ומשלח מדנים בין אחים:	יפיח כזבים עד שקר
-	1 - 101 (- 110 1179)	בון בוב ב או פקו
5	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	

10	שלמה	משלי
10		
	ובן כסיל תוגת אמו:	א,01 בן חכם ישמח אב
	וצדַקה תציל ממות:	לא יועילו אוצרות רשע 2
	והות רשעים יהדף:	א ירעיב יהוה נפש צדיק 3
15	ויד חרוצים תעשיר:	י ראש עשה כף רמיה 4
- 3		
	נרדם בקציר בן מַביש:	ה אגר בקיץ בן משכיל
		,
	יופי רשעים יכַסה חמס:	6 ברכות לראש צדיק
	ושם רשעים ירקב:	זכר צדיק לברכה
20	· ·	
	ואויל שפתים יילבטי:	8 הכם לב יקח מצות
	V-22/- = V-22 / 1311	# 17 mm 7
	ומעַקש דרכיו יּוָּדעיּ:	9 הולך בתם ילך בֶּמח
	.``	
25	ו שפתים <ש>ל<ום>:	י קרץ עין יתן עצבת
	ופי רשעים יכַסה חמס:	וו מקור חיים פי צדיק
		,
		יי שנאב חיורר מדנות
	ועל כל פשעים תכַסה אהבה:	12 שְׁנָאה תערר מדנים
30	,	
	ושבם לגֵו חסר לב:	ו בשפתי נכון תמצא חכמה 📑
	ופי אויל מחָתה קרבה:	14 חכמים יצפנו דעת
	מחתת דלים רישם:	מו הון עשיר קרית עזו
	תבואת רשע לחפאת:	16 פעלת צהיק לחיים
35	ייבותו יו שע לוושְׁמוני	2 10 P 12 10
		Sum Such San
	ועוב תוכַחת מַתְעה:	17 ארח לחיים שומר מוסר
	ומוצא דַבּה הוא כסיל:	18 מכַסה שָּׂנְאה שפתי שקר
40	וחושך שפתיו משכיל:	19 ברב דברים לא יחדל פשע
40	לב רשעים יכמעמי:	כ כסף גבחר לשון צדיק
	ואוילים בחסר לב ימותו:	21 שפתי צדיק ירעו רבּים
	ולא יוסף עצב עמה:	22 בְּרָכת יהוה היא תעשיר

(a)

	לשמר מזוזת פתחי: ויָפֶק רצון מיהוה: כל משגאי אהבו מות:	לשקד על דלתתי יום יום לה כי מצאי מצא∞ חיים 16 וחטאי חמם נפשו
	·	
5	חצבה עמודיה שבעה: אף ערכה שלחנה: על גפי מרמי קרת:	א,9 חכמות בנתה ביתה 2 מבחה מבחה מסכה יינה 3 שלחה נערתיה תקרא
	חסר לב יאימרה לו: ושתו ביין מסכתי:	4 מי פתי יסר הנה ה לכו לחמו בלחמי
10	ואָשרו בדרך בינה:״ ויוסיפו לך שגות חיים: ולצהָ לבַדך תשא:	6 עזבו פּתָאים וחיו 11 כי בי ירבו ימיך 12 אם חכמהָ חכמהָ לך
	213	
15	<מְּיפֹתֹּ<ה> ובל ידעה <כלִּ<מה: על כפֵא מוֹמי קרת:	13 אשת כסילות המיה 14 וישבה לפתח ביתה
-3	המישרים ארחותם:	מו לקרא לעברי דרך
	וחסר לב ויאימרה לו:	16 מי פתי יסר הנה
	ולחם סתרים ינעם:	מים גנובים ימתקו
20	בעמקי שאול קרָאיהָ:	18 ולא ידע כי רפאים שם
	תקעתָּ לור כפּ∾ך	א,6 בני אם ערכהָּ לרַעך 6,א
	נלכדתָ באמרי פיך:	2 נוקשת ב-שפת>יך
~ "	לך התרפס ורחב רעיך:	עשה זאת אפוא בני והנצל פ
25	ותנומה לעפעפיך: וכצפור מיד יקוש:	4 אל תתן שֵנה לעיניך ה הָנּצל כצבי מ<פּח-
		. 11212 232 7331,1 11
	ראָה דרכיהָ וְחכם:	6 לך אל נמָלה עצֵל
20	תכין בקיץ לחמה:	8.7 זאין לה קצין לומשל ו
30	מתי תקום משְנתך: י	9 עד מתַי עצֵל תשכב י מעט שַנות מעט תנומות
	ומחסרך כאיש מגן:	וו ובא כמהלך ראשך
	הולך עקשות פה:	אדם בליַעל איש אָון 12
35	מרה באצבעתיו:	ז הום בינעי הים היון 12 קרץ בעיעוי מולל ברגילוי
	בכל עת מדנים ישַלח:	וֹתהַבָּכות בלבּו חרש יְרִיע 14
	פָּתע ישבר ואין מרפַּא:	מו על כן פתאם יבוא אידו
	שע מומו: ם ויאהבך: ים ויוסף לֶקח: יים ריוה:	8 אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכ
	hilling white a second of the	* Will the Land Hall

אגרה בקציר מאכלה (א) אמר (א) אורה א אגרה א פעיר אכלה (א) אגרה אל פי באת בכף בעך * אגרה אמר (א) אנרה אנר מאכלה (א) אגרה אין מאכלה

	והַקשיבו לאמרי פי:	ועתה בנים שָׁמעו לי 7,24
	אל תַעע בנתיבותיה:	כה אל ישט אל דרכיה לבך
	ועצמים כל הרגיה:	26 כי רבים חללים הפילה
	ירדות אל חדרי מות:	27 דרכי שאול ⊲דרכי> ביתה
5		
	ותבונה תתן קולה:	א,8 הלא חכמה תקרא
	בתُ ﴿ أَדٍ * נתיבות נצבה :	בראש מרמים עלי דרך 2
	מבוא פתחים תרנה:	3 ליד שערים לפי קרת
	וקולי אל בני אדם:	4 אליכם אישים אקרא
0	וכסילים היביינו לב:	ה הבינו פתאים ערמה
	ומפתח שפתי מישרים:	6 שָׁמעו כי נּגיריִם אדַבר
	ותועבת שפתי רשע:	ז כי אמת יהגה חכי
	אין בהם נפתל ועַקש:	8 בצדק כל אמרי פי
	וישרים למצאי דעת:	9 כָּלם נכחים למֵבין
5	ודעת מַחרוץ נבחר:	י קחו מוסר ≈ואל כסף
	וכל תפצים לא ישוו בה:	בו כי מובה חכמה מפגינים
	ודעת אמצא:	12 אני חכמה שכנתי ערמה
	ופי תהפָכות שנֵאתי:	וגאון ודרך רע מון וגאון ודרך רע
0	*ל"י בינה לי גבורה:	14 לי עצה ותושיה
	ורזנים יתוקקו צדק:	פו בי מלכים ימלכו
	ונדיבים כל שפטי ארץ:	16 בי שרים ישרו
	ומשַׁחרי ימצאָנני:	זו אני אהבי∞ אַהב זז
	הון עבק וצרקה:	ז עשר וכבוד אתי 18
5	ותבואתי מכסף נבחר:	19 מוב פריי מחרוץ ומפז
	בתוך נתיבות משפט:	כ בארח צדֶקה אהַלדְ
	ואצרתיהם אמֱלא:	21 להנחיל אהבֵי יש
	קדם מפעליו מָאז:	יהוה קנָני ראשית דרכו 22
	מראש מקדמי ארץ:	23 מעולם נסכתי
	באין מעיָנות וּנכַבְּדוּ מים:	24 באין תהמות חוללתי
	לפני גבעות חוללתי:	כה בטרם הרים הָמָבעו
	יייי עפרות הַבַל:	26 עד לא עשה ארץ וחוצות
	בחָקון חוג על פני תהום:	27 בהכיגו שמים שם אני
5	יַעינות תהום: ∗ַנְעַוּּוּ, עינות ייהום:	28 באַמצו שחקים ממעל
	ומים לא יעברו פיו	29 בשומו לים חקו
	** * * * * * *	בת-וְּסְוֹ מוֹסְדוֹ ארץ
		ל ואהיה אצלו אמון איום יום
	ושעשָׁעֵי את בני אדם:	31 משחקת בתבל ארצו
	שמעו מוסר וחכמוז:	ועתה בנים שמעו לי □ ו 332.322
	-[ואשרי דרכַי ישמרו:]>	320.342 אשרי אדם שמע לי

	ואל תפש תורת אפך:	נצר בני מצות אביך	6,5
	עָנְדַם על גרגרתך:	קַשְׁרֵם על לבָּך תמיד	
	ודרך חיים תוּיכַחת וֹיםוּסר:	כי גר מצוה ותורה אור	
	בהתהלכך הַנחה אתך	* * * * * * * *	
5	והקיצות היא תשיחך:	בשכבך תשמר עליך	
3	מַחלקת לשון נכריה:	לשמרך מאשת ירַעַיּ	
	ואל תקחך בעפעפיה:	אל תחמד יפיה בלבבך	
	ואשת איש נפש יקרה תצוד:	כי בעד אשה זונה עד כפר לחם:	
	ובגדיו לא תשרפנה:	הַיחתה איש אש בחיקו	
10	ורגליו לא תכַּוינה:״	אם יהַלך איש על הנֶחלים	
	כי יגנוב למֵלֹא נפשוּ :	לא יבוזו לגנב	
	את כל הון ביתו יתן:	ונמצא ישׁלם שבעתים	
	משחית נפשו הוא יעשנה:	נאף אשה חסר לב	
	וחרפתו לא תמחה:	נָגע וקלון ימצא	
15	ולא יחמול ביום נקם:	כי קנאה חמת גבר	
-5	ולא יאבה כי תַרבה שחד:	לא ישא פני כל פפר	
	V	12 12 12 11	
	ומצותי תצפן אתך:	בני שמר אמרי	7,×
	ותורתי כאישון עיניך:	שמר מצותי וחיה	2
20	בָּתְבֵם על לוח לבּך:	קשרם על אצבעתיך	3
	ומדע לבינה תקרא:	אמר לתכמה אחתי את	4
	מנכריה אמריה החליקה:	לשמרך מאשה זרה	л
		, , , , , , , , , , , , , ,	
	בעד אשנֵבי נשקפתי:	כי בחלון ביתי ** * **	6
25	בבנים נער חסר לב:	וארא בפּתָאים אבינה	7
	ודרך ביתה יצעד:	עבר בשוק אַצל פָּניּהּ	8
	באישון לילה ואפלה:	בנשף בערב יום	9
	שית זונה ו :	והנה אשה לקראתו	•
	בביתה לא ישכנו רגליה:	המיה היא וסררת	II
30	ואַצל כל פָנה תארב:	פעם בחוץ פעם ברחבת	
	הַעוֹה פניהָ ותאמר לו:	והחזיקה בו וגשקה לו	
	היום שלמתי נדרי:	זבחי שלמים עלי	
	לשַחר פניך ואמצאך:	על כן יצאתי לקראתך	
	להפיתי> אַמוּן מַצריָם:	מרבהים רבדתי ערשי	
35	מר אהלים וקנמון:	נפתי משכבי	
	ינתעלסה באַהבים:	לכה גרוה דדים עד הבקר	
	הלך בדרך מרחוק:	כי אין האיש בביתו	
	ליום הכֶּסא יבא ביתו:	צָרוֹר הכסף לקח בידו	
	בחלק שפתיה תדיחנו:	הפתו ברב לקחה	
40	* * * * * * * * * * * * * * * *	תולך אחריה פתאם	
	כמהר צפור אל פח⇔	כשור אל מֶבח יֻבָּיא ו	23b 22l
	ולא ידע כי בנפשו הוא:	1 21 ± 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	23C.a
			~3

5	נצרהָ כי היא חייך: ואל תאַשר בדרך רעים: שְּשֵה מֵעליו ועבר: וגולה שנתם אם לא יכש•יּלו: ויין חמסים ישתו: לא ידעו במֶה יכשלו: הולך ואזר עד נכון היום:	4,13 החוַק במוסר אל הֶּרףְ 14 בארח רשעים אל תבא מו פּרעַיּהו אל תעבר בו 16 כי לא ישנו אם לא ירֵעו 17 כי לחמו לחם רשע 19 דרך רשעים כאפלה 18 וארח צדיקים כאור נֹגהּ
10	לאמרי הַמ אזנך: שַּמְרֵם בתוּך לבבך: ולכל בשרו מַרְפֵּא: כי ממנו תוצאות חיים: ולְוּוּת שׁפּתִים הַרְחֵק ממּך: ועפעפיך יַיְשָׁרו נגדך: וכל דרכיך יפנו: הָמַר רגלך מֵרע:	כ בני לְדברֵי הקשיבה 21 אל לֵיוְלְּהוּ מֵעיניך 22 כי חיים הם למצאיהם 23 ב-כל משמר נצר לבך 42 הָסֵר ממך עָקְשׁוּת פה כה עיניך לנכח יבימו 26 פלס מעגל רגלך 27 אל תַּט ימין ושמאול
20	לתבוגתי הַט אזגך: ודעת ישפתיך ינצרוי: וחלק משמן חכּה: חדה כחרב פיות: שאול צעדיהָ יתמכו: נעו מעגלתיהָ לא תדע:	א,5 בני לחכמתי הקשיבה 2 לשמר מומות 3 כי גפת תמפנה שפתי זרה 4 ואחריתה מרה כַלענה ה רגליהָ ירדות * מות 6 ארח חיים יפוי תפַלס
25	ואל תסורו מַאמרי פי: ואל תקרב אל פתח ביתה: ושנתיך לאכזרי: ועצביך נכרי:	7 ועתה בנים שמעו לי 8 הַרְחֵק מֵעלִיהָ דרכך 9 פן תתן לאחַרים הודך י פן ישבעו זרים כּחך
30	בכלות בשרך ושאַרך: ותוכַחת נאץ לבּי: ולמלַמדי לא הפיתי אזני: בתוך קהל ועדה:	וו ונהמהָ באחריתך 12 ואמרהָ איך שנֵאתי מוסר 13 ולא שמעתי בקול מורי 14 כמעט הייתי בכל רע
35	וגוזלים מתוך בארך: ברחבות פלגי מים: ואין לזרים אתך: ושְׁמַח מַאשת געוריך:	מו שתַה מים מבורך 16 יפָצו מעונתיך חוצה 17 יהיו לך לבַדך 18 יהי מקורך ברוך
40	יהדייה ירוּך בכל עת״: ותחבק חק נכריה: וכל מעגלתיו מפלס: ובחבלי חטאתו יתמך: וברב אוַלתו ישגיה:	19 אילת אהבים ויעלת חן 21 למה תשגה בני בזרה 22 כי נכח עיני יהוה דרכי איש 22 עוונותיו ילכדֶנוֹ ⁶ 23 הוא ימות באין מוסר

:תוכחתו: מוסר יהוה בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו:

	•כאָב את בן ירצה:	וכיח אשר יאהב יהוה יוכיח 12
	ואדם יפיק תבוגה:	13 אשרי אדם מצא חכמה
5	ומֶחרוץ תבואתה:	14 כי טוב סחרה מפחר כסף
,	וכל חפציים לא ישוו בה:	מו יקרה היא מפני∘ניים
	בשמאולה עשר וכבוד:	16 ארך ימים בימינה
	וכל נתיבתיה שלום:	17 דרכיה דרכי געם
	ותמכיה מאשרים:	ז עץ חיים היא לַמחזיקים בה 18
•	תוכבין מאשים. כוגן שמים בתבונה:	
10	נוכן שקים בונבונויי ושחקים ירעפו מל:	ויהוה בחכמה יסד ארץ
	ין עפו טיי	כ בדעתו תהומות נבקעו
	נצר תושיה ומזמה:	21 בני אל
	וחן לגרגרתיך:	22 ויהיו חיים לנפשך
15	ורגלך לא תגוף:	23 אז תלך לכטח דרכך
	ושכבת וערבה שנתך:	24 אם תשכב לא תפחד
	ומשאת רשעים כי תבא:	כה אל תירא מפַחד יפּתָאִים
	ושמר רגלך מלכד:	26 כי יהוה יהיה בכְסְלֹך
20	בהיות לאל יד∞ך לעשות:	27 אל תמנע מוב מבעליו
	ומחר אתן ויש אתך:	28 אל תאמר לרַע∞ך לך ושוב
	והוא יושב לבמח אתך:	29 אל תחרש על בעך רעה
	אם לא גמלך רעה:	ל אל תר∞ב עם אדם חנם
	ואל תיתיחר בכל דרכיו:	זג אל תקנא באיש חמס
25	ואת ישרים סודו:	32 כי תועבת יהוה גלוו
,	ונות צהיקים יברך:	32 מאַרת יהוה בבית רשע
	ולעניום יתן חן:	33 מפורל אם ללצים הוא יליץ
	וכסילים מרים קלון:	לה כבוד חכמים יגחלו
		1912 - 1122 117
30	והקשיבו לדעת בינה:	א,4 שמעו בנים מוסר אב
	תורתי אל תעובו:	2 כי לֶקח מוב נתתי לכם
	רך ויחיד לפני אמי:	3 כי בן הייתי לאבי
	יתמך דברי לבך:	4 וירבי ויאמר לי
	ואל הַמ מַאמרי פי:	ה שמר מצותי - אל תשכח
35	ובכל קנינך קנה בינה:	7 ראשית חכמה קנה חכמה
	אהבהָ ותצרך:	6 אל תעובהָ ותשמרך
	תכבדך כי תחבקנה:	8 סלסלה ותרוממך
	עטרת תפארת תמגנד:	9 תתן לראשך לוית חן
\$ 0	וירבו לך שנות חיים:	י שָׁמע בני וקח אמרי
	הדרכתיך במעגלי ישר:	11 בדרך חכמה הריתיך
	ואם תרוץ לא תכשל:	ו בלכתך לא יצר צעדך
		(a) 4.7.4 ותוֶה: קנָה חכמה קנה בינה

	ואידכם כסופה יאתה»:	בבא כש∘וֹאֹ∘ה פחדכם 1,27
	ישַחרָנני ולא ימצאָנני:	28 אז יקראָנני ולא אענה
	ויראת יהוה לא בחרו:	29 תחת כי שנאו דעת «אלהים
	נאצו כל תוכחתי:	ל לא אבו לעצתי
5	ומפעצתיהם ישבעו:	31 ויאכלו מפרי דרכם
	ושלְות כסילים תאַבדם:	32 כי משובת פתים תהרגם
	ושאנן מפחד רעה:	32 כי משובון פוףם יווי גב 32 ושמע לי ישכן במח
	11191 11120 12501	ושמע לי שכן בחוו 33
	ומצותי תצפן אתך:	Ministra Inches
IO	ומקות ונכפן החון .	א,2 בני אם תקח אמֶרי
10		2 להקשיב לחכמה אוגך
	לתבונה תתן קולך:	3 כי אם לַבינה תקרא
	וכמטמנים תחפשנה:	4 אם תבַקשנה ככסף
	ודעת אלהים תמצא:	ה אז תבין יראת יהוה
	מפיו דעת ותבונה:	6 כי יהוה יתן חכמה
15	מגן להלכי תם:	ר ייפצפן לישרים תושיה
	ודרך יחסירף ישמרים:	8 לנצר ארחות משפט
	ומישרים כל מעגל טוב:	אז תבין צדק ומשפט 9
	ודעת לנפשך יגעם:	י כי תבוא חכמה בלבך
	תבונה תנצרכה:	מומה תשמר עליך 💮
20	מאיש מדַבר תהפָּכות:	ו להצילך מדרך רע
	ללכת בדרכי חשר:	ו העובים ארחות ישר
	יגילו בתהפָּכות 3:	ו השֹמֵחים לעשות רע 14
	וגלווים במעגלותם:	מו אשר ארחתיהם ימיעקשים
	מנכריה אמריה החליקה:	16 להצילך מאשה זרה
25	ואת ברית אלהיה שכחה:	17 העובת אלוף געוריה
-3	ואל רפאים מעגלתיה:	ו כי ש-ת>ה אל מות ביתה
	ולא ישיגו ארחות חיים:	יז כל באיה לא ישובון
	וארחות צדיקים תשמר:	כ למען תלך בדרך טובים
	ותמימים יוָתרו בה:	כ למען ולאן בודן מובים 21
	וגמים יוור בווי	
30	ודומו מפרוז:	22 ורשעים מארץ יכרתו
	ומצותי יצר לבך:	
		א,3 בני תורתי אל תשכת
	ושלום יוסיפו לך:	2 כי ארך ימים ושנות חיים
	קָשְׁרֵם על גרגרתיך-יי:	3 חסד ואמת אל יעזבֶד
35	בעיני אלהים ואדם:	4 ומצא חן ושַכל מוב
	* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *	
	ואל בינתך אל תשען:	ה בְּטַח אל יהוה בכל לבּך
	והוא יישר ארחתיך:	6 בכל דרכיך דעהו
	יְרא את יהוה וסור מֵרע:	ז אל תהי חכם בעיניך
40	ושָׁקוי לעצמותיך:	אַרּאַר תהי לּלשֵׂרּץ 8 רָפָאוּת תהי
	ומראשית כל תבואתך:	9 כבד את יהוה מהוגך
	ותירוש יקביך יפרצו:	י ויפלאו אסמיך ישבי<ר>
		1 100

שלי שלמה בן דוד מלך ישראל:

להבין אמרי בינה: צדק ומשפט ומשרים: לנער דעת ומומה: ונבון תחבלות יקנה: דברי חכמים וחילתם:

בעת חכמה ומוסר לקחת מוסר יויהשבל לתת לפתאים עַרְמה שמע חכם ויוסף לַקח הבין משל ומליצה

יראת יהוה ראשית דעת חכמה ומוסר אוילים בזו:

10

30

	שמע בני מוסר אביך	ואל תפש תורת אפך:	
ç	כי לוית חן הם לראשך	וענקים לגרגרתיך:	
•	בני אם יפַתוך חשָאים	אל תבא:	
11	אם יאמרו לכה אתנו	נארבה ליתים״:	5
12	נבלעם כשאול חיים	ותמימים כיורדי בור:	
13	כל הון יקר נמצא	נמַלא בתינו שלל:	
14	גורלך תפיל בתוכנו	כים אחד יהיה לכְלנו:	
שו	אל תלך בדרך אתם	מנע רגלך מנתי בֹּ-תם: ١٠٠	
1	כי חנם מורה הרשת	בעיני כל בעל כנף:	0
18	והם לדמם יארבו	יצפנו לנפשתם:	
19	ַ כן ארחות כל בצע בצע	את נפש בעליו יקח:	
-	חכמות בחוץ תרגה	ברחבות תתן קולה:	
	בראש המיות תקרא	בפתחי שערים ל תאמר:	5
2:	עד מתי פתים תאהבו פתי		
	תשובו לתוכחתי	הנה אביעה לכם רוחים:	
	יטו הראתי ותמאגו	נמיתי ידי ואין מקשיב:	

נץ) זכי רגליהם לרע ירוצו יומהרו לשפך דם: (א) שו,ו בני (ב) 22 ולַצים לצון חמדו להם 23 (ג) אוריעה דברי אתכם Prov.

ותוכחתי לא אביתם:

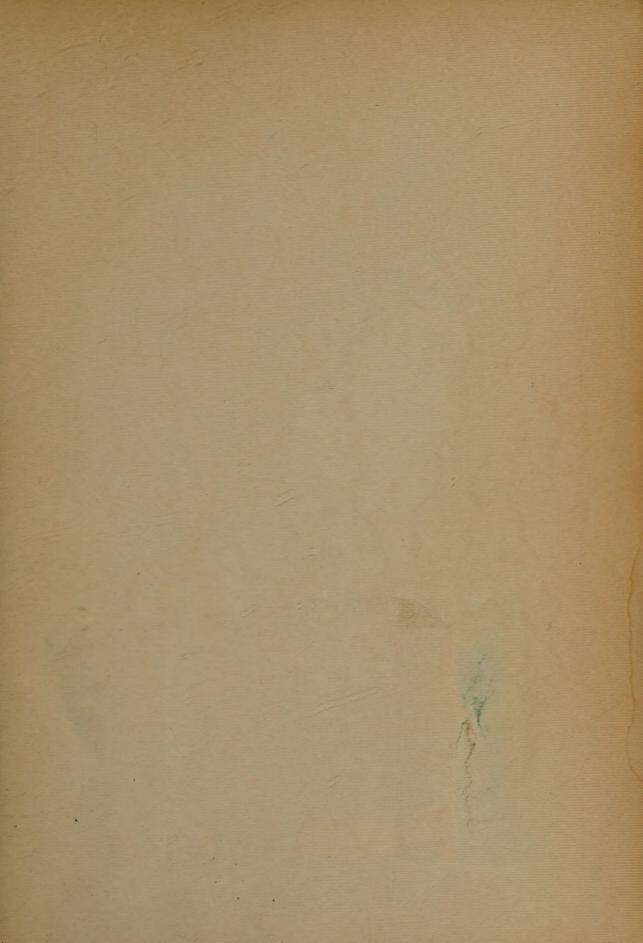
אלעג בבא פחדכם:

כה ותפרעו כל עצתי

26 גם אני באידכם אשחק

נצפנה לנקי חנם I.II (a) בעיר אמריהָ 21 (δ)

THEOLOGY LIBRARY SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT CALIFORNIA

BS 1462 H8 1901

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

18373

18373

2000 List of Contributors

Genesis: C. J. BALL (Oxford).

Exodus: H. E. RYLE (Cambridge).

Leviticus: S. R. DRIVER and H. A. WHITE (Oxford).

Numbers: J. A. PATERSON (Edinburgh). 5 Deuteronomy: Geo. A. SMITH (Glasgow).

Joshua: W. H. BENNETT (London). Judges: Geo. F. Moore (Andover).

Samuel: K. BUDDE (Marburg).

Kings: BERNHARD STADE (Giessen) and F. Schwally (Strassburg).

IO Isaiah: T. K. CHEVNE (Oxford).

Jeremiah: C. H. CORNILL (Breslau).

Ezekiel: C. H. TOV (Cambridge, Mass.).

Hosea: Albert Socin^β (Leipzig) and Karl Marti (Bern).

Joel: FRANCIS BROWN (New York).

15 Amos: John Taylor (Winchcombe). Obadiah: A. Harper (Melbourne, Australia).

Jonah: FRIEDRICH DELITZSCH (Berlin).

Micah: J. F. McCurdy (Toronto).

Nahum: Alfred Jeremias (Leipzig). 20 Habakkuk: W. H. Ward (New York).

Zephaniah: E. L. CURTIS (New Haven).

Haggai: G. A. COOKE (Oxford).

Zechariah: W. R. HARPER (Chicago).

Malachi: CLAUDE G. MONTEFIORE and I. ABRAHAMS (London).

25 Psalms: J. WELLHAUSEN (Göttingen).

Proverbs: August Müller and Emil Kautzsch (Halle).

Job: C. SIEGFRIED (Jena).

Song of Songs; R. MARTINEAU & (London) and J. P. PETERS (New York).

Ruth: C. A. BRIGGS (New York).

30 Lamentations: MORRIS JASTROW, Jr. (Philadelphia). Ecclesiastes: PAUL HAUPT (Baltimore).

Esther: T. K. Abbott (Dublin).

Daniel: A. KAMPHAUSEN (Bonn).

Ezra-Nehemiah: H. GUTHE (Leipzig) and L. W. BATTEN (New York).

35 Chronicles: R. KITTEL (Leipzig).

Died vii/30'98. * β Died vi/24'99. * 7 Died ia/12'92. * δ Died xii/14'98.
 Professor A. Kuenen who had agreed to do the Book died xii/10'91.

